

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Horvat

Uporaba medijev s strani Al Kajde

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Horvat

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Somentorica: izr. prof. dr. Melita Poler Kovačič

Uporaba medijev s strani Al Kajde

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Moji mami, ki ni nikoli obupala nad menoj in je verjela, da zmorem vse, tudi to diplomo. Hvala za vzpodbudne besede, potrpežljivost in ljubezen. Si največji del vseh mojih uspehov in velikokrat mi brez tebe ne bi uspelo.

Mentorju doc. dr. Iztoku Prezlju in somentorici izr. prof. dr. Meliti Poler Kovačič za potrpežljivost in pomoč.

UPORABA MEDIJEV S STRANI AL KAJDE

Teroristične organizacije so pri svojem delovanju odvisne od publicitete. Če se želijo predstaviti širšemu občinstvu, morajo najti načine, kako se prebiti v ospredje komunikacijskih kanalov. Pri tem jim pomagajo množični mediji, ki jih vodita želja po čim večji gledanosti in dobičku. Novinarji v želji po najboljši zgodbi vse pogosteje zanemarjajo osnovna načela svojega poklica in kršijo etične norme, kar teroristične organizacije z Al Kajdo na čelu s pridom izkoriščajo v lastne namene. Ugotovile so namreč, da je njihova pojavnost v medijih odvisna od zastrašujočih terorističnih napadov in sovražnih govorov njihovega vodje Osame bin Ladna. V zadnjem desetletju so svoje delovanje iz klasičnih medijev, kot so televizija, radio in časopis, prenesle tudi na internet. Njegova prostranost, nenadzorovanost, dostopnost in hitra rast terorističnim organizacijam namreč nudi t. i. virtualno zatočišče. Kako dobro Al Kajda obvladuje medije in komunikacijo je razvidno iz tega, da je vse od začetka delovanja eden najpomembnejših delov organizacije njen medijski odbor, prav tako ima teroristična mreža svojega tiskovnega predstavnika.

Ključne besede: terorizem, množični mediji, etične norme, Al Kajda, Osama bin Laden

AL QAEDA'S USE OF MEDIA

Terrorist organisations rely on publicity when it comes to widening their field of operations. If they wish to present themselves to a wider audience, they need to find a way to get themselves to the front of communications channels. Helping them achieve that are the mass media who are lead by high ratings and profit. Journalist in their quest to find the best story more and more often neglect the basic principles of their profession and violate ethical norms which terrorist organisations as Al Qaeda use in their advantage. They realized that their appearance in the media depends on their intimidating terrorist attacks and hate speeches from their leader Osama bin Laden. In the last decade they transported their activities from classical media channels like television, radio and newspaper to the internet. Its vastness, lack of control, accessibility and rapid growth offers terrorists a so called virtual safe haven. How well Al Qaeda masters the media and communication is evident from the fact that its media committee is one of the most important parts of the organisation from the very beginning. The terrorist network also has its own public relations officer.

Key words: terrorism, mass media, ethical norms, Al Qaeda, Osama bin Laden

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 CILJI PREUČEVANJA	9
2.2 TEZE.....	10
2.3 UPORABLJENE METODE	10
2.4 TEMELJNI POJMI	12
2.4.1 Terorizem	12
2.4.1.1 Samomorilski terorizem	18
2.4.1.2 Džihad	22
2.4.2 Mediji	23
2.4.3 Novinarska etika	25
3 TERORIZEM IN MEDIJI	28
3.1 SOODVISNOST MEDIJEV IN TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ	29
3.2 POMEN PUBLICITETE ZA TERORIZEM	34
4 TERORISTIČNA ORGANIZACIJA AL KAJDA	38
4.1 OSAMA BIN LADEN	38
4.2 AL KAJDA KOT TERORISTIČNA MREŽA	40
4.3 KOMUNIKACIJSKI RAZVOJ AL KAJDE	45
4.4 MEDIJI, POVEZANI Z AL KAJDO	49
5 NOVINARSKA ETIKA IN TERORIZEM	54
5.1 KAKOVOSTNO NOVINARSTVO	54
5.2. KODEKSI NOVINARSKE ETIKE	56
5.3 CENZURA	58
5.4 ETIČNE DILEME PRI POROČANJU O TERORIZMU	59
6 ŠTUDIJE PRIMEROV – GOVORI OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENI NA INTERNETU IN TELEVIZIJI	62
6.1 GOVORI OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENI NA INTERNETU	64
6.1.1 Govor številka 1 – 7. oktober 2001	64
6.1.2 Govor številka 2 – 1. november 2004	66
6.2 VIDEO POSNETKI GOVOROV OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENIH V DNEVNOINFORMATIVNI ODDAJI 24UR	70
6.2.1 Prispevek/izjava številka 1 – 14. december 2001	70

6.2.2 Prispèvek/izjava številka 2 – 7. oktober 2002	71
6.2.3 Prispèvek/izjava številka 3 – 19. oktober 2003	72
6.2.4 Prispèvek/izjava številka 4 – 5. januar 2004	73
6.2.5 Prispèvek/izjava številka 5 – 19. januar 2006	73
6.2.6 Prispèvek/izjava številka 6 – 11. september 2007	74
6.2.7 Prispèvek/izjava številka 7 – 22. marec 2008	75
6.2.8 Prispèvek/izjava številka 8 – 14. september 2009	75
6.3 RAZČLENITEV TEZ	76
6.3.1 Teroristične organizacije in množični mediji so med seboj povezani	76
6.3.2 Pri poročanju o terorističnih napadih se novinarji soočajo z etičnimi dilemami	77
6.3.3 Al Kajda je v zadnjem desetletju postala vodilna sila virtualnega džihada	78
7 ZAKLJUČEK	79
8 LITERATURA	81
9 PRILOGI	89
PRILOGA A: PREPIS GOVOROV OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENIH NA INTERNETU	89
Transkripcija in prevod številka 1 – 7. oktober 2001	89
Transkripcija in prevod številka 2 – 1. november 2004	93
PRILOGA B: PREPIS PRISPEVKOV/IZJAV OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENIH V DNEVNOINFORMATIVNI ODDAJI 24UR	104
Transkripcija številka 1 - 14. december 2001	104
Transkripcija številka 2 - 7. oktober 2002	105
Transkripcija številka 3 - 19. oktober 2003	105
Transkripcija številka 4 - 5. januar 2004	105
Transkripcija številka 5 - 19. januar 2006	106
Transkripcija številka 6 - 11. september 2007	106
Transkripcija številka 7 - 22. marec 2008	107
Transkripcija številka 8 - 14. september 2009	107

1 UVOD

Terorizem se je v zadnjih letih prebil v ospredje medijskega poročanja. Z odmevnimi napadi v osrčju držav, za katere se je še pred desetletjem verjelo, da so nedotakljive, so si teroristi zagotovili prvo mesto v informativnih oddajah, prislužili so si objavo na naslovnica časopisov, internet so preplavile terorizmu posvečene spletne strani. Po napadih 11. septembra 2001 smo spoznali, da si lahko že manjše skupine ljudi in celo posamezniki brez večjih težav priskrbijo skrajno uničevalna orožja, da lahko teroristi udarijo kadar koli in kjer koli. Ljudem se je pod kožo zalezal strah.

Osnovni cilj teroristov je enostaven – terorizirati ljudi, države, svet. In za to potrebujejo medije. Tukaj se pri novinarjih pojavi osnovna dilema – koliko in kako poročati o terorističnih napadih. Dejstvo je namreč, da teroristi potrebujejo medijsko poročanje za širjenje svojih ciljev in prepričanj, širjenje groženj, novačenje novih članov in iskanje finančne podpore. Mediji jim dajejo publiciteto, ki si jo želijo, in moč, ki jo potrebujejo za ustrahovanje. Po drugi strani pa imajo novinarji odgovornost, da javnost obveščajo o vsem, kar se dogaja po svetu, ljudje imajo pravico izvedeti o dogodkih, ki so v javnem interesu. In teroristični napad ali nova grožnja Osame bin Ladna sta zagotovo informaciji, vredni objave. Vprašanje je le, kje je meja, ki bi ločevala pravico do obveščenosti in odgovorno novinarstvo od senzacionalizma in teptanja osnovnih človekovih pravic.

V diplomskem delu bom na primeru teroristične organizacije Al Kajda pojasnila, kako teroristične organizacije načrtno uporabljajo medije za doseg svojih ciljev. Teroristi so v 21. stoletju namreč preplavili internet, televizijo in tiskane medije, novinarjem pa s svojim delovanjem ponudili neprecenljiv vir zgodb, ki se mu težko uprejo. Predstavila bom osnovne pojme, torej, kaj je terorizem in katere so njegove glavne značilnosti, kako deluje teroristična organizacija Al Kajda, kako pomemben vir je v zadnjih dveh desetletjih postal internet, kakšna je vloga medijev v terorizmu in s katerimi etičnimi dilemami se novinarji soočajo pri poročanju o terorističnih napadih. Ker pri izbiri terorističnih organizacij za širjenje njihovih ciljev, prepričanj, novačenje, izobraževanje svojih pripadnikov in ustrahovanje sovražnikov, prevladujeta televizija in internet, se bom osredotočila predvsem na njuno analizo.

V empiričnem delu bom obravnavala dva načina, kako Al Kajda uporablja medije – izjave Osame bin Ladna, objavljene na komercialni televizijski postaji POP TV v času

dnevnoinformativne oddaje 24ur, ter govora Osame bin Ladna, objavljena na svetovnem spletu.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJI PREUČEVANJA

Teroristi za dosego svojih ciljev uporabljajo različna orodja. Eno od njih so zagotovo postali množični mediji, ki jih neprestano vodi želja po novih, zanimivih zgodbah, ekskluzivnih posnetkih, visoko gledanostjo. Osrednji predmet preučevanja v tej nalogi je ugotoviti, na kakšen način in s kakšnim namenom Al Kajda uporablja medije.

Cilj terorističnih organizacij po svetu je javnost opozoriti nase in od držav ali posameznikov izsiliti svoje politično motivirane zahteve. Svoje cilje organizacije, med katerimi je po obsegu delovanja in prepoznavnosti najbolj znana Al Kajda Osama bin Ladna, skušajo doseči z različnimi taktikami. Najbolj znane in učinkovite so bombni napadi na javnih mestih, ugrabitve in samomorilski napadi. Za teroriste so poleg vrste napada pomembni še nekateri faktorji: najpogostejše tarče so zahodne države, žrtve so največkrat nedolžni ljudje, pomemben je element presenečenja, v nekaj dneh se za napad prevzame odgovornost. Vsi ti faktorji so pomembni zato, ker pritegnejo množične medije. Mediji so namreč ogledalo v svet in teroristične organizacije potrebujejo publiciteto. To počnejo z napadi, ki pritegnejo pozornost televizijskih kamer, računajo na to, da bo zgodba dovolj pomembna za novinarje.

Mediji imajo po drugi strani dolžnost, da obveščajo javnost, prav tako se v želji po čim boljši zgodbi ne bodo uprli nečemu tako pomembnemu in zanimivemu, kot je teroristični napad sredi ameriškega ali evropskega vlemesta. Delo novinarjev je namreč iskanje novih zgodb, razkrivanje informacij, intervjuvanje sogovornikov. Najzanimivejše so zgodbe, ki imajo geografsko bližino, ki šokirajo, ki vplivajo na vsakodnevni obstoj ljudi. In teroristični napadi to zagotovo so.

Za boljše razumevanje bom v nalogi razložila pojme terorizem, mediji in novinarska etika. Osredotočila se bom na teroristično organizacijo Al Kajda, in sicer, kako je sestavljena, kdo je njen vodja in kako deluje. Prav tako bom predstavila delovanje in naloge medijev ter etični vidik poročanja o terorističnih napadih.

Pri raziskovanju sem si zastavila naslednje cilje:

- predstaviti definicijo terorizma, opredeliti, kaj je samomorilski terorizem in kaj džihad;
- ugotoviti, v kakšnem odnosu so teroristične organizacije in mediji ter kako pomembna je publiciteta za terorizem;

- predstaviti teroristično organizacijo Al Kajda, še posebej se osredotočiti na njen komunikacijski razvoj;
- definirati novinarsko etiko in ugotoviti, kakšne so etične dileme pri poročanju o terorističnih napadih.

2.2 TEZE

- Teroristične organizacije in množični mediji so med seboj povezani. Teroristi, v nalogi se to nanaša na teroristično organizacijo Al Kajda, potrebujejo medije za širjenje svojih ciljev in večjo prepoznavnost v svetu, mediji pa teroristične napade izrabljajo za to, da pritegnejo gledalce in si posledično višajo gledanost.
- Množični mediji se pri poročanju o terorističnih napadih soočajo z etičnimi dilemami.
- Al Kajda je v zadnjem desetletju postala vodilna sila virtualnega džihada, saj za širjenje svojih lastnih ciljev, bojevanje globalne svete vojne in rekrutiranje somišljenikov uporablja svetovni splet. Pri tem običajno uporablja besedila svojega vodje Osame bin Ladna, ki v imenu Alaha in Korana opravičuje teroristične napade na svoje sovražnike.

2.3 UPORABLJENE METODE

Pri pisanju diplomske naloge bom uporabila več družboslovnih metod raziskovanja:

- Analiza primarnih, sekundarnih in terciarnih virov informacij: v diplomskem delu se bom opirala predvsem na sekundarne vire, se pravi monografske publikacije ter članke v znanstvenih in strokovnih revijah. Kot primarne vire bom uporabila različne kodekse, deklaracije, sporazume in pogodbe. Izkoristila bom tudi terciarne vire, kjer mi bo v pomoč predvsem internet.
- Deskriptivna metoda: s to metodo bom opisala temeljne pojme, predstavila delovanje teroristične organizacije Al Kajda in izpostavila načela novinarske etike.

- Primerjalna metoda in kompilacija: v teoretičnem delu naloge bom primerjala različna definiranja terorizma in načine, kako množični mediji po svetu in doma poročajo o terorističnih napadih, še posebej tistih, ki jih je zakrivila teroristična organizacija Al Kajda. Pri tem si bom pomagala s povzemanjem spoznanj, stališč in sklepov avtorjev, ki so preučevali terorizem in množične medije.
- Metoda analize in sinteze: v diplomski nalogi bom uporabila kvalitativno analizo besedila, v študiji primerov pa bom delno uporabila tudi kvantitativno metodo raziskovanja. V empiričnem delu naloge bom zajela dva govora Osame bin Ladna, objavljena na internetu – prvi je iz leta 2001, drugi pa iz leta 2004 – in osem izjav Osame bin Ladna, ki so bile med letoma 2001 in 2009 objavljene v dnevnoinformativni oddaji 24ur kot samostojne enote ali kot del novinarskih prispevkov. Pri tem se bom opirala na predpostavko, da teroristi medije potrebujejo in uporabljajo za doseg svojih ciljev. Glede na slikovno predstavitev in kontekst objave bom govore in izjave prvega moža Al Kajde primerjala še z dilemami, s katerimi se novinarji srečujejo pri poročanju o terorizmu. Rezultate analize bom nato strnila v smiselno celoto.
- Metoda abstrakcije: pri analizi govorov Osame bin Ladna, objavljenih na internetu, bom obe besedili razbila na posamezne dele, nato pa iz vsakega posebej izluščila bistvene lastnosti.

Pri pisanju diplome, predvsem pri pregledu podatkov ter študiji primerov, mi bodo pomagale tudi nekajletne novinarske izkušnje pri delu v dnevnoinformativni oddaji 24ur na komercialni televizijski hiši POP TV.

2.4 TEMELJNI POJMI

V diplomski nalogi se bom osredotočila predvsem na tri glavne pojme, ki se bodo skozi besedilo med seboj prepletali: terorizem, mediji in novinarska etika.

2.4.1 TERORIZEM

Enotna definicija terorizma ne obstaja. Vukosavljević pravi, da je definiranje terorizma dandanes tako polemično in subjektivno, da je postalo že bolj umetnost kot znanost. Tako na primer enotna definicija terorizma običajno ne obstaja niti v različnih agencijah znotraj neke države. Dober primer so Združene države Amerike, kjer glavni trije uradi (Ministrstvo za obrambo, Zvezni preiskovalni urad in Zvezni urad), ki se borijo proti terorizmu, popolnoma različno opredeljujejo ta pojem¹. Vukosavljević še pravi, da »lahko na splošno rečemo, da je terorizem uporaba nasilja ali grožnja z nasiljem z namenom ustvarjanja ozračja strahu v neki populaciji,« in še, »da je nasilje teroristov naperjeno proti etničnim ali verskim skupinam, državam, političnim strankam, korporacijam in medijskim hišam« (Vukosavljević 2006, 14–15).

Zagotovo je terorizem postal izraz, ki ga slišimo vsak dan. Z njim se opisujejo določena nasilna dejanja, ki se zgodijo kjerkoli na svetu. Je tip nasilja, ki svoje žrtve izbira iz vseh delov družbe, njegove tarče so tako voditelji držav kot civilisti, vojaški uslužbenci ter celo otroci in vrtci. Po besedah Al Khattarja nihče ni varen pred tem, da bi postal tarča ali žrtev terorizma. Še več, terorizem je dobil oznako mednarodnega prekletstva 20. stoletja, postal je globalna kuga, ki je do neke mere prizadela mnoge države (Al Khattar 2003, 4).

Čeprav je terorizem že dolgo pomembna točka ne dnevnem redu mednarodne skupnosti, pa je bil še ne dolgo nazaj potisnjen v ozadje. Dogajalo se je, da je postal po kakšnem drznem napadu za nekaj dni pomembna tema pogovorov na najvišjem vladnem nivoju, ko pa bi ponovno zavladal mir, bi bil pozabljen. A kot pravi Laqueur, se je to zdaj

---

¹1. Ministrstvo za obrambo (Department of Defence) – Premišljena uporaba nezakonitega nasilja, z namenom vcepiti strah in izsiljevati države ali družbe. Namen oz. cilj tega je običajno politične, verske ali ideološke narave. 2. Zvezni preiskovalni urad (Federal Buro of Investigation – FBI) – Nezakonita uporaba moči in nasilja proti osebam ali lastnini, z namenom zastraševanja neke države, njenega civilnega prebivalstva ali katerega drugega dela, za pospeševanje političnih ali družbenih ciljev. 3. Zvezni urad (State Department) – Načrtovano, politično motivirano nasilje, naperjeno proti civilistom s strani nedržavnih skupin ali tajnih agentov, s katerim običajno želijo vplivati na občinstvo (Vukosavljević 2006, 14).

spremenilo. »Terorizmu je namenjeno, da ostane visoko na listi naših prioriteta« (Laqueur 2003, 7).

Strokovnjaki pravijo, da se je terorizem skozi čas spremenil, prav tako tudi teroristi, njihovi motivi in vzroki za teroristična dejanja. Laqueur pravi, da je bil terorizem še stoletje nazaj ali družbeno revolucionaren ali pa anarhističen. V nekaterih primerih ga je gnal nacionalni separatizem tako kot na Irskem ali Balkanu. Svetovni zemljevid terorizma je okoli leta 1970 okvirno še prikazoval enake trende – levičarski terorizem na Bližnjem vzhodu ter skrajno desničarske skupine v Nemčiji in Romuniji, pa tudi v Italiji, Turčiji in drugih državah. Ta terorizem je bil večinoma domač, naperjen proti vladi na oblasti ali drugim strankam in skupinam (Laqueur 2003, 28).

A v 90-ih letih se je terorizem spremenil. Pojavil se je nov faktor, ki je v nekaj letih postal najpomembnejši del zemljevida mednarodnega terorizma: islamski terorizem. »Takšne skupine so sicer obstajale že prej, na primer v Alžiriji, a so jih včasih spregledali, včasih pa so mislili, da gre za večinoma lokalne in nacionalistične, ne pa verske skupine. /.../ Drugod, na Kavkazu in v centralni Aziji pa so imele vojne operacije islamskih skupin bolj značaj gverilskega kot terorističnega bojevanja.« V 19. in večino 20. stoletja terorizem v muslimanskem in arabskem svetu ni igral pomembne vloge, pravi Laqueur, bil je bolj lokalni fenomen. Je obstajal, a ni bil prevladujoč, niti se ni v svojih motivacijah in ciljih posebno razlikoval od drugih oblik terorizma. Šele proti koncu 20. stoletja so postali muslimanski in arabski teroristi najbolj viden sestavni del svetovnega terorizma (Laqueur 2003, 28–30).

Nekatere spremembe na področju terorizma so se začele pojavljati v začetku 21. stoletja. Vukosavljević pravi, da je resnična inovacija konca 20. in začetka 21. stoletja pojav radikalnih verskih skupin, ki sprejemajo terorizem kot glavno obliko bojevanja. Dodaja, da se je to pojavilo v okvirih že uveljavljenih religij – večinoma islama, a tudi krščanstva, židovstva in hinduizma (Vukosavljević 2006, 111).

V zadnjih treh desetletjih je terorizem, katerega motiv je vera, postal svetovna grožnja. Skoraj 20 odstotkov petdesetih svetovno znanih terorističnih skupin naj bi opisovalo religijo kot enega od pomembnih faktorjev pri svojem delovanju. Tem skupinam »služi vera kot legitimna sila, ki jo prenašajo sveta besedila ali jo razglašajo verske oblasti, ki trdijo, da govorijo za boga« (Al Khattar 2003, 5). Strokovnjaki se zato strinjajo, da je terorizem, ki temelji na religiji, drugačen od drugih vrst terorizma.

Sicer pa sta v literaturi identificirani dve glavni vrsti terorizma (Al Khattar 2003, 19):

1. mednarodni terorizem,

2. domači terorizem.

Skupine, ki delujejo tako, da se ne ozirajo na domače meje, izvajajo mednarodni terorizem, ki pa ga v nekaterih primerih podpirajo posamezne države. Cilji mednarodnega terorizma vključujejo pritegnitev mednarodne pozornosti, škoditi odnosom države (ki je cilj teroristov) z drugimi državami, in prizadeti gospodarstvo ter javni red v ciljni državi (Al Khattar 2003, 19).

Teroristi uporabljajo različne taktike pri izvedbi terorističnih akcij. Med te metode spadajo - a niso strogo omejene le na te - požig, atentat, zajetje letala, zadrževanje talcev, ugrabitev in bombni napadi. In prav bombni napadi so najbolj priljubljena metoda; so uničujoči in sorazmerno enostavno jih je izpeljati. Na primer bombni napad na Svetovni trgovinski center v New Yorku leta 1993, napad na zvezno stavbo v Oklahomi leta 1995 in napad na ameriške zgradbe v Savdski Arabiji leta 1996 so le nekateri primeri uporabe te taktike (Al Khattar 2003, 19).

V zadnjih letih sta bila na evropskih tleh najbolj odmevna bombna napada na vlak v Madridu² in podzemno železnico v Londonu³.

Čeprav se teroristi poslužujejo metod običajnega kriminala v svojih dejavnostih, jih od tradicionalnih kriminalcev ne ločijo njihovi zločini. Ločijo jih njihovi pogledi na zločin, ki so sredstva za doseg določenih ciljev, ki naj bi prinesli spremembe (Kellen v Al Khattar 2003, 20).

Whittaker zato pravi, da lahko z razločevanjem teroristov od drugih vrst kriminalcev in terorizma od drugih tipov nasilja ocenimo, da je terorizem (Whittaker 2003, 9):

1. neizbežno političen v svojih ciljih in motivih;
2. nasilen – ali pa je, kar je enako pomembno, grožnja k nasilju;
3. ustvarjen, da pusti dolgoročne psihološke učinke ne le neposredno na žrtve ali tarče;
4. sredstvo organizacije, ki ima prepoznavno hierarhijo vodenja ali pa zarotniško strukturo celice (katere člani ne nosijo enakih uniform ali se ne poistovetijo z določenimi znamenji oblasti ali časti)
5. in da teroristična dejanja zagrešijo subnacionalne ali nedržavne skupine.

Teroriste, pravi Whittaker, navdihuje veliko različnih motivov, preučevalci terorizma pa jih delijo v tri skupine: razumske, psihološke in kulturne. V teroristih se lahko prepletajo kombinacije vseh treh (Whittaker 2003, 19).

Mednarodni teroristi imajo po besedah Nacosove tri tipe ciljev (Nacos 1994, 7):

---

² Madrid (Španija) – 11. marec 2004 – 191 mrtvih, 1.800 ranjenih (BBC News 2004).

³ London (Velika Britanija) – 7. julij 2005 – 56 mrtvih (vključno s štirimi napadalci), 750 ranjenih (House of Commons 2006).

1. taktične ali kratkoročne,
2. strateške ali dolgoročne,
3. univerzalne ali prekrivajoče.

Taktični ali kratkoročni cilji temeljijo na specifičnih incidentih, strateški so značilni za določene tipe skupin, univerzalni pa skušajo pospešiti in taktične in strateške cilje. Na primer: skupina, ki uprizori ugrabitev letala in zahteva zamenjavo talcev za zaprte tovariše, se polašča kratkoročnih ali taktičnih ciljev, ki jih lahko doseže le z eno akcijo. Mogoče je, da ima ista skupina tudi dolgoročne cilje, kot je pridobitev neodvisnosti za svoje ljudi, ki jih predstavlja – zanesljivo cilj, ki se ga ne da doseči le z eno ugrabitvijo letala ali enim bombnim napadom. Ne glede na to, ali skupini uspe še povečati svoje strateške oziroma taktične cilje kot rezultat velikih terorističnih napadov, bodo vseeno deležni pozornosti ciljnega občinstva, širili bodo strah in zaskrbljenost med ljudmi ter pokazali, da napadena država ni sposobna zaščititi svojih državljanov (Nacos 1994, 7–8).

Teroristi imajo v rokah še eno smrtonosno orožje, ki jih radikalno loči od drugih kriminalcev: svojo lastno smrt. A kot pravi Baudrillard, če bi se zadovoljili s tem, da se borijo proti sistemu z lastnim orožjem, bi bili v hipu izločeni iz igre. Če bi torej sistemu nasprotovali samo s svojo smrtjo, bi hitro izginili v nepotrebnem žrtvovanju, kar je terorizem vse do zdaj večinoma tudi počel (na primer palestinski samomorilski atentati) in zaradi česar je bilo to početje jalovo in zapisano neuspehu. Baudrillard zato pravi, da se je rodil nek nov terorizem, neka oblika nove akcije, ki igra igro in si prisvaja njena pravila. »Ne samo, da se ti ljudje ne borijo z enakim orožjem, saj v igri zastavijo svojo lastno smrt, na katero ni mogoč noben odgovor, ampak so si prisvojili tudi vsa orožja dominantne oblasti«. Pri tem omenja denar in borzne špekulacije, informacijsko in aeronavtično tehnologijo, dimenzijo spektakularnosti in medijska omrežja, v celoti so asimilirali tudi modernost in globalizem. Dodaja še, da je bil samomorilski terorizem terorizem revežev, to pa je terorizem bogatašev. »In prav to nas še posebej plaši: to pomeni, da so postali bogati (za to imajo vse možnosti), ne da bi si ob tem nehali želeli, da bi nas pogubili« (Baudrillard 2005, 21–25).

Če se vrnemo nazaj k definiranju terorizma. Picard pravi, da so razlike med definicijami posledica različnih stališč in interpretacij političnega nasilja. Za to so poskrbeli pravni, politični, psihološki in moralni pristopi k tej obliki nasilja. Pravne definicije poudarjajo kriminalne vidike terorističnih dejanj in jih razlagajo kot kršenje državnih in mednarodnih zakonov. Politične definicije poudarjajo vidike, ki se navezujejo na državne interese, vključno z vojaškimi in političnimi karakteristikami ter grožnjami

državi in njenim zaveznikom. Psihološke definicije terorizma pa se osredotočajo na kognitivne značilnosti terorističnih dejanj, še posebej njihovih vplivov na prebivalstvo. Ne smemo pa pozabiti še na moralne definicije, ki vsebujejo normativne sodbe o teh dejanjih, poudarjajo pa družbene in verske norme in vrednote v nasprotju z nasiljem in ubijanjem ljudi (Picard 1993, 10,11).

Po Picardu so v tistih bolj obsežnih definicijah največkrat vsebovani naslednji elementi (Picard 1993, 11):

1. uporaba nasilja ali sile;
2. uporaba groženj ali zastraševanje;
3. spodbujanje strahu ali terorja med prebivalstvom;
4. uporaba vseh teh elementov kot del premišljene strategije za doseg ciljev.

Whittaker, po drugi strani, je na vprašanje, kaj je terorizem in kako ga lahko definiramo, odgovoril z izborom nekaj najbolj jasnih opisov terorizma, ki ga definira kot (Whittaker 2003, 3):

1. nezakonito uporabo sile ali nasilja proti osebam ali lastnini, da bi prestrašili ali prisilili vlado, civilno prebivalstvo ali kateri koli del tega v pospeševanju političnih ali družbenih ciljev (FBI);
2. premišljeno uporabo nasilja ali grožnje z nasiljem vtisnjenega strahu, namenjenega za prisilo ali ustrahovanje vlad ali družb, da bi zasledovale cilje, ki so običajno politični, verski ali ideološki (ameriško obrambno ministrstvo);
3. naklepno, politično motivirano nasilje, naperjeno proti nevojaškim tarčam s strani podnacionalnih skupin ali tajnih agentov z najbolj pogostim namenom vplivati na javnost (Ameriški zvezni urad);
4. uporabo grožnje z razlogom pospeševanja političnih, verskih ali ideoloških ciljev, grožnja z akcijo, ki vsebuje resno nasilje proti kateremu koli človeku ali lastnini (vlada Velike Britanije);
5. prispevek k nezakoniti uporabi sile za doseg političnih ciljev, ko so tarče nedolžni ljudje (Walter Laqueur);
6. strategijo nasilja, namenjenega promociji zelenih rezultatov, z namestitvijo strahu med širšo javnost (Walter Reich);
7. uporaba ali grožnja z uporabo sile, ustvarjena, da izpelje politične spremembe (Brian Jenkins).

Pri razumevanju terorizma je potrebno izpostaviti še, da je v večini primerov teroristična dejavnost delo organiziranih skupin. Nekatere, kot pravi Whittaker, so

preproste, bežnega značaja, spet druge so bolj zapletene in dolgoročne. Pri vseh terorističnih skupinah pa obstaja nekaj organizacijskih načel. Ker morajo teroristi delovati v sovražnem okolju, je varnost njihova glavna skrb. To najbolj zagotovi celična struktura, v kateri člani ne poznajo in ne morejo identificirati več kot le nekaj svojih sodelavcev, če jih aretirajo ali če dezertirajo. In dezertiranje je v večini skupin redko. Teroristične skupine, ki ne uživajo podpore države, običajno ustvarijo strukturo simpatizerjev in ljudi, ki so prisiljeni, da jim pomagajo. Takšna podporna skupina lahko vključuje aktivne in pasivne člane. Bolj pomembni so seveda aktivni člani, ki jih teroristična organizacija oskrbuje z logistično podporo in denarjem, jih obvešča, z njihovo pomočjo širi propagando in novači nove člane (Whittaker 2003, 32).

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s terorizmom, so si enotni, da se je le malo besed tako zahrbtno priplazilo v vsakodnevno govorico. Terorizem je podoben pojmu »internet«, še eni besedi, ki je veliko preveč uporabljena in je na podoben način postala nepogrešljiv del žargona poznega 20. stoletja. Večina ljudi, trdi Whittaker, ima sicer nejasno sliko o tem, kaj terorizem je, a jim manjka bolj natančna, konkretna in zares pojasnjevalna definicija te besede. Po njegovem prepričanju so za to netočnost delno krivi moderni mediji. S svojim trudom, da bi prenesli občinstvu običajno precej zapletena in pretresljiva sporočila, ki bi zasedla čim manj časa v etru ali čim manj tiskanega prostora, so povzročili, da se številne vrste nasilja etiketirajo kot »terorizem«. »Vzemite v roke časopis ali pa prižgite televizijo in boste – celo na istem programu ali na isti časopisni strani – našli različne dogodke, kot je eksplozija bombe v neki stavbi, atentat na voditelja države, pokol civilistov, ki ga je zakrivila neka vojaška enota, zastrupitev nekega izdelka na policah supermarketov ali pa namerno onesnaženje zdravila brez recepta v lekarni, vsi pa bodo opisani kot teroristična dejanja« (Whittaker 2003, 5).

Terorizem, orožje šibkih, zlahka doseže kateri koli kotiček na zemlji, pravi Fossati. Vsako družbo je moč napasti, in bolj, kot je razvita, v večji nevarnosti je. Čedalje manjše število ljudi je potrebno, da hudo prizadene čedalje večje število ljudi. In tukaj je svojo vlogo odigrala tudi globalizacija. Razdalja med Jeruzalemom in New Yorkom je majhna, prav tako razdalja med New Yorkom in Parizom, Londonom in Berlinom. Svojih lovč krog in krog zemeljske oble v zadnjem desetletju niso razpredle le multinacionalke, ampak tudi teroristične organizacije (Fossati 2005, 148–149).

»Ni ga, ki bi se lepega jutra kar zbudil in si rekel: danes bom pa ugrabil letalo in se ubil. Kakor tudi ni človeka, ki bi se kar zbudil in si rekel: danes se bom razstrelil v neki telavivski diskoteki«, karikira terorizem Fosatti in dodaja, da tovrstna odločitev zori v

človekovi duši postopoma, v dolgoletnem procesu, in da za tako odločitvijo lahko tičijo nacionalni ali verski, socialni in duhovni razlogi. Baudrillard dodaja, da je terorizem – kot virusi – vsepovsod. Je že v samem srcu kulture, ki se bori proti njemu (Baudrillard 2005, 12–13).

2.4.1.1 SAMOMORILSKI TERORIZEM

Eden od najbolj smrtonosnih in v zadnjem času zelo pogostih načinov izvedbe terorističnih dejanj je samomorilski terorizem. Pri samomorilskem terorizmu je zagotovo najtežje razumeti, zakaj tolikšno število posameznikov pristopa k organizacijam za rekrutiranje ter jim tako omogoča, da sploh delujejo in nadaljujejo svojo politiko. Med motive, zaradi katerih se kamikaze in njihovi privrženci na Bližnjem in Srednjem vzhodu odločijo za tako pot, Fossati med drugim prišteva kolektivni občutek, da se jim godi zgodovinska krivica, ponižujoč občutek, ker so jih politično podjarmile svetovne velesile, in upanje, da bodo poplačani v verskem smislu (Fossati 2005, 169).

Najbolj nevarno pri samomorilskih napadalcih je to, da se, kar zadeva izobrazbo, družbenoekonomske razmere in osebni tip, profil samomorilskega terorista ne razlikuje od profila populacije, kateri pripada. Povprečna starost se vrti med 20 do 25 let, skoraj vsi so samski in so bili že pred vključitvijo organizaciji goreči verniki (Fossati 2005, 171).

Iz tega lahko po Fossatiju sklepamo, da je eden odločilnih dejavnikov samomorilskega terorizma zvestoba sovrstnikom znotraj skupine, ki jo organizacije za novačenje pogosto krepijo v obliki povezanosti skozi vero. Tovrstne čustvene zveze spodbujajo k akciji v razmerah, ki bi bile sicer hromeče. V samomorilskem terorizmu, ki temelji na verski osnovi, voditelji organizacij, agitatorji in učitelji še namenoma manipulirajo s temi čustvi in tako dosežejo, da se iz lojalnosti do posameznikov oblikuje lojalnost do organizacije kot celote (Fossati 2005, 172).

In kaj pravzaprav pomenijo za teroristično organizacijo samomorilski napadalci, med katerimi sicer prevladujejo mladi moški, čeprav v Iraku vse od leta 2005 teroristi za napade uporabljajo tudi ženske, otroke in celo duševno prizadete? Za organizacijo, pravi Fossati, so samomorilski napadalci potrošniška dobrina.⁴ Njihova »poraba« namreč ustvarja nove dobrine, z njo pa se nadomešča tako javno odobravanje kot zaloga potencialnih novincev.

---

⁴ Po besedah nekega palestinskega predstavnika je recept za uspešen teroristični podvig sledeč: »Zagnan mladenič, žebli, smodnik, stikalo in košček žice, živo srebro (ki ga zlahka dobimo iz termometrov), aceton. Še najdražji je prevoz do kakega izraelskega mesta«. Skupni strošek znese okoli 150 dolarjev (Fossati 2005, 172).

Iz neke raziskave tajnih služb na vzorcu izobraženih Arabcev, starih od 25 do 41 let, je razvidno, da je malo po 11. septembru teroristično organizacijo Al Kajda podpiralo kar 95 odstotkov vprašanih (Fossati 2005, 172–173).

Samomorilske napade, ki so ena najbolj pomembnih značilnosti sodobnega terorizma, je najtežje razumeti tistim, ki živijo v tako imenovani post herojski dobi, trdi Laqueur. »Nekateri verjamejo, da morajo biti tisti, ki žrtvujejo svoje življenje, resnični idealisti, vzrok za to, da storijo to največjo žrtev, pa mora biti zares plemenit. Istočasno mnogi trdijo, da so samomorilski napadi zgodovinsko nekaj novega in da so specifično muslimanski. (V enem obdobju v 80-tih letih so celo verjeli, da so specifično šiitski⁵)«. A takšna dejanja so se pojavljala že dolgo pred tem v različnih državah in kulturah. Pravzaprav je pregled zgodovine terorizma do leta 1960 pokazal, da so bili teroristični napadi največkrat delo samomorilcev (Laqueur 2003, 71).

Čeprav v zadnjem času med samomorilskimi napadi kot motiv za dejanje zares prevladuje vera, pa bi morali pri poskusu razumevanja samomorilskih napadalcev vzeti v obzir veliko različnih okoliščin in motivov, ne le eno skupino ali religijo. Pa četudi ta skupina v zadnjem času prevladuje na tem področju. Če podrobneje pogledamo načela islamske vere, vidimo, da islam uči, da je samomor prepovedan, a mučeništvo za Alaha ni. Ta je celo verska dolžnost. Izraz »shahid« je sprva pomenil »priča« (kot na sodišču), a je v krščanstvu dobil nov pomen – mučeništvo, boj proti nevernikom in obsoditi svoje življenje na smrt. Po učenju korana shahid prejme velike privilegije v raju, blizu božjega prestola. Njegove rane postanejo rdeče kot kri na sodni dan, svetijo in dišijo pa se kot mošus. So edini, ki imajo poseben privilegij, da se vrnejo nazaj na zemljo in postanejo mučeniki še desetkrat. O vprašanju posmrtnega življenja Islam uči, da za mučeniki njihove družine in prijatelji ne smejo žalovati, saj je to brez pomena. Kajti oni živijo naprej in uživajo v gostoljubnosti svojega Gospoda. Vsi njihovi grehi se odpustijo in imajo privilegij, da za člane svoje družine ali rodu izprosijo vstop v raj. Obstajajo tudi izčrpni opisi raja – čudoviti vrtovi, potočki čiste vode, nad njimi pa kupola, narejena iz draguljev, biserov in rubinov, ki se razteza od Damaska do južnega Jemena. Mučeniki bodo ležali na prestolih ter srečni pili in jedli. Streglo jim bo kakšnih sedemdeset tisoč služabnikov, sedemdeset črnookih žensk, prelepih devic, pa jim bo vedno na razpolago. Skupno samomorilskim bombašem je še prepričanje, da so bojevniki v pravičnem boju v najodličnejši tradiciji njihove religije ali naroda, da je bila njihova skupina kruto zatirana in da njihovo

---

⁵ Šiiti so pripadniki muslimanske verske doktrine, ki priznava samo Koran in zavrača ustno izročilo. Delijo se na zaidite, imamite in izmailite (Klaić 1988, 1293).

žrtvovanje ni bilo le zaželeno, temveč tudi nujno. Prav tako jim je skupno prepričanje, da je skupnost, torej religija, sekta, narod ali rasa, neizmerno bolj pomembna kot posameznik. Prepričani so tudi, da ne le, da bo spomin nanje živel večno, temveč da bodo zato, ker so se odločili za smrt, živeli večno v takšni ali drugačni obliki. To pa je usoda, ki se ji samomorilski napadalci ne morejo upreti (Laqueur 2003, 71–86).

Ameriški zvezni preiskovalni urad je med preiskovanjem terorističnih napadov na Združene države Amerike našel pismo enega od samomorilskih napadalcev, Mohammeda Atte, ki je bil v ugrabljenem letalu družbe American Airlines let 11, ki se je 11. septembra 2001 zaletelo v severni stolp Svetovnega trgovinskega centra. Atta je svojim soborcem pred napadi zapisal⁶, da samomorilski napadalec ne razmišlja več, da svoj navdih in zatočišče najde v molitvi. Ukazal jim je, da se morajo obredno umiti in obriti, noč pa preživeti v molitvi in skušati pozabiti na zunanji svet. Atta je teroristom napisal še navodila, kako se morajo obnašati med napadom: »Ko terorist enkrat sedi na letalu, mora moliti. Zaposliti se mora s ponavljajočim zaklinjanjem Bogu, ponoviti mora tudi potovalno molitev, saj terorist potuje naravnost k Bogu. Njegovo srce je zdaj očiščeno in pravico ima, da zakolje kot živino vsakega, ki se mu upre, vse ostale pa vzame za talce. Klanje je darovanje v imenu Boga in tudi staršev; je dejanje časti, ki ga teroristu podari Alah« (Laqueur 2003, 95).

V zgodovini so bili najbližje današnjim samomorilskim napadalcem japonski kamikaze piloti⁷ med leti 1944–45. Odločitev, da pošljejo svoje pilote, da raztreščijo letala v ameriške ladje, je bila odločitev, ki so jo Japonci sprejeli v obupu, in ne strategija, ki bi imela upanje na uspeh. Laqueur piše, da so nekateri kamikaze piloti leta pozneje priznali, da je bilo takšno početje brez pomena. Takrat pa se je za te misije brez povratka javilo na tisoče mladih oficirjev in kadetov, obstajala je celo čakalna lista za vse kandidate.

Sodobni samomorilski terorizem se je začel v Libanonu aprila 1983 in na Šrilanki decembra istega leta. Tarče napadalcev na Bližnjem vzhodu so bile večinoma Združene države Amerike. Napade na ameriške in francoske čete, nastanjene v Bejrutu, na tamkajšnjo ameriško veleposlaništvo in izraelske namestitve, je izvedla takrat še slabo poznana šiitska organizacija, imenovana Hezbolah⁸, ki je delovala pod iranskim sponzorstvom, torej z izdatno finančno pomočjo iz Teherana. V poznejših letih se je kraj

---

⁶ Preiskovalci so našli tri kopije pisma, predvidevajo pa, da jih je napisal Mohammed Atta (Laqueur 2003, 95).

⁷ »Kami« je japonska beseda za različne bogove in duhove; »Kaze« pa se nanaša tudi na božanske figure, rešitelja in brezupne situacije (Laqueur 2003, 76).

⁸ Hezbolah pomeni božja (Alahova) stranka. Je libanonska politična in paravojaška organizacija, ki zastopa predvsem šiite na jugu Libanona. (BBC News 2008).

dogajanja prestavil v Izrael, Turčijo in indijsko celino, prav tako so se začeli napadi na ameriške cilje v različnih delih sveta. V tem času naj bi se s samomorilskim terorizmom ukvarjalo okoli šestnajst skupin (Laqueur 2003, 76–83).

Laqueur pravi, da se je samomorilski terorizem ves čas svojega obstanka spreminjal, a je kljub nekaterim zadržkom enostavno identificirati skupine, ki so bile najbolj dejavne. Na vrhu so Tamilski tigri⁹, ki jim lahko pripišemo kakšnih dvesto samomorilskih napadov, medtem ko sta Hezbolah in Amal¹⁰ (pa tudi nekatere druge sekularne nacionalistične skupine) v Libanonu v osemdesetih letih zakrivila okoli petdeset napadov. Hamasu¹¹ in Islamskemu džihadu¹² v Izraelu v devetdesetih pripisujejo med sedemdeset in osemdeset samomorilskih napadov. Dodati je treba tudi kurdsko delavsko stranko PKK¹³, ki je skozi leta izvršila okoli dvajset samomorilskih napadov (Laqueur 2003, 84).

---

⁹ Osvobodilni Tigri Tamila Eelama so separatistična organizacija, ki deluje na Šrilanki. Ustanovljeni so bili maja leta 1976, borijo pa se za neodvisno tamilsko državo na severu in vzhodu Šrilanke (Pickert 2009).

¹⁰ Amal je vojaško krilo »Gibanja razdedinjenih«. Milico je leta 1973 ustanovil libanonski šiitski verski vodja Imam Musa as-Sadr (Jevnikar 2002, 31).

¹¹ Hamas ali Islamsko gibanje odpora je danes največja politična stranka v palestinskem parlamentu, ki je nastala kot teroristična skupina leta 1987 med intifado. Njen ustanovitelj je bil šejk Ahmed Yassin (Swain 2007).

¹² Skupina Islamskega džihada je egiptovska radikalna islamska teroristična skupina (BBC News 2003).

¹³ Kurdska delavska stranka, bolj znana kot PKK, je separatistična militantska stranka. Njen cilj je ustanovitev neodvisne države Kurdistan na jugovzhodu Turčije (Bruno 2007).

2.4.1.2 DŽIHAD

S terorističnim delovanjem se največkrat povezuje pojem džihad ali sveta vojna islamistov kot motiv za teroristične napade. A kaj sploh je džihad? Vukosavljević razlaga, da ima beseda džihad dvojni pomen (Vukosavljević 2006, 60):

1. džihad z mečem,
2. džihad za dušo (kjer se posameznik bori proti svojim temeljnim nagonom).

A slednjega – torej duhovno razlago džihada – so islamski bojevniki zavrnilo kot nevarno herezijo, kot krivo vero. Sami se namreč vedno znova obračajo na določene dele Korana, kjer je vsakemu vernemu muslimanu zaukazana nenehna vojna proti nevernikom. Pravijo, da se bo boj nadaljeval, vse dokler ne bo nobene druge konkurenčne religije več na svetu (Vukosavljević 2006, 60).

Pohly in Duran pa pravita, da je prvotni pomen džihada v islamskem svetu etično načelo, neke vrste ponovno moralno oboroževanje. Večina muslimanov si ga razlaga kot stremljenje k dobremu. Kot džihad se označuje vsako pozitivno prizadevanje, zlasti kadar je z njim povezano odrekanje. Dobesedno džihad prevajata najprej kot »napor« in »boj«. Veliki džihad označuje samopremagovanje, neke vrste samopoboljšanje (djihad-bi-n-nafs). Pojem mali džihad označuje boj le v prav posebnih okoliščinah, ko so izpolnjeni določeni pogoji. Predpogoj zanj je vedno ta, da verniki, med katere sodijo tudi židi in kristjani, pri izpovedovanju vere naletijo na ovire. To pomeni, da se kot džihad ne sme označevati vsake vojne, niti vsake obrambne vojne ne, temveč le vojno, ki je dokazano uperjena proti ljudem, ki aktivno delujejo proti veram (Pohly, Duran 2001, 19–20).

Toda v sedemdesetih letih 20. stoletja se je zgodilo nekaj, česar večina muslimanov na svetu v resnici še ne želi dojeti. Nastala je nova šola oziroma miselna smer, ki temelji na povsem drugačni razlagi pojma džihad. V Egiptu je takrat študent Omar Abder Rahman na častitljivem Azharju¹⁴, eni najznamenitejših teoloških univerz islama, napisal 2000 strani obsežno doktorsko dizertacijo na temo džihada. V njej je argumentiral, da sta izročili malega in velikega džihada izmišljeni, da prerok Mohamed česa takega ni nikoli izrekel. Zapisal je, da džihad pomeni le eno, in sicer seči po orožju in zahtevati od brezbožnikov, naj prevzamejo muslimansko vero ali se predajo in podredijo muslimanskemu gospodstvu. Da vse druge razlage tega pojma niso nič drugega kot apologija (znanstveno opravičevanje

---

¹⁴ Univerza Al-Azhar je osrednji center za arabske študije in sunitsko islamsko učenje na svetu. Prav tako je druga najstarejša še stojča in delujoča univerza na svetu. Ustanovljena je bila leta 975 v egiptovski prestolnici Kairo (Al Azhar University).

religioznih dogem) in da jih je porodil strah pred močnejšimi kolonialnimi silami. Govorice, da veliki džihad pomeni samopoboljšanje, je treba zavreči, saj se muslimani z njimi samo smešijo. K temu je avtor dodal še – zgodovinsko nevzdržno – razlago, da se je islam vedno uveljavljal le z orožjem, da se brez orožja islam ne bi nikdar razširil na večji del sveta in da bo tudi v prihodnosti islam lahko pridobival veljavo le z njim. Džihadizem pomeni boj za vzpostavitev islamistične hegemonije kot tudi boj proti silam, ki so v napoto tej težnji po oblasti. V enem od svojih govorov v Združenih državah Amerike je Omar Abder Rahman to kratko in jedrnatost tudi priznal: »Tukaj smo, da bi razširili islam. Če nam bo kdo zaprl pot, bo džihad.« Danes džihadizem obsega vsesplošen protiamerikanizem oziroma odklanjanje »Zahoda« in po vsem svetu prevladujoče zahodne miselnosti in načina življenja (Pohly, Duran 2001, 22–44).

2.4.2 MEDIJI

Ljudje smo v današnjih družbah skorajda popolnoma odvisni od medijev. Od njih dobimo pomembne informacije o javnih zadevah in nanje se obračamo za namigi, kako naj te informacije razumemo in interpretiramo. Christians, Ferre in Fackler celo trdijo, da človeška družba ne more napredovati, pravilno delovati, da celo ni sposobna preživeti, če mediji svojega dela ne opravljajo dobro (Christians in drugi 1993, VI).

Bistvo oblikovanja novic, pravi Jackson, je izbor določenih dejstev, podob in dogajanj, ki imajo prednost pred drugimi, pri tem pa se nezavedno podpira ena določena interpretacija dogodka. Oblikovanje novic daje medijem tudi različne vloge, med katerimi so (Jackson 2005, 165):

1. postavljanje tem (določanje, katere so najbolj pomembne),
2. pripravljalna vloga (sporočanje in priprava javnosti, da sprejme sporočila o teh vprašanjih),
3. ocenjevalna vloga (ponujanje in namigovanje rešitev).

Jackson je prepričan, da vloga medijev ni nikoli bolj pomembna kot v časih državne krize, za kar obstajata dva osnovna razloga. Kot prvo, se mediji obračajo na politične voditelje za namige o tem, kako interpretirati in razložiti državne dogodke, prav tako pa uradnikom ponujajo skorajda neomejen dostop do komuniciranja z javnostjo. In kot drugo, v času krize se javnost močno zanaša na medije, da ji priskrbijo informacije in razlage (Jackson 2005, 165).

»Javnost pričakuje, da ji bodo mediji, čeprav jim nerada zaupa, priskrbeli popolna in točna poročila o družbeno pomembnih temah,« so prepričani Christians, Ferre in Fackler. »A vprašanje moči je glavno. Mediji poročajo o novicah, za katere presodijo, da so pomembne, s tem izborom pa že sami interpretirajo politična, ekonomska in kulturna področja javnosti« (Christians in drugi 1993, 82).

Množični mediji z novinarskim diskurzom uresničujejo svojo najpomembnejšo – informacijsko funkcijo. Obveščanje je v demokratičnem življenju nepogrešljivo: če državljani ne bi imeli na voljo potrebnih informacij o javnih zadevah, ki jim jih ponudijo mediji, demokracija ne bi bila mogoča, je zapisano v resoluciji št. 1003 parlamentarne skupščine Sveta Evrope¹⁵ o novinarski etiki (Poler Kovačič 2003, 9–10).

»Ker so novinarji predstavniki državljanov, za njihovo prvotno odgovornost štejemo odgovornost do javnosti. Pravice množičnih medijev v zvezi s svobodo obveščanja po sklepu navedene resolucije Sveta Evrope služijo naslovnikom, in tudi podpisniki Münchenske deklaracije¹⁶ se strinjajo, da ima odgovornost do javnosti prednost pred vsako drugo odgovornostjo« (Poler Kovačič 2003, 10).

In kaj sploh je novinarstvo? Po mnenju Koširjeve je najbolj splošna opredelitev ta, da je novinarstvo specifična družbena dejavnost zbiranja, selekcioniranja, produciranja in razširjanja informacij o aktualnih dogodkih, pojavih, mnenjih prek množičnih občil za javnost (Košir 2003, 88–89). Poler Kovačičeva povzema Splichala, ki pravi, da je novinarstvo posebna vrsta produkcije in distribucije videnja, ki označuje »zbiranje, pisanje, urejanje, razširjanje informacij in siceršnje (predvsem duhovno) prispevanje k dnevni in drugemu periodičnemu tisku, radijskim in televizijskim programom ter »online« časnikom na medmrežju« In še, za novinarsko dejavnost je značilno zbiranje, izbiranje in oblikovanje informacij o dejstvih in mnenjih kot »prenos« od drugih k drugim, prek množičnih medijev različnim občinstvom (Poler Kovačič 2002, 767).

---

¹⁵ Parlamentarna skupščina Sveta Evrope (resolucija št. 1003) v 26. točki določa: »Na zahtevo udeleženih oseb in s posredovanjem medijev bodo s primernim postopkom samodejno in hitro popravljene vse vesti in mnenja, za katere bi se izkazalo, da so napačni ali zmotni«.

¹⁶ Münchensko deklaracijo o pravicah in dolžnostih novinarjev so leta 1971 v Münchnu sprejeli predstavniki združenj novinarjev iz držav Evropske skupnosti, Švice in Avstrije ter več mednarodnih novinarskih organizacij.

2.4.3 NOVINARSKA ETIKA

Beseda etika izhaja iz grške besede »ethikos«, ki pomeni »od ali za moralnost«. V praksi je etika način preučevanja moralnosti, ki dovoljuje sprejemanje odločitev, ko se posamezniki soočijo z določenimi primeri moralne dileme (Frost 2000, 1).

Polerjeva pravi, da etika odgovarja na vprašanje, kako biti in kako delovati, morala pa je predmet etike. Naše življenje brez morale ni mogoče: ko se odločamo, kaj in kako bomo to naredili, se že ravnamo po pravilih. Odločamo se, kaj je prav in kaj ni, svojo odločitev pa glede na medsebojne oziroma medčloveške odnose poobčujemo. »Veda, ki naše moralno obnašanje reflektira, je etika« (Poler 1997, 36).

Etika je bolj teoretična od morale. Polerjeva piše, da se etika obrača k premisleku o temeljih morale, da skuša razdelati pravila obnašanja, ki tvorijo moralo, sodbe o dobrem in zlem, ki so zbrane v okviru morale. Kaj torej pomeni etika? »Ne morale, ampak »metamoralo«, torej vedo, ki je onstran morale, teorijo, ki se ukvarja z dobrim in zlim, z vrednotami in moralnimi sodbami,« pravi Polerjeva in dodaja, da se etika razlikuje od morale po svoji bolj teoretični razsežnosti in prizadevanjih, da bi segla k izvoru. Etika tako ni nekaj področnega, ampak je univerzalna, je temelj morale ali moralna usmeritev. Kako se aplicira na konkretno moralo, je odvisno od posameznika in situacijskega konteksta. Tako je po Polerjevi etika pravzaprav univerzalna zahteva, da človek odgovarja na stisko in klic drugega. Morala pa opredeljuje, kako to stori (Poler 1997, 36–38).

Moralne obveze lahko razložimo s številnimi teorijami, med katerimi se nekatere prepletajo, spet druge pa so si popolnoma nasprotni. Nekatere od teh teorij lahko pomagajo novinarjem, da poskusijo dognati moralnost svojih profesionalnih dejanj. Aristotelova zlata sredina sloni na prepričanju, da bi moral vsak človek živeti zmerno ter se naučiti biti kreposten. Verjel je, da je funkcija človeških bitij iskanje srečnosti. Utilitarizem, po drugi strani, zagovarja, da je pravo tisto dejanje, ki povzroči preobilnost ugodnih učinkov v primerjavi s škodljivimi. Meril za motiv nekega dejanja ne zahteva in če je posledica povečanje vsote sreče, potem je lahko tudi hudobno dejanje opravičeno. Obstaja tudi Kantov kategorični imperativ, ki pravi: »Nikoli ne smem postopati na način, da si ne bi mogel želei, da bi bila moja maksima tudi univerzalni zakon«. Kantova teorija dopušča razvoj vrste univerzalnih pravil za novinarje z enakovrednim paketom dovoljenj, ki so lahko uporabljena ob številnih različnih priložnostih. Kant je prav tako verjel, da bi moral človek pregledati motive določene osebe, da bi lahko videl, ali je njegovo obnašanje dobro ali ne. Menil je tudi, da cilj ne opravičuje sredstev (Frost 2000, 4–8).

Christians, Ferre in Fackler ločujejo tri poti za spodbujanje medijskih strokovnjakov, naj bodo etični (Christians in drugi 1993, VI):

1. Najstarejša je zunanja fizična prisila z zakoni, policijo in sodišči: ti zastopniki prisile naj bi se uporabljali kar se da malo, a so nepogrešljivi za ohranjanje svobode za vse.
2. Druga pot je notranja moralna prisila, ki prihaja iz posameznikove podzavesti: potrebno jo je uporabljati kar se da pogosto, a je le šibko orožje v današnjem svetu velikih medijev.
3. In tretja pot, ki je najbolj zanesljiva in sprejemljiva, je zunanja moralna prisila, ki izhaja od sodelavcev in javnosti, po možnosti v zakonski obliki, kot so na primer medijski ombudsman, tiskovni sveti, stroge kritike in še množica drugih sistemov za preverjanje odgovornosti.

Da bi novinarji razumeli svoje etične dolžnosti in jih upoštevali pri svojem delu, jih novinarska društva po vsem svetu običajno strnejo v kodeks. Erjavčeva je prepričana, da je univerzalen etični kodeks za profesionalne dejavnosti nujno potreben in da brez etičnega novinarstva ni profesionalnega novinarstva (Erjavec 1998, 27).

Manca Košir pravi, da je etika neločljiva od novinarstva. Pri vsem, kar novinarstvo počne, pravi, je v odnosu do ljudi. Novinarski poklic namreč uresničuje temeljno človekovo pravico biti informiran in informirati. Zato je novinarska dejavnost usmerjena na naslovnika, ki mu sporoča informacije. Hkrati črpa od ljudi, ki so njeni viri informacij, posamezniki ali skupine pa so kot kreatorji dogodkov glavni nosilci predmetov novinarskega upovedovanja. Odnosi do ljudi, je prepričana Koširjeva, so temelj novinarskega delovanja, zato se v relaciji do tega temelja razkriva osnovna etična naravnost novinarskega poklica. Ključ do razumevanja novinarske etike je zatorej na istem mestu kot ga poudarjajo drugi poklici dela z ljudmi – v odgovornosti. Večino novinarskega dela, je prepričana, lahko opišemo in razčlenimo z nizom konceptov, ki so že v osnovi etični: svoboda, objektivnost, resnica, poštenost, zasebnost (Košir 2003, 109–122).

Odgovornost je sinonim etičnosti, zato je tudi odgovorno novinarstvo etično novinarstvo. Novinar svojo odgovornost uresničuje tako, da spoštuje svoje dolžnosti, kamor spada spoštovanje dostojanstva tako svoje osebe kot tudi oseb vseh ostalih ljudi, ki so vključeni v množično komuniciranje. Po Polerjevi ima tako novinar dolžnosti do (Poler 1997, 111):

- naslovnika,
- vira informacij,

- predmeta novinarskega upovedovanja.

Münchenska deklaracija o dolžnostih in pravicah novinarjev, ki jo je ob pridružitvi Mednarodni novinarski zvezi (IFJ) sprejelo tudi slovensko društvo novinarjev ter jo priznalo za izhodišče pri svoji kolektivni pogodbi, primarno novinarjevo odgovornost utemeljuje takole: »Pravica do obveščanja, svobodnega izražanja in kritike je ena od temeljnih svoboščin vsakega človeškega bitja. Iz te pravice javnosti, da pozna dejstva in mnenja, izhajajo vse dolžnosti in pravice novinarjev. Odgovornost novinarjev do javnosti ima prednost pred vsako drugo odgovornostjo«. Zato pod točko 1. deklaracije o dolžnostih novinarjev zapiše: »Spoštovati mora resnico zaradi pravice javnosti, da je seznanjena z resnico, ne glede na to, kakšne bi zaradi tega lahko bile posledice zanj osebno« (Košir 2003, 109–110).

3 TERORIZEM IN MEDIJI

V poglavju o medijih sem zapisala, da le-ti z novinarskim diskurzom uresničujejo svojo najpomembnejšo funkcijo, in to je funkcija informiranja javnosti. In ker so teroristična dejanja velikokrat izvedena in organizirana tako, da je škoda v številu mrtvih kar se da velika, tarče pa so vse pogosteje velika zahodna mesta, ni dvoma, da ima terorizem že nekaj let svoje mesto na prvih straneh časopisov. Whittaker pravi, da se je ta pojav več kot podvojil v zadnjih dvajsetih letih. »Še nikoli ni obstajalo tako obsežno zanimanje za terorizem. Terorizem je postal eden od najbolj perečih političnih problemov v zadnjega pol stoletja« (Whittaker 2003, predgovor).

Komunikacijska revolucija v drugi polovici 20. stoletja je z oddajanjem v živo iz kateregakoli dela sveta mednarodnim terorističnim organizacijam zajamčila široko publiciteto za njihova nasilna dejanja. 5. septembra leta 1972 je okoli 800 milijonov ljudi po vsem svetu prek televizijskih zaslonov v živo spremljali, kako je palestinska skupina Črni september (militantna palestinska teroristična frakcija) napadla in zajela člane izraelske olimpijske ekipe v olimpijski vasi v Münchnu, v sovražnem dejanju, ki se je končalo krvavo na münchenskem letališču. Med spremljanjem te drame je na milijone ljudi po vsem svetu prvič izvedelo za palestinsko-izraelski konflikt ter za obstoj Črnega septembra in drugih podobnih terorističnih skupin (Nacos 1994, 49–50).

In zakaj so mediji tako pomembni za teroristične organizacije? Picard pravi, da zmožnost medijev, da hitro prenesejo sporočila teroristov, sprožijo reakcijo javnosti in dajo dejanjem pomen, napeljuje nekatere odgovorne, ki so nemočni pri preprečevanju večine napadov, na to, da iščejo načine za prisilo in oviranje medijskega poročanja kot načinov za zmanjšanje sekundarnih posledic. »Terorizem ima seveda dramatični simbolni namen prikazovanja moči. Množični mediji imajo edinstveno sposobnost, da povečajo in razširijo to sporočilo. Ta zmožnost prenašanja sporočil tega učinkovitega razkazovanja moči razvema skrbi v razpravah o vlogi medijskega poročanja pri terorizmu« (Picard 1993, 109-110).

In prav poročanje o terorizmu v zadnjem času predstavlja eno najbolj perečih tem med komunikologi, novinarji in strokovnjaki za teroristično dejavnost. Mnogi so namreč prepričani, da je terorizem pravzaprav namenjen gledalcem in ne žrtvam. Da je terorizem v zadnjem času postal pravi teater (Jenkins v Nacos 1994, 75). Po besedah Baudrillarda je terorizem, kot virusi, vsepovsod. Kot senca se je nekako razlil čez svetovno prizorišče (Baudrillard 2005).

Skupine uporabljajo terorizem kot preišljeno dejanje za doseg svojih ciljev. In ti cilji, tako Picard, vključujejo (Picard 1993, 13–14):

1. maščevanje ali povračilne ukrepe zaradi postopanja države ali njenih privržencev proti skupini;
2. poskuse, da bi osvobodili svoje člane, ki jih je zaprla država ali njeni zavezniki;
3. promocijo morale skupine in zvestobe za dokazovanje njene učinkovitosti;
4. pridobivanje denarja ali potrebščin, ki ji skupina potrebuje, in
5. širjenje strahu.

Picard še dodaja, da je pomemben cilj mnogih terorističnih napadov ustvarjanje propagande dejanja, se pravi, da napad sam nosi sporočilo. Običajno so sporočila ta, da so teroristi učinkoviti, da jih je potrebno jemati resno, da niso vsi posamezniki v družbi zadovoljni s statusom quo in da oblasti nimajo popolnega nadzora. »Z uporabo nasilja teroristi upajo, da bodo svoje poglede vsilili v medijske kanale in tako dosegli forume, v katerih bodo razkrili in razložili svoja prepričanja in cilje. Z določanjem zahtev, dajanjem izjav in intervjujev novinarjem, ki bodo to objavili, teroristi upajo, da bodo preko medijev razširili svoja sporočila in na ta način vplivali na javnost« (Picard 1993, 13–14).

3.1 SOODVISNOST MEDIJEV IN TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ

Teroristi bi radi legitimirali svoja zločinska dejanja in očem javnosti prikrili dejanske sile, ki se skrivajo za terorizmom. Tovrstna manipulacija z javnim mnenjem je za teroriste strateškega pomena, možna pa je samo, če imajo dostop do sredstev obveščanja, pravzaprav popoln nadzor nad njimi. Teroristi si najprej z brutalnim dejanjem zagotovijo našo pozornost in šele zatem se začne dejanska predstava: obvestila za javnost, talci pred televizijskimi kamerami, intervjuji, v katerih naprošajo teroriste, naj navedejo svoje zahteve, pogoje, in kar je najvažnejše, motive svojih dejanj. »Tako se postopoma, ne da bi to sploh opazili, prvotna zgroženost razblini in postajamo vse bolj dovzetni za stališča teroristov. In še preden se dobro zavemo, dobijo roparji in morilci osebne tiskovne predstavnike in poročevalce, ki jih spremenijo v politične aktiviste posebne sorte, katerih motivi so vredni obravnave in ki si seveda zaslužijo medijsko pozornost« (Fossati 2005, 140-141). Strokovnjaki se zagotovo strinjajo v eni stvari, in sicer, da je terorizem tista vrsta družbenega dogajanja, ki pritegne veliko pozornost sredstev komuniciranja. Dejstvo je, pravi Radojković, da bodo sredstva komuniciranja z več kot 90 odstotno verjetnostjo zabeležila vsak pravi teroristični napad. Torej je terorizem pojav, o katerem ljudje več ali

manj vse izvedo zahvaljujoč delu, poročanju sredstev komuniciranja. Nekateri avtorji zato sklepajo, da brez današnjih hitrih in učinkovitih sredstev komuniciranja terorizem sploh ne bi bil mogoč (Radojković 1988, 8). Dandanes je islamski terorizem tisti, ki najbolj odmeva po svetu in nam je vsem najbolj poznan. Džihad, Al Kajda, samomorilski napadalci in islamski fundamentalizem so tisto, kar povezujemo s terorizmom (Al Khattar 2003, 5).

Sredstva komuniciranja so primorana iz ogromnega števila vsakodnevnih dogodkov izbrati in predstaviti le tiste redke, ki imajo največjo novičarsko vrednost. S privlačnostjo terorističnega napada se lahko meri le še peščica dogodkov. Poglejmo zato, kaj daje terorizmu to izredno novičarsko vrednost (Radojković 1988, 10–14):

1. Teroristično dejanje je relativno redek dogodek. Ni del vsakdanjosti, ni del povprečne predstave državljana o delovanju družbe in države. Ko se zgodi nek teroristični napad, je to relativno redek izbruh brutalnega nasilja, za katerega je skoraj neverjetno, da ne bo pritegnil pozornosti sredstev komuniciranja.
2. Teroristično dejanje predstavlja senzacionalen dogodek. Njegova senzacionalnost je proizvod nepričakovanosti in ne ravno pogostega pojavljanja. O terorizmu se takoj poroča, ker predstavlja vest, ki se dobro prodaja.
3. Teroristično dejanje je dramatičen dogodek. V terorističnem napadu obstajajo akcija, konflikt, dramska napetost in junaki. Sredstva komuniciranja poročajo o terorističnem dejanju le tako dolgo, dokler obstaja neka dramatična napetost.
4. Teroristično dejanje je negativen dogodek. Iz dolgotrajne novinarske tradicije je dobro znano, da je slaba vest povečini dobra vest. V tem smislu je razumljivo, da se mora tisti, ki želi izzvati pritisk na vlado neke države ali šok v javnosti, poslužiti negativnih, šokantnih sredstev.
5. Teroristično dejanje vsebuje tudi elemente novinarskega žanra, znanega kot »življenjske zgodbe« (human stories). Sredstva komuniciranja na ta način zadovoljijo interese javnosti po osebah, ki so se kakorkoli znašle v luči publicitete. V primeru terorističnega napada so to sorodniki, družine talcev ali žrtev, ki preživljajo najintenzivnejše emocionalne posledice.
6. Teroristično dejanje je izreden družbeni dogodek. Ne glede na vrsto napada, je njegovo sporočilo vsekakor povod za neke vrste javno debato o tem dogodku in njegovih vzrokih. Vlade so vse bolj pripravljene, da terorizmu vzamejo tisto, kar si najbolj želi – publiciteto, zato je v številnih državah že stekla odprta debata, do katere mere pustiti sredstvom komuniciranja, da analizirajo terorizem, ki je naperjen proti državni oblasti. V tej debati niso bili osamljeni glasovi, da je

teroriste enostavno potrebno utišati, jih izključiti iz vidnega polja javnosti, izbrisati itd.

Picard medtem navaja še tri pomembne teorije, ki se nanašajo na medijski vidik terorizma. Prva je prednostno tematiziranje (t. i. »agenda setting«), ki domneva, da mediji niso preveč učinkoviti pri vplivanju na vedenje svojih občinstev, a imajo pomembno sposobnost, da vplivajo na to, o katerih temah ali vprašanjih bodo ljudje razmišljali. Ljudje namreč sprejemajo ideje in teme medijev kot pomembne in vredne njihove pozornosti. In tako poročanje o določenih dogodkih naredi le-te pomembne. Druga teorija o podeljevanju statusa pravi, da osebe in skupine dobijo določen položaj in postanejo vidne kot pomembne, kadar o njih poročajo mediji. Že samo poročanje in izbor le kopice izmed številnih skupin in oseb, ki tekmujejo za pozornost, lahko služi kot način za dvig njihovega položaja do takšne mere, da je vreden pozornosti in skrbi javnosti. In na koncu še kultivacijska teorija, ki prikazuje idejo, da značilno poročanje o nasilju v novicah in dramatično prikazovanje nasilja v medijih neguje strahove in skrbi občinstva o svetu (Picard 1993, 38).

Teroristi so v zadnjih dveh desetletjih osvojili prav vse medije – časopis, radio, televizijo in nazadnje še internet.

Televizija: ima kot vizualni medij posebno prednost pred drugimi mediji, predvsem zaradi sposobnosti, da dramatične posnetke predvaja v živo. V primerih terorizma se vedno zgodi nekaj, kar se da opisati le s posnetki, prikazanimi na televizijskem zaslonu. Kadar lahko kamere prispejo na kraj incidenta, ko je ta še v teku (kar se pogosto zgodi pri zajetju talcev ali ugrabitvah letal), ima televizija priložnost, da v svojem poročanju v svoj prid uporabi vso dramo, ki spremlja dogodek. »Takšni dogodki so kot ustvarjeni za televizijo, saj poskrbijo za dobro dramo, ki zadosti morbidno radovednost javnosti,« je prepričan Picard (Picard 1993, 73). Ko televizija poroča o incidentih, kot so bombni napadi ali napadi na civiliste, televizijske ekipe običajno pridejo na kraj dogodka, ko je vsega že konec, in se osredotočijo le na prizor, ki je ostal po incidentu, pa naj so to ruševine, trupla, kri ali pa orožje. In rezultat tega je že sam po sebi senzacionalen. Večinoma senzacionalizem izvira iz izrednih poročil (t. i. »breaking news«) in televizijskih programskih formatov, ki dajejo terorističnim napadom večji pomen, kot si ga zaslužijo. Še dodatno se stopnjuje z napovedniki (t. i. »teaserji«), s katerimi televizijske hiše oglašujejo nadaljevanje dogodkov, o katerih bodo poročale, in to s kratkimi zaznamki, s katerimi še povečujejo dramo in gledalca prepričajo, da gleda naprej (Picard 1993, 73). Televizija, tako Nacosova, poudarja prošnje in mučenje žrtev in njihovih svojcev, saj dramatični, čustveno nabiti posnetki žrtev in njihovih družin zadovoljijo vizualni medij. Žalne

slovesnosti, prižiganje sveč, nočne molitve, prizadete skupnosti, ki okoli dreves vežejo rumene trakove, ali pa čustveni pozivi ugrabiteljem so za televizijo boljše zgodbe kot pa govori uradnikov (Nacos 1994, 125–126). Shanto Iyengar je odkril, da so že med leti 1981 in 1986 televizijske hiše ABC, CBS in NBC News objavile skupaj več kot dva tisoč zgodb o terorizmu, na vsaki od teh televizijskih hiš v povprečju okoli enajst prispevkov na mesec. Po njegovem mnenju je bilo v tem obdobju objavljenih več prispevkov o terorizmu kot pa o revščini, nezaposlenosti, rasni neenakosti in kriminalu skupaj (Iyengar 1991, 27).

Časopisi: v nasprotju s televizijskimi poročili časopise redko kritizirajo zaradi prevelikega poročanja o terorističnih spektaklih in zakrivanja ali popolnega zanemarjanja drugih pomembnih novic in dogodkov. Medtem, ko večino razprav, ki se ukvarjajo s količino poročanja in pozornostjo, ki jo dobijo cilji teroristov, sprožajo in nato tudi omejujejo specifični napadi, pa je veliko tudi daljšega poročanja o terorizmu (Nacos 1994, 59).

Internet: teroristi vse bolj računajo na moč interneta in internetne pošte za širjenje svojih prepričanj. Ameriški obveščevalni odbor je leta 2006 v poročilu kongresu zapisal, da je v zadnjih letih internet postal glavno orodje teroristov za širjenje njihovih ekstremističnih sporočil. Dandanes skorajda vse teroristične organizacije v določeni meri uporabljajo internet, večina jih vzdržuje vsaj eno ali dve spletni strani. Enostaven dostop, pomanjkanje nadzora in zmožnost lastnega oblikovanja sporočil je enostavno preveč vabljiva priložnost, da je teroristične skupine ne bi izkoristile. Po podatkih, ki jih je zbral odbor, naj bi bili tarče teroristov na internetu celo sedemletni otroci. Mladi muslimani se namesto televizije in radia namreč vse bolj zanašajo na internet, da bodo dobili informacije. Teroristične skupine bodo v prihodnosti nadaljevale z uporabo interneta za oblikovanje svoje podobe in podobe svojih sovražnikov, za zbiranje denarja, pomembnih informacij in novačenje novih članov. Svojim podpornikom prek spletnih strani sporočajo, da lahko postanejo radikalni člani organizacije, ne da bi jim bilo sploh treba zapustiti svoje domove (Hoekstra 2006).

Teroristi elektronsko infrastrukturo – internet, množične medije, satelitsko komuniciranje – uporabljajo za novačenje novih članov, njihovo šolanje, za načrtovanje, prenos finančnih sredstev ter zbiranje informacij obveščevalnega značaja, za prikrivanje identitet članov organizacij, planiranje in kontrolo napadov, manipulacijo in prikrivanje podatkov, propagando in mobilizacijo privrženecv (Thomas 2003, 2–11). Teroristi internet dojemajo kot najvplivnejši in najcenejši način komunikacije, ki so ga kdajkoli razvili. Izkoriščanje njegove hitrosti, varnosti in globalne povezanosti jim daje možnost, da brez

strahu in dodatnega varovanja izvedejo veliko aktivnosti, za katere so pred tem potrebovali fizično zavetišče.¹⁷ Z možnostmi, ki jim jih zdaj dajejo računalniki, internet in mobilna tehnologija, so si teroristi ustvarili virtualno zavetišče. Svetovni splet je terorističnim organizacijam omogočil, da ustvarjajo in oskrbujejo svoje lastne medijske kanale, prek katerih lahko svetu predstavljajo svojo ideologijo in uresničujejo svoje cilje. Na spletni strani, ki niso povezane z njimi, internetne klepetalnice in oglasne deske lahko neovirano nameščajo kodirana sporočila in elektronske dokumente, v katerih skrivajo fotografije, video posnetke in pomembne informacije (U.S. Department of State 2006).

Mediji so moderno orodje teroristov, ravno tako kot različno orožje, eksplozivi, letala in ladje. Po Picardu najverjetneje ne obstaja tip novice, ki bi predstavljal večjo oviro pri poročanju, ki bi bil bolj nevaren in ki bi imel potencial za še večjo manipulacijo medijev, kot je teroristično dejanje. Ta njegova kritika temelji na več predpostavkah o terorizmu in njegovem odnosu do medijev, in sicer (Picard 1993, 5):

1. da je nasilje, uporabljeno za družbene ali politične cilje, bolj odklonsko dejanje kot norma;
2. da se nasilja poslužujejo le tisti, ki delujejo na obrobju, ali pa celo zunaj meja družbe;
3. da je medijsko poročanje bistven element za obstoj terorizma;
4. da teroristi iščejo publiciteto za svoja dejanja, da mediji po vsem svetu poročajo o terorizmu z enakimi novičarskimi faktorji¹⁸ in definicijami;
5. da mediji po vsem svetu poročajo o terorizmu na način izpolnjevanja podobnih družbenih funkcij
6. in da povzročitelji političnega nasilja še posebej delujejo za ameriške in druge zahodne medije.

Prepričan je, da mediji ne povzročajo terorizma, a ga lahko še povečajo s slabimi poročevalskimi praksami, če dovolijo, da z njimi manipulirajo določene strani, in če javnosti ne ponudijo boljšega razumevanja tega vprašanja (Picard 1993, IX).

---

¹⁷ U.S. Department of State navaja, da na svetu obstajajo t. i. zavetišča za teroriste. To so relativno varna območja, ki jih teroristične skupine izkoriščajo za šolanje, novačenje, združevanje in usposabljanje članov ter pripravo in načrtovanje operacij. U.S. Department of State loči med fizičnimi zavetišči (to so običajno obmejna ali nenadzorovana območja, ki mnogim vodilnim članom terorističnih organizacij nudijo zavetje, da v miru pripravljajo in načrtujejo napade po vsem svetu) in virtualnimi zavetišči (sem spada globalna elektronska komunikacijska in finančna infrastruktura, ki vključuje internet, množične medije in neregulirane ekonomske transakcije. Ta teroristom omogoča, da uresničujejo svoje cilje in to brez potrebe po fizičnem zavetišču.) Virtualna zavetišča so izredno mobilna, težko jih je izslediti in še težje nadzorovati (U.S. Department of State 2006).

¹⁸ Novičarski faktorji po Eildersovi so: nepričakovanost, pogostost, bližina, učinek, pravočasnost, pomembnost, novost, konflikti in krize, elitni narodi in osebe, personifikacija (Eilders 1996, 9).

Picard še dodaja, da čeprav nihče ne vztraja na tem, da bo poročanje o terorizmu povprečnega državljana napeljalo k nasilnemu dejanju, pa se bolj povečuje skrb o tem, kakšen vpliv lahko ima poročanje na jezne ljudi in skupine brez državljanskih pravic. Tri teorije o komuniciranju nasilja se še posebej nanašajo na (Picard 1993, 36–37):

1. pospeševanje učinkov, ki domnevajo, da lahko nasilje, prikazano v medijih (še posebej na televiziji), psihološko še dodatno spodbuja osebe, ki so že tako nagnjene k nasilnim dejanjem,
2. znanje, ki temelji na opazovanju, in trdi, da se lahko posamezniki nasilja naučijo, če ga gledajo,
3. in okrepitev, ki pravi, da opazovanje nasilja v medijih lahko še okrepi že obstoječe nagnjenosti k nasilju.

A dejstvo je, pravi Picard, da ne obstajajo nikakršni pomembnejši znanstveni podatki, ki bi dokazovali, da poročanje medijev spodbuja takšna nasilna dejanja.

Če dobro pregledamo, kar je bilo napisanega o terorizmu in medijih, ter preletimo vse površne raziskave na to temo, nam postane jasno, da ne obstaja noben verodostojen dokaz, da so mediji pomemben faktor, ki povzroča ali širi teroristična dejanja. Da prav tako ni dokazov, da so mediji nujen in zadosten pogoj za obstoj terorizma in da še nobena raziskava, ki bi bila narejena po sprejemljivih raziskovalnih metodah, ni dokazala vzročno-posledičnega odnosa med poročanjem medijev in širjenjem terorizma ali celo kakršnokoli povezavo med poročanjem in razširjenostjo terorizma (Picard 1993, 70).

Dodaja, da težave pri ohranjanju dokazov, da so mediji krivi, postanejo jasne, ko začnemo razmišljati, da se terorizem pojavlja tudi v diktatorskih in totalitarnih družbah, kjer imajo oblasti močan nadzor nad mediji. Takšen argument je prav tako problematičen, ker televizija zahteva, da imajo gledalci pravo tehnologijo, da lahko sprejemajo oddajanje, tiskani mediji pa zahtevajo, da so bralci pismeni, če želijo prebrati vsebino (Picard 1993, 110–111).

3.2 POMEN PUBLICITETE ZA TERORIZEM

Glavni cilj publicitete je nekoga ali nekaj predstaviti javnosti. Publiciteta je posebej ustvarjena, da pritegne pozornost medijev, ki je v tem času usmerjena drugam. Glavna funkcija publicitete je ta, da povečuje zavest javnosti. Teroristi imajo prednost pri pridobivanju te vrste pozornosti, saj jim javna in nasilna narava njihovih dejanj zagotavlja, da bodo mediji o njih poročali, pravi Picard, in dodaja, da so pri izvrševanju teh naporov

mediji najboljši prijatelji teroristov. »Teroristično dejanje samo po sebi ne pomeni nič, publiciteta pa vse« (Picard 1993, 47).

Walter Laqueur pravi, da se moramo v zvezi s terorizmom vprašati naslednje: »Če teroristi ugrabijo, poškodujejo ali ubijejo nedolžne ljudi, sredstva množičnega obveščanja pa o tem ne poročajo, a so se potem ta nasilna dejanja sploh zgodila? Zamislite si za trenutek, da nobena tiskovna agencija, časopis, televizijska hiša ali radijska postaja ne poroča o zavzetju ameriške ambasade ali katerekoli druge ameriške postojanke v tujini. Kakorkoli se to zdi neverjetno, bi za napadalca neporočanje o dogodku pomenilo enako, kot da se to sploh ni zgodilo, saj mu ne bi uspelo doseči ciljnega občinstva – ameriških voditeljev, ameriške javnosti in mednarodne skupnosti – ter jim prenesti sporočil in zahtev, ki jih je želel. Odsotnost medijev bi uničila namen naloge – dejanje bi šlo mimo kot neopaženo in neprepoznavno« (Laqueur v Nacos 1994, 48–49).

Publiciteta brez dvoma igra vlogo v večini terorističnih kampanj. Največkrat uporabljena metoda, trdi Picard, je izjava o prevzemu odgovornosti za določeno nasilno dejanje. Takšne izjave so največkrat podane medijem prek telefonskih klicev, pisem ali video posnetkov, v katerih teroristi prevzemajo odgovornost za ta dejanja in podajo kratko razlago za svoje vedenje. Drugi pogost mehanizem publicitete pa je priprava vizualnega materiala, kar je največkrat v situacijah, v katere so vpleteni talci. Fotografije žrtev in video posnetke, v katerih talci berejo sporočila, teroristične organizacije pogosto pošiljajo medijem kot dokaz, da zadržujejo posameznike in da mediji njihove zahteve nato prenesejo oblastem in javnosti (Picard 1993, 51–52).

Moderni terorizem je, tako pravi Fossati, reklamiranje smrti v oblastne namene. Vzemite teroristu reklamo, je prepričan, in ostalo bo zgolj nasilje brez povoda. Po Fossatiju je edina utemeljitev terorističnega dejanja namreč ta, da je razvpito in slavljeno. Če ne bi bilo časopisja, radia in televizije, bi bilo s terorizmom konec in vrnilo bi se k atentatom na kralje, predsednike, voditelje, se pravi k atentatom v tisti obliki, ki je funkcionalna in nujna. Zato je prepričan, da je moderni terorizem drugačen, saj z izživljanjem nad običajnimi ljudmi ustrahuje navadnega človeka in tako izdaja svojo potrošniško naravo: smrt se reklamira enako kot oblačila ali cigarete. »In odnos med modernim terorizmom in množičnimi mediji ni nedolžen ali naključen,« še dodaja Laqueur. »Terorizem računa na medije, ti pa nanj« (Fossati 2005, 113). Teroriste bi zato lahko zato poimenovali kar superzabavljači našega časa (Laqueur v Radojković 1988, 53).

Mediji in teroristične organizacije vidijo funkcije, vloge in odgovornosti množičnih občil pri poročanju o terorističnih akcijah na različne, mnogokrat nasprotujoče si načine.

Rafael F. Perl, ameriški strokovnjak za mednarodne zadeve in nacionalno varnost, zato loči med tem, kar teroristi zahtevajo od medijev, in tistim, kar mediji želijo in pričakujejo, ko poročajo od terorističnih dejanjih (Perl 1997):

1. Pričakovanja teroristov:

- Teroristične skupine potrebujejo brezplačno publiciteto, ki mednarodno skupnost opozori, da obstaja težava, ki je ne more spregledati. S stališča teroristov je največja nagrada za njihovo delo v celoti objavljen intervju v enem od medijev, za informativne oddaje pa je to vroča zgodba, ki je ne morejo zamuditi.
- Teroristi iščejo naklonjenost za svoje cilje. Verjamejo, da javnost potrebuje pomoč pri razumevanju, da so njihova dejanja upravičena in da so teroristični napadi edino orožje, ki ga imajo v boju z zatiralskimi in sovražnimi režimi. Odnos do medijev zato spoštujejo in ga negujejo.
- Teroristične organizacije velikokrat podtaknejo svoje privrženca v medijske hiše ali pa celo prevzamejo manjše medijske postaje.
- Od medijev želijo legitimnost za svoja ideološka prepričanja.
- V situacijah, kjer so udeleženi talci, teroristi potrebujejo podatke o identiteti, številu in vrednosti talcev ter informacije o morebitnih reševalnih akcijah.
- Prav tako skušajo od medijev pridobiti podatke, ki bi škodili njihovim sovražnikom. Želijo, da medijske hiše stopnjujejo paniko, širijo strah in ljudi pripravijo do tega, da izgubijo zaupanje v svoje oblasti.

2. Pričakovanja medijev:

- Medijske hiše želijo biti prve na kraju dogodka, želijo dobiti ekskluzivo, saj je stara novica neuporabna novica.
- Zgodbo hočejo imeti pripravljeno kar se da hitro in dramatično, še posebej so zaželeni intervjuji.
- Večina novinarjev želi delati profesionalno, natančno in ne širiti dezinformacij, ne glede na to, kako pomembna je zgodba.
- Mediji želijo ščititi pravico javnosti do informiranosti, pri čemer uporabljajo dramatičen način poročanja, čustvene izjave žrtev in njihovih najbližjih ter uradne razlage preiskovalcev, uradnikov in politikov.

V zadnjem desetletju, še posebej od napadov 11. septembra 2001 na Združene države Amerike, sta se poročanje in zavedanje terorizma močno povečala. Po tem

ključnem datumu so ljudje mnogo bolj ozaveščeni, da je terorizem resničen in da lahko udari kadarkoli in kjerkoli. Številne zahodne države so se v strahu pred terorizmom in z ukrepi v okviru boja proti terorizmu različno spoprijele z vse pogostejšimi napadi na medije, da s poročanjem o terorističnih napadih hranijo želje teroristov in jih spodbujajo k novim napadom. »V zadnjem desetletju ni nič manj kot 53 držav uvedlo nekakšne protiteroristične ukrepe. Ker se niso mogle spopasti z vse večjo eksplozijo terorizma, so vlade pogosto omejevale ali celo popolnoma prepovedale medijem, da pokrivajo tovrstne incidente« (Radojković 1988, 17).

V Veliki Britaniji, na primer, direktni kontakti novinarja s teroristi niso dovoljeni. Ko je televizijska hiša BBC objavila intervju s predstavnikom IRA¹⁹, so proti novinarju in uredniku oddaje sprožili postopek na sodišču. Sojenja sicer ni bilo, a so novinarje opozorili, naj se izogibajo direktnim kontaktom s teroristi. V nasprotnem primeru se izpostavljajo nevarnosti, da odgovarjajo po Zakonu o preprečevanju terorizma. V Združenih državah Amerike pa na primer niti eno določilo ne prepoveduje delavcem v množičnih medijih, da stopijo v kontakt s teroristi, osebno ali prek telefona, da bi dobili intervju. Policija nima pristojnosti, da iz novinarjevega poznanstva s teroristi izvleče informacije, potrebne za njihovo prijetje. Novinarjem ni treba razkriti vira svojih informacij (Radojković 1988, 18–19).

---

¹⁹ IRA je kratica za Irsko republikansko armado.

4 TERORISTIČNA ORGANIZACIJA AL KAJDA

V diplomski nalogi se bom med vsemi terorističnimi organizacijami, ki delujejo na svetu, osredotočila na eno, in to je teroristična organizacija Al Kajda. Njen inspirator in vodja je Osama bin Laden, njeni cilji pa so izgon zahodnih sil iz Savdske Arabije, uničenje Izraela in konec zahodnih vplivov na muslimanski svet (Vukosavljević 2006, 160).

4.1 OSAMA BIN LADEN

Kdo je sploh Osama bin Laden? Landau pravi, da ga njegovi somišljeniki vidijo kot verskega junaka, medtem ko ga drugi vidijo kot izdajalskega morilca. Kar vemo o Osami bin Ladnu, ga loči od drugih, ki se potegujejo za enake cilje kot on. Je multimilijonar iz Savdske Arabije, ki se je odrekel udobju in bogastvu, da bi vodil oborožene islamske militante v mednarodni sveti vojni (Landau 2002, 13).

Osame bin Ladna niso vzgajali v muslimanskega ekstremista. Rodil se je leta 1957 v Riadu kot sedemnajsti od dvajsetih sinov savdskega gradbenega magnata jemenskega porekla. Mnogi Savdijci so konzervativni sunitski muslimani in bin Laden je skrajna islamska prepričanja najverjetneje prevzel med študijem na univezi King Abdul Aziz. Tam se je poglobil v študije islama pod mentorstvom najvidnejših članov Muslimanske Bratovščine²⁰. Decembra 1979 se je pridružil protisovjetski ofenzivi v Afganistanu, kjer je svoja finančna sredstva uporabil za rekrutiranje borcev in financiranje mudžahedinov (Katzman 2005).

Aktivnosti Osame bin Ladna so se nadaljevale po letu 1996 in ustanovitev mreže Al Kajda je najverjetneje ena od njegovih najuspešnejših potez. Prav tako je bila zelo pomembna sprememba o tem, na kaj se je osredotočilo islamsko radikalno gibanje. Glavni sovražnik ni bil več tisti doma, temveč križarji (kristjani) in židje. Združene države Amerike so postale veliki satan, Izrael pa mali satan (Vukosavljević 2006, 84). Bin Laden je leta 1998 objavil zapis, ki odseva njegovo filozofijo. V njem med drugim pravi: »Ne razlikujemo med tistimi, ki so oblečeni v vojaške uniforme, in civilisti. V tem poslanstvu so naše tarče vsi. Vsak fizično sposoben musliman je dolžan, da v vseh državah ubija

---

²⁰ Muslimanska Bratovščina je bila ustanovljena leta 1928 v Egiptu in je v tem času ustanovila veliko podružnic po islamskem svetu. V bratovščini ima svoje korenine tudi skrajna palestinska organizacija Hamas (Katzman 2005).

Američane in njihove zaveznike, tako vojake kot civiliste, dokler njihove vojske ne zapustijo islamskega ozemlja razbite in zlomljenih krik« (Pettiford, Harding 2005, 78).

Nemogoče je razumeti Osame bin Ladna, če ne pregledamo tista verska prepričanja in gorečnost, ki sta oblikovala njegovo življenje in ga spodbujata tudi v zdajšnjih dejanjih. Je musliman, ki verjame v Koran, muslimansko sveto knjigo. Ampak tukaj, pravi Landau, se vsa podobnost med Bin Ladnovim pogledom na islam in pogledom večine muslimanov tudi konča. Na milijone muslimanov po svetu verjame, da zvesto sledijo naukom islama, a radikalni islamski skrajneži, kot je Osama bin Laden, se s tem ne strinjajo. Zavračajo splošno sprejeto interpretacijo islamskega prava, češ, da je preveč svobodna. Ti fundamentalisti interpretirajo Koran v njegovem najbolj strogem smislu, kar jih vodi do tega, da vidijo Združene države na primer kot izprijeno, grešno državo, kjer vladata lov za denarjem in nemoralnost (Landau 2002, 15–17).

Tipološko gledano je Osama bin Laden nov tip terorista. Svoje prepričanje o lastnem poslanstvu, svojo križarsko vojno proti nevernikom, združuje z znatnimi finančnimi sredstvi. Osama bin Laden je zasebni terorist z zasebno vojsko, po lastnem prepričanju »Alahov vojščak«, ki je pripravljen pobiti na tisoče ljudi ali mirno dovoliti, da jih pobijejo drugi. Z nizom napadov v ZDA (ter v Evropi) zato podoba mednarodnega terorizma v okviru njegovih dimenzij in profila storilcev dobiva povsem nove obrise (Pohly, Duran 2001, 10).

Savdski večkratni milijonar je Združenim državam Amerike napovedal sveto vojno že ob koncu afganistanske vojne (1989). Združene države vidijo v njem ideologa protiameriške in protizahodne križarske vojne. S svojimi spečimi agenti in terorističnimi mrežami, razpredenimi širom po svetu, je bin Laden za svetovno velesilo utelešenje vsega zla (Pohly, Duran 2001, 9).

Januarja leta 1996 je ameriška obveščevalna agencija (CIA) ustvarila posebno enoto za lov na bin Ladna, saj je verjela, da predstavlja resnično mednarodno grožnjo. To je bila najdražja preiskava, kar so jih kdaj sprožili za lov na eno osebo, osumljeno terorizma (Landau 2002, 99). Za bin Ladna in njegovo četo je bila ponujena tudi nagrada v višini 25 milijonov dolarjev. Ameriški državni tožilec John Ashcroft pa je istočasno sprožil največjo preiskavo v zgodovini Združenih držav Amerike, da identificira člane bin Ladnove mreže (Landau 2002, 129).

4.2 AL KAJDA KOT TERORISTIČNA MREŽA

Da bi razumeli, kaj Al Kajda je, kako je postala ena najbolj razvitih in osovraženih terorističnih skupin na svetu, moramo razumeti, kako deluje. Začetni namen Al Kajdinega gibanja je bil, da poveže med seboj razpršene arabske sile, ki so se borile proti ruski Rdeči armadi (Pettiford, Harding 2005, 76).

Zgodba o Al Kajdi je dolga in zapletena. Leta 1979, ko so čete Sovjetske Zveze napadle Afganistan, je Abdullah Azzam, palestinski član Muslimanske Bratovščine, ustanovil skupino za novačenje, imenovano Maktah al-Khidamat (Urad za podporo), da bi rekrutirala mlade muslimane za afganistansko fronto. Ta urad se je čez čas preoblikoval v teroristično skupino, poznano kot Al Kajda. Eden od mladih rekrutov je bil savdski milijonar Osama bin Laden, vahabist²¹. Azzam je potoval po Bližnjem vzhodu, Veliki Britaniji in ZDA ter zbiral denar in novačil rekrute za afganistanske cilje, medtem ko je bin Laden priskrbel finančno podporo, vodil vojaške zadeve in v Afganistan iz celega sveta pripeljal strokovnjake za gverilsko bojevanje, sabotaže in tajne operacije. V enem letu se je na tisoče prostovoljcev urilo v bin Ladnovih vadbenih centrih v Pešavarju (Whittaker 2003, 42–43).

Glede na egiptovske statistike, je bilo do leta 1998 v bin Ladnovih taboriščih v Afganistanu okoli 2.800 borcev, med njimi kakšnih 600 Egipčanov, 400 Jordancev, 300 prebivalcev Jemena, 250 Iračanov in tako dalje. Še več jih je bilo nastanjenih v Pakistanu, čeprav se je ta že leta pred tem odločil, da bo zaprl vsa bivališča, kjer so živeli arabski Afganistanci. Ko se je začela ameriška ofenziva proti Talibanom²² oktobra 2001, naj bi bilo na območju kakšnih 7000 Al Kajdinih borcev. Obstajajo tudi grobe ocene glede tega, kje so po vojni med Afganistanom in Sovjetsko zvezo končali arabski Afganistanci. Nekateri so izginili brez sledu, spet drugi so se odšli borit v različne dele sveta. Po ocenah naj bi se jih tudi do 4 tisoč odpravilo v nekdanjo Jugoslavijo, kjer so se borili na strani Bosancev, ter na Kosovo in v Albanijo. Glavne postojanke teh mudžahedinov so bile v Zenici, vpleteni pa so bili tako v terorizmu kot gverilsko bojevanje proti Srbom. Nekateri med njimi so želeli pripraviti Bosno in Kosovo kot novo bazo za Al Kajdine operacije v Evropi, za operacije, kot so napadi na zahodne vojaške cilje in ambasade v Nemčiji,

---

²¹ Vahabisti so ime dobili po Muhamedu ibn Abd el Vahhabu. So pripadniki islamske sekte v Savdski Arabiji. (Klaić 1988, 1402)

²² Talibani so skrajna islamska skupina, ki deluje v Afganistanu. Beseda »taliban« pomeni »verski učencec«. Njihov cilj je vzpostaviti brezmadežno islamsko državo, ki bo temeljila na strogem šeriatskem pravu. So ena od skupin mudžahedinov oz. svetih borcev. (BBC News 2000)

Franciji in drugod. Ko so boji ponehali, se je močno povečal pritisk zahodnih držav na bosansko vlado, naj se jih znebi. Bosanci so do določene meje pristali, a v državi naj bi kljub temu ostalo na stotine teroristov (Laqueur 2003, 57). Al Kajdini vadbeni centri, enote aktivistov, finančni centri, sistemi za širjenje informacij se nahajajo v številnih delih Balkana in na Bližnjem vzhodu, na Cipru, v Čečeniji, Pakistanu, Indiji, na Filipinih, v Latinski Ameriki in celo v Nemčiji, Kanadi, Združenih državah in Veliki Britaniji (Whittaker 2003, 48).

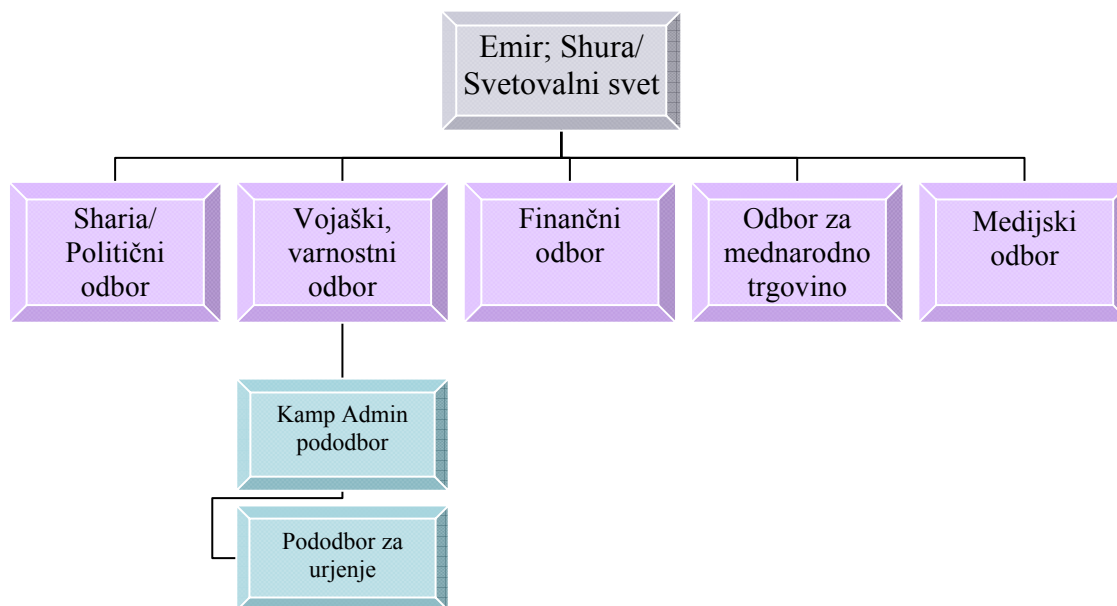
Leta 1988, leto dni pred sovjetskim umikom iz Afganistana, so bin Laden in egiptovski teroristi oblikovali Al Kajdo. Velike količine denarja so namenili v ustvarjanje infrastrukture za to, kar bo služilo kot baza za njihov džihad proti izdajalskim muslimanskim državam: Izraelu in Združenim državam Amerike. Predstavljali so majhno skupino vernikov, a imeli so potencial za izvršitev svoje misije. Bili so usposobljeni za uporabo najmodernejšega orožja. Vladajoči Talibani, ustanovitelji najbolj ekstremne in zatiralne oblike radikalnega islama, so postali privatna vojska Al Kajde. Posledično je Al Kajda postala vlada v senci suverene države. Iz madras, verskih in sekularnih šol, so prihajali študentje, prepojeni z nauki islama in s sovraštvom do zahoda. Vadbeni centri so preobrazili tiste, izbrane v boj za džihad, v izkušene in disciplinirane teroriste. Urad, ki je bil ustanovljen za podporo afganistanske vojne, je postal visoko financirana in strukturirana teroristična organizacija (Whittaker 2003, 43).

Danes obstajajo aktivne celice (majhne skupine) mudžahedinov v različnih delih Evrope, Afrike, Azije in v Združenih državah Amerike. V državah, kot so Afganistan, Pakistan, Iran in Sudan, ki podpirajo načela islamskega fundamentalizma, delujejo skrivne baze za urjenje in mreže podpornikov. Al Kajda je nastala iz večih terorističnih oddelkov, ki so vključevali religijo, medije, finance in vojne operacije (Landau 2002, 59-60).

Osama bin Laden ima v organizaciji bombne strokovnjake, obveščevalne agente, izpopolnjen vadbeni sistem, zalogo orožja in borce. Številne države znotraj muslimanskega sveta, ki delijo Bin Ladnove fundamentalistične ideje in njegovo sovraštvo do zahoda, mu pomagajo s finančnimi sredstvi, nudijo mu zatočišče in mu na ta način pomagajo doseči njegove cilje. To ni nič drugega kot državno sponzoriran terorizem (Landau 2002, 21).

Al Kajda je dobro organizirana in zelo tajna teroristična mreža. Zadnje aretacije bin Ladnovih sodelavcev so razkrile mnoge do sedaj še neznane podrobnosti o delovanju organizacije. Struktura Al Kajde naj bi izgledala nekako takole:

SLIKA 4.1 Diagram teroristične mreže Al Kajda.

Vira: National Commission on Terrorist Attacks: Overview of the Enemy (2004) in Bergant (2008, 29).

Del strukture so:

- **Shura/svetovalni svet:** najožji krog bin Lادنovih sodelavcev, večino veže dolgoletno poznanstvo, ki sega vse do ustanovnih dni v Afganistanu. Med to izbrano elito Osama bin Laden zaseda mesto emirja. Ostali člani sveta so del zaupnega jedra Al Kajde in imajo vodilno vlogo v odborih.
- **»Sharia« in politični odbor:** odgovoren za razglasitev fatve – dekretov, ki temeljijo na islamskem pravu in odobrijo določene dogodke, med njimi tudi smrtonosne napade. Odgovoren je za zagovarjanje Al Kajdinih stališč in delovanja ter skrbi, da je delovanje Al Kajde skladno s šeriatskim pravom.
- **Vojaški in varnostni odbor:** vojaški odbor je odgovoren za predlaganje potencialnih tarč, zbiranje idej, podpiranje operacij in vodenje vadbenih oporišč. Udarne skupine načrtujejo in pripravljajo napade. Razporeditev inštruktorjev, orožja in drugih podpornih sredstev se izvaja v dveh pododborih, kjer posredno in neposredno nudijo podporo mednarodnim operacijam. Varnostni odbor je odgovoren za fizično varovanje, obveščevalno in protiobveščevalno dejavnost. Za tajne operacije v tujini

ima posebno službo za pridobitev in ponarejanje identifikacijskih dokumentov skupaj s potnimi listi in vstopnimi vizumi.

- **Finančni odbor:** odgovoren za zbiranje sredstev in finančno podporo, ki se uporablja za vadbena oporišča, stroške bivanja in potovanja. Skrbi za razporeditev denarja pri vojaških operacijah ter za vzdrževanje Al Kajdinih aktivnosti in vpliva.
- **Odbor za mednarodno trgovino:** skrbi za nakup orožja, eksploziva in tehnične opreme.
- **Informacijski/medijski odbor:** odgovoren za propagando, širjenje novic in informacij. Nudi podporo političnim ter vojaškim aktivnostim organizacije. Informacijsko-medijski odbor deluje tudi prek medmrežja, Al Kajdine izjave za svetovno javnost pa večinoma objavlja katarska televizija Al-Jazeera. Medijski odbor je na začetku svojega delovanja izdajal časopis Nashrat al Akhbar, ki v prevodu pomeni »dnevnik«. S pojavom interneta je Al Kajda velik del svojega delovanja prestavila na svetovni splet, za kar je ustanovila poseben spletni medijski center, imenovan Al Fajr.²³

Analitiki opozarjajo, da ta organizacijska struktura še ne pomeni hierarhične verige poveljevanja za specifične teroristične napade. Služi zgolj koordinacijski funkciji in materialni oskrbi. Ko je določena operacija dogovorjena, se dodeli eni od tajnih celic pod poveljstvom visokega člana organizacije, ki poroča osebno Osami bin Ladnu (Bergant 2008, 29).

Al Kajda ima torej celično strukturo. Celice so organizacijska enota z lastnimi sredstvi in zmožnostmi za doseg zadanih ciljev. Celica je osnovna, samostojna enota decentralizirane ilegalne organizacije, ki svoje mesto zaseda v horizontalni strukturi. Iz vertikalne strukture dobiva samo naloge in finančna sredstva, slednja prejema skozi varne kanale. Med celicami ločimo aktivne celice in neaktivne celice. Neaktivne celice imenujemo tudi »speče celice«, aktivne pa postanejo takrat, ko začnejo izvajati teroristične aktivnosti (Bergant 2008, 31).

Al Kajda naj bi imela več tisoč članov, vsaka številka, opozarjata Pettiford in Harding, je zgolj ugibanje. Gre za zelo dobro organizirano organizacijo, ki, kot sem že omenila,

---

²³ Al Fajr medijski center je komunikacijsko krilo Al Kajde in njena uradna spletna logistična mreža. Skrbi za širjenje sporočil različnih Al Kajdinih vojaških frakcij, kot je na primer Islamska država Irak, in seveda svojega voditelja Osame bin Ladna. Al Fajr je tudi zadolžen, da so spletne strani organizacije ustrezno zaščitene pred vdori tujih obveščevalnih agencij, da delujejo nemoteno, ter se, ko so že preveč ogrožene, zaprejo in pojavijo pod novim imenom (Mail Online 2008).

deluje na osnovi celic – v njenem imenu tako deluje precejšnje število majhnih skupin, veliko tistih v glavnem štabu pa sploh ne ve, kdo in v kolikšnem številu še dela zanjo. Do nedavnega so menili, da Al Kajda večinoma deluje samo v peščici držav, kot so Afganistan, Sudan in Jemen. »To pa je ni ustavilo, da ne bi razširila mreže po Evropi in drugod po svetu, kar je dokazal napad 11. septembra v New Yorku. Kot kaže, deluje že po vsem svetu« (Pettiford, Harding 2005, 78).

Al Kajda je v mednarodni skupnosti sicer najbolj znana teroristična organizacija, ki pa nikakor ne deluje sama. Pojem Al Kajda se pogosto nanaša na eno samo globalno skupino, ki deluje pod vodstvom Osame bin Ladna, a je v resnici mreža sorodnih organizacij, ki jih povezuje skupna ideologija globalnega džihada. Mnoge skupine so dejansko povezane z višjimi člani Al Kajde, precej pa je tudi takšnih, ki nimajo nikakršnih neposrednih stikov z organizacijo. Takšna decentralizacija za Osamo bin Ladna pomeni, da ima okoli sebe teroristične celice, ki svoje napade tržijo pod blagovno znamko Al Kajde (Zalman 2005).

Al Kajda naj bi bila od začetka svojega delovanja odgovorna za celo vrsto terorističnih napadov. Med največje spadajo napad na londonsko podzemno železnico 7. julija 2005, na madridsko železnico 11. marca 2004, pa napad na New York in Washington 11. septembra 2001, bombni napad na ameriški rušilec USS Cole leta 2000 in bombardiranje ameriških ambasad v Keniji in Tanzaniji leta 1998. Povezujejo jo tudi z načrtom za atentat na papeža med obiskom na Filipinih leta 1994, na ameriškega predsednika Billa Clintona leto pozneje in za bombni napad na letališče v Los Angelesu leta 2000 (Pettiford, Harding 2005, 79).

4.3 KOMUNIKACIJSKI RAZVOJ AL KAJDE

Džihadske skupine so od začetka svojega delovanja pa do danes močno razvile in posodobile načine, kako uporabljajo medije. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so propagandne letake, v katerih so pozivale k džihadu, muslimanom po svetu pošiljale s pomočjo faksov. Sledila je uporaba avdio in video materiala, ki je med sovjetsko invazijo na Afganistan ter med vojno v Čečeniji in Bosni prikazoval junaštvo arabskih borcev za džihad. Nadaljnji razvoj je sovpadal s prihodom novih tehnologij in nastankom Al Kajde (Sharaya 2009, 1).

Po Wilkisonu teroristi medije (televizijo, radio, časopise in internet) potrebujejo in uporabljajo za doseg štirih glavnih ciljev (Wilkinson 1997, 6):

1. propaganda in ustrahovanje: služijo jim kot sredstvo za prenos propagandnih sporočil, katerih podlaga je religija, ki služi kot opravičilo za njihovo delovanje, med ciljno skupino pa z objavo nasilnih napadov ustvarjajo paniko in strah;
2. poudarjanje pravičnosti ciljev terorističnih organizacij, neizbežnost zmage in mobilizacija podpore: služijo jim pri iskanju širše podpore med osrednjo populacijo, v mednarodnem okviru pa jim pomagajo tako, da dajejo večji poudarek temam, kot so pravičnost njihovih ciljev in neizbežnost njihove zmage;
3. omalovaževanje, kritika in podcenjevanje nasprotnika: da onemogočajo in motijo odziv oblasti in obveščevalnih služb, in to tako, da ljudi opominjajo, kako agresivni in neuspešni so njihovi voditelji, države pa, da so vsi njihovi protiteroristični ukrepi tiranski in neučinkoviti;
4. novačenje, financiranje in spodbujanje novih napadov: služijo jim za mobilizacijo, spodbujanje in povečevanje števila dejanskih in potencialnih podpornikov, z razlogom, da bi spodbudili novačenje novih somišljenikov, pridobili več finančnih sredstev ter svoje borce navdihnili za pripravo novih napadov.

Al Kajda že od vsega začetka vlaga veliko truda, znanja in tehnologije v propagando, mediji so že desetletja osrednji del njene strategije. Najožji sodelavec Osama bin Ladna, dr. Ayman al Zawahiri, je pred leti dejal, da je Al Kajda v vojni in da polovica njenih bojov poteka na medijskem bojišču, kjer se borijo za srca in misli islamske skupnosti po vsem svetu. Bin Laden se je že od same ustanovitve Al Kajde zavedal

revolucionarnega pomena medijev, da sta retorika in propaganda enako močni kot bombe in rakete. Zato je bil del Al Kajdine strukture že od vsega začetka njenega delovanja, torej od konca osemdesetih let prejšnjega stoletja, tudi medijski odbor. Organizacija ima vse od takrat svoje tiskovne predstavnike. Pravo ime njenega prvega tiskovnega predstavnika sicer ni znano, je pa znan njegov vzdevek Abu Reuter (Schuster 2006, 1).

Al Kajda je kot prva začela z objavljanjem video posnetkov, v katerih je prevzela odgovornost za teroristične napade in spodbujala privržence k nasilju. Na začetku so takšne posnetke predvajale satelitske televizijske postaje in Al Kajda je postopno spoznavala, kako učinkoviti so lahko takšni posnetki.. Al Jazeera je prvi video posnetek Al Kajde objavila 7. oktobra 2001, ko so Združene države Amerike napadle Afganistan. Osama bin Laden je med leti 1980 in 2000 opravil kakšnih deset intervjujev za zahodne medije, predvsem britanske in ameriške (Sharaya 2009, 1).

Video posnetki Al Kajdinih voditeljev, kako širijo svoja prepričanja, so številne države po svetu spodbudili, da so pritisnile na satelitske televizijske postaje, naj teh posnetkov ne predvajajo. Ta poteza je bila delno uspešna, saj je Al Kajda izgubila enega od svojih najvplivnejših medijev. Organizacija se je zato obrnila na internet, kjer je našla popolnoma novo ciljno občinstvo.²⁴ Ugotovila je, da je internet zelo enostaven in učinkovit medij za medsebojno interakcijo, ponuja namreč široko možnost izmenjave informacij. Al Kajda se je kot prva teroristična organizacija lotila družbenih in dobro povezanih spletnih strani, kot sta Facebook²⁵ in Twitter²⁶, kjer je lahko predvajala svoje avdio in video posnetke, preko njih pa je vstopala tudi na druge spletne strani, forume in bloge. Al Kajda je bila tako ena prvih terorističnih skupin, ki je opazila prednosti novih komunikacijskih tehnologij, jih preizkusila, ugotovila, kakšne prednosti prinašajo, kako lahko služijo njenim ciljem in ideologiji, ter jih uspešno vključila v svoje delovanje (Sharaya 2009, 2).

Al Kajda je s pomočjo interneta in elektronskih sporočil pospešila izmenjavo informacij, zasebno korespondenco med vodstvom organizacije in njenimi člani pa zaščitila z uporabo kodiranega jezika. Organizacija svetovni splet prav tako intenzivno uporablja za zbiranje obveščevalnih informacij in podatkov o potencialnih tarčah. S

---

²⁴ Prve, ki so uporabile internet v svoje namene, so bile egiptovske islamske skupine, prvo spletno stran pa je leta 1996 ustvarila egiptovska organizacija Al Jihad (Sharaya 2009, 4).

²⁵ Facebook je družbena spletna stran, ki je bila ustanovljena leta 2004 v Združenih državah Amerike, njen avtor je nekdanji študent na Harvardu, Mark Zuckerberg. Brezplačen dostop do strani omogoča uporabnikom, da se povežejo na eno ali več omrežij in tako lažje komunicirajo z ostalimi ljudmi iz istega omrežja (Myers 2009).

²⁶ Twitter je kombinacija spletnega druženja in mikro blogov, ki uporabnikom omogoča, da pošiljajo in prejemajo kratka sporočila, imenovana »tweets«. Ustanovljen je bil leta 2006, njegov avtor pa je Američan Jack Dorsey (About Twitter).

preprostim snemanjem video materiala in zbiranjem fotografij, ki jih teroristi naložijo na internet, lahko načrtujejo napade. Glede na dokaze, ki so jih zbrale, so ameriške obveščevalne agencije prepričane, da je Al Kajda napade 11. septembra 2001 načrtovala skoraj v celoti s pomočjo interneta. Tudi britanske obveščevalne agencije, ki so preiskovale londonske eksplozije na podzemni železnici in avtobusu 7. julija 2005, so v svojem poročilu razkrile, da so bili samomorilski napadi preprosto in učinkovito delo štirih, na videz normalnih mož, ki so uporabljali internet in si z njegovo pomočjo pridobili vse podatke, ki so jih potrebovali za uspešno izvedbo napadov (Hoffman 2006, 12). To nakazuje, da teroristi svetovni splet uporabljajo kot orodje za tako imenovano kibernetno planiranje. Organizacijam, kot je Al Kajda, le-to omogoča anonimnost, nudi jim sredstva za poveljevanje in kontrolo ter jim predstavlja možnosti, s pomočjo katerih lahko koordinirajo in dopolnjuje načrte za napade. Kibernetno planiranje se nanaša na digitalno koordinacijo nekega povezanega načrta, ki se razteza prek geografskih meja in se lahko – ali pa tudi ne – konča s prelivanjem krvi. Del takšnega plana je lahko tudi kibernetni terorizem, ki je nekoliko manj, a kljub temu še vedno nevaren, pomeni pa napad na informacijske sisteme in omrežja, katerega rezultat je lahko nasilje proti nevojaškim tarčam (Thomas 2003, 1).

V zadnjem desetletju je tako imenovani »virtualni džihad« – uporaba interneta za novačenje novih članov, izobraževanje o izdelavi orožja, bomb in taktičnem bojevanju, prenašanje groženj sovražnikom ter širjenje ideologije – postal nepogrešljiv del taktike islamskih terorističnih organizacij, ki na inteligen in ideološko podkovan način napadajo skupine, ki jim nasprotujejo (Sharaya 2009, 7). Skupine, ki lahko imajo od dva do dva milijona članov, se lahko na internetu brez nadzora povežejo in širijo svoja prepričanja. Internet jim daje možnost, da lahko njihovi člani prihajajo iz katerekoli geografske regije na svetu in na svetovno politiko vplivajo iz kateregakoli dela sveta (Hoffman 2006, 3). Al Kajdi internet že od vsega začetka služi pri izpolnjevanju treh osnovnih funkcij (Hoffman 2006, 6):

1. propagandi za novačenje novih članov, zbiranje finančnih sredstev in oblikovanje javnega mnenja v muslimanskem svetu,
2. urjenju in izobraževanju teroristov,
3. operativnem načrtovanju za napade z uporabo elektronskih sporočil in izkoriščanjem dostopa do različnih virov informacij, ki ga internet omogoča.

Po zadnjih podatkih je število spletnih strani s skrajno islamsko fundamentalistično vsebino v zadnjih desetih letih dobesedno eksplodiralo – če jih je bilo leta 1998 le 12, naj bi jih bilo danes že več kot 4.800 (Sharaya 2009, 6).

Naslednji korak so bili mobilni telefoni, ki jih Al Kajda ne uporablja le za medsebojne kontakte, ampak tudi kot orodje za pošiljanje sporočil, slik in video posnetkov, ki širijo ideologijo organizacije. Mobilni telefoni pa imajo še eno prednost – lahko se uporabljajo tudi kot avtomatski ali daljinski detonatorji za bombe. Al Kajdina skrivnost, da je na komunikacijskem področju tako uspešna, je poleg tega, da v tehnološke inovacije vlaga veliko denarja in truda, tudi v tem, da svoje vrste ves čas obnavlja z novimi generacijami računalniških strokovnjakov. Večinoma so to mladi somišljeniki, ki obvladujejo komunikacijsko in informacijsko tehnologijo, hekerji, ki preživijo na internetu, ustvarjajo nove programe in spretno brišejo sledi, ki jih organizacija pusti na svetovnem spletu. Vsa ta tehnologija je Al Kajdo v zadnjih letih preobrazila v globalni fenomen. Z njeno pomočjo je preživela na svetovnem prizorišču, je neprekinjeno aktivna tako na operativnem, ideološkem in medijskem področju, svojo bazo delovanja je celo še razširila. Vse to ji je uspelo kljub velikim in dobro usklajenim pritiskom mednarodne skupnosti (Sharaya 2009, 2–3).

Po ameriški invaziji na Irak je Al Kajdina medijska dejavnost dosegla kritično točko, saj se je osredotočila na pošiljanje močnih sporočil svojim somišljenikom, gledalcem pa je prvič posredovala šokantne posnetke ubijanja nedolžnih civilistov (ki jih je po njihovem prepričanju zagrešila ameriška vojska) in obglavljanja svojih sovražnikov. Zadnja tri leta pa je Al Kajdin informacijski odbor začel spreminjati taktiko, voditelje Al Kajde predstavlja na popolnoma nov način. Bin Ladnova desna roka, dr. Ayman al Zawahiri, se je začel redno pojavljati na posnetkih, vendar je orožje v rokah zamenjal za knjige – pojava, ki bolj spominja na učenjaka, ki predava svojim privržencem, kot pa na terorista, ki se bori v sveti vojni. Al Kajdini voditelji so prav tako začeli citirati zahodne pisce in znane govore, vse to v želji, da bi dosegli poleg arabskega tudi zahodno občinstvo (Fattah 2006, 2). To metodo je sicer oktobra 2004 svetu prvi predstavil Osama bin Laden, in sicer v znanem posnetku, objavljenem na predvečer ameriških volitev, v katerem je ostro napadel takratnega predsednika Georga W. Busha. Vodja Al Kajde je nato medijsko nastopanje postopoma prepustil Zawahiriju, sam se je od takrat na posnetkih pojavil le nekajkrat (Sharaya 2009, 5).

Wilkinson trdi, da teroristi danes bijejo propagandno vojno z množičnimi mediji in njihovim občinstvom. V njej ves čas opozarjajo na brezpogojno pravičnost in upravičenost

njihovega boja. Predvsem pri islamskih terorističnih skupinah ta njihova pravica izhaja iz religije – da nasilna dejanja ukaže bog in da je mučeništvo pravi način boja proti nevernikom, ki vodi v nebesa. Značilnosti propagandne vojne po Wilkinsonu so naslednje (Wilkinson 1997, 5):

1. Po trditvah teroristov je nasilje pravičen način bojevanja za doseg njihovih ciljev, zato sami sebe imenujejo borci za svobodo ali vojaki osvobodilnega boja v pravični vojni. Vneto zanikajo obtožbe, da so njihova dejanja zločinska, da so morilci.
2. Teroristi so prepričani, da bijejo pravično vojno, zato svoje nasprotnike predstavljajo kot hudobne in pokvarjene tirane, ki jih ne more nihče več odrešiti. In ker so njihovi sovražniki tako nemoralni in zli, je njihova edina naloga ta, da jih ubijejo, poleg njih pa tudi vse tiste, ki se jim upirajo ali ovirajo njihovo pravično vojno.
3. Ker so teroristi prepričani, da bijejo pomembno vojno proti zatiralskim silam, ne morejo tolerirati neopredeljenih oseb – ali si na njihovi strani ali si proti njim. Če si na njihovi strani, se moraš pridružiti njihovemu cilju in se boriti proti sovražniku. V nasprotnem primeru, če z njimi ne sodeluješ aktivno, si izdajalec, zato te lahko ubijejo.

4.4 MEDIJI, POVEZANI Z AL KAJDO

Al Kajda danes deluje v različnih medijih, večina od njih ima kratek rok trajanja. Najdlje sodeluje s televizijsko hišo Al Jazeera, zadnjih nekaj let pa deluje s pomočjo lastne produkcijske hiše Al-Sahab. Preostalo so manjše televizijske postaje in internetne strani, ki ves čas spreminjajo imena in položaj tako geografsko kot na svetovnem spletu, to pa zato, ker skušajo zakriti svoje sledi, saj so jim ves čas na sledi mednarodne obveščevalne službe, ki želijo ustaviti njihovo delovanje (Sharaya 2009, 5).

Al-Sahab:²⁷ Kakovost Al Kajdinih sredstev obveščanja se je izboljšala z ustanovitvijo posebne medijske hiše, imenovane Al-Sahab, ki v prevodu pomeni »oblak« in ima tehnične zmožnosti, da nadzoruje celotno medijsko produkcijo organizacije. Produkcijska hiša naj bi bila ustanovljena leta 2001, njen idejni vodja pa naj bi bil Abdul Rehman al-Maghrebi, zet drugega najpomembnejšega člana Al Kajde, Aymana al

---

²⁷ Celoten naziv: As-Sahab Foundation for Islamic Media Production.

Zawahirija. Al-Sahab svoje posnetke objavlja preko različnih arabskih televizij, predvsem Al Jazeera in Al Arabie. Uporablja vso dostopno moderno tehnologijo in ves čas izpopolnjuje kakovost slike, zvoka in montaže (As Sahab: Al Qaeda's Media Arm 2009). Prva objava Al-Sahaba je bil posnetek, v katerem je organizacija prevzela odgovornost za napad na ameriški vojaški rušilec USS Cole 30. oktobra 2000, ki se je zgodil v jemenskih teritorialnih vodah. Al-Sahab se je za tem osredotočil na ustvarjanje posnetkov članov Al Kajde med urjenjem v oporiščih v Afganistanu. Al-Sahab trdi, da je v tem t. i. medijskem džihadu, uspešno napadel že več kot 1.600 forumov in internetnih naslovov, da si je nekatere njihove posnetke ogledalo že več kot 60.000 ljudi in da so izdali že več kot 350 avdio in video dokumentov, med katerimi so napadi v Iraku, Savdski Arabiji in Afganistanu. Analitiki Al-Sahab imenujejo medijsko krilo Al Kajde in so prepričani, da je za organizacijo pomembno vsaj toliko, če ne celo bolj, kot vojaško (Sharaya 2009, 6).

Al Neda: Al Neda, ki v prevodu pomeni »poziv«, je bila prva spletna stran, ki jo je uporabljala Al Kajda. Ustanovljena naj bi bila okoli marca 2001, urejal pa jo je Center za islamske študije in raziskave. Al Kajda je na Al Nedi prevzemala odgovornost za teroristične napade, objavljala svoja obvestila, posnetke in govore. Spletna stran je imela posebno multimedijsko sekcijo, kjer so bile objavljene fotografije Osame bin Ladna ter avdio in video posnetki njegovih govorov. Uvodnike so pisali vodilni člani organizacije, v svojih besedilih so privrženec jasno pozivali k akciji in zagovarjali teroristične napade. Na spletni strani je obstajala že posebna oglasna deska, kjer so bila objavljena na videz nedolžna sporočila, ki pa naj bi bila v resnici kodirani signali. Al Neda je bila prvi uradni internetni štab Al Kajde, neprekinjeno pa naj bi delovala dobro leto dni. Spletno stran je julija leta 2002 na skrivaj prevzel ameriški heker John Messner. Člani Al Kajde so Al Nedo uporabljali še nekaj dni, preden so odkrili, da je ogrožena in jo opustili. Messner je vsa pridobljena sporočila Al Kajde in podatke posredoval ameriškim obveščevalnim agencijam. Al Neda se na spletu ni nikoli več pojavila v prvotni obliki, se pa vsake toliko časa znova pojavi v okviru kakšne druge fundamentalistične spletne strani, a vedno le za nekaj dni, nato pa znova izgine (Di Justo 2002, 1).

Al Zawraa TV: Al Kajda in njene zavezniške skupine so konec leta 2006 začele predvajati 24-urni televizijski program. Sedež televizije z imenom Al Zawraa TV je v tajnem studiu v Siriji, postaja pa celoten arabski svet doseže s pomočjo egiptovskega satelita. Prvi program je predvajala 12. novembra 2006. Kot prva naj bi jo začela pripravljati skrajna teroristična skupina Islamska vojska Iraka, ki jo sestavljajo privrženeci nekdanjega iraškega voditelja Sadama Huseina in so po njegovi smrti prevzeli ideologijo

Al Kajde. 24-urni program, ki je prenehal delovati julija 2007, je bil zato osredotočen predvsem na pozive svojim privržencem, naj z vsemi možnimi sredstvi napadejo novo iraško vlado. Predvajali so žalne pesmi za žrtvami ameriških okupatorjev, posnetke uničenih mošej, mrtvih žensk in otrok, ki naj bi jih ubili ameriški vojaki, okrvavljenih hiš in uničenih ameriških vozil ter posnetke samomorilskih napadalcev in islamskih skrajnežev, ki streljajo z avtomatskim orožjem in izstreljujejo rakete. Naloga Al Zawrae je bilo novačenje skrajnežev, protiameriška propaganda, pozivanje k nasilju in okrepitev terorističnih aktivnosti v Iraku, njeno delovanje pa se je v svetu, kjer je nepismenost velika, izkazalo za izredno uspešno. Če so bili vsi pretekli poskusi Al Kajde, da bi vzpostavila uspešno propagandno mrežo, omejeni le na radio in internet, je Al Zawraa poskrbela, da je organizacija tudi s sliko dosegla večji del arabskega sveta – predvsem Bližnji vzhod in sever Afrike (Gartenstein–Ross, Grace 2007, 1–2).

Al Jazeera: Televizijsko hišo, ki ima sedež v Katarju in je bila ustanovljena leta 1995 v sodelovanju z britansko medijsko hišo BBC, so mnogi britanski in ameriški mediji razglasili za glasnika Al Kajde. Al Jazeera namreč redno objavlja necenzurirane video posnetke in govore Osame bin Ladna in njegovih privržencev in je zato po prepričanju ameriških oblasti v svojem poročanju usmerjena proti zahodu. Al Jazeera, ki ima po svetu že več kot 30 televizijskih postaj, na kritike odgovarja, da je njeno načelo že od vsega začetka enotno: novice poročamo tako, kot jih vidimo (Allied Media Corp 2007). Al Jazeera ima več kot 35 milijonov gledalcev, v nasprotju z drugimi strogo nadzorovanimi arabskimi mediji, pa je njena uredniška politika zelo svobodna. Zahodnemu svetu je prvič postala znana po napadih 11. septembra 2001, ko je bila edina televizijska hiša, ki je lahko poročala iz Afganistana, kjer so takrat še vladali Talibani (Davis 2006, 2). Al Jazeera si je črno piko zahoda, predvsem Združenih držav Amerike v času administracije predsednika Georga W. Busha, pridobila predvsem s stališčem, da je med vojno v Afganistanu izčrpno poročala o Talibanih in bin Ladnovih stališčih, ni pa želela sprejeti ameriške definicije terorizma in boja proti terorizmu (Ahrari 2001, 2). Prav tako je televizijska hiša vedno pripravljena objaviti posnetke teroristov, na katerih so zajeti in mrtvi ameriški vojaki. Kritiki Al Jazeera zato očitajo, da s svojo pripravljenosti objavljanja posnetkov terorističnih organizacij, kot je Al Kajda, teroristom pošilja jasno sporočilo, da bodo njihovi glasovi v njenih oddajah vedno slišani, kar še stopnjuje nasilje in napade. Dejstvo, da je Al Jazeera vedno tista, ki prva prejme posnetke teroristov, naj bi bil zadosten dokaz, da teroristične organizacije televizijo uporabljajo kot svojega glasnika (Davis 2006, 2). Katarska televizija pa nima svojih nasprotnikov le med zahodnimi državami, ampak tudi v arabskem svetu.

Nekdanji iraški obrambni minister Hazim al-Shaalan al-Khuzaei je novembra 2004 Al Jazeera obtožil, da je teroristični program, ki z objavo ekskluzivnih posnetkov islamskih skrajnežev spodbuja nasilje in promovira upor v Iraku (Iraq's Shaalan threatens Al-Jazeera 2004). Novinarji Al Jazeera so v preteklosti intervjuvali večino najvišjih poveljnikov Al Kajde, med njimi tudi organizatorje napada 11. septembra 2001 (Camera Iraq 2004).

**Mu`askar al Battar:** Al Kajda poleg propagande internet uporablja tudi za praktično urjenje privržencev, kar je postalo posebej pomembno po ameriški invaziji na Afganistan, ko je organizacija izgubila svoja vadišča v državi. Zato uporablja spletne strani, kot je Mu`askar al Battar, ki v prevodu pomeni »taborišče mečev«, strokovnjaki pa so jo poimenovali kar enciklopedija džihada. Stran vsebuje podrobno opisane postopke o tem, kako, na primer, ugrabiti ljudi, kako pravilno izpeljati nadzor, izstreliti raketo, sestaviti bombo. Med drugim je zapisano tudi, kako uporabiti mobilni telefon kot detonator, kot so to storili napadalci v Madridu. Al Battar ima več tisoč strani napotkov in je v celoti objavljen na internetu (Corera 2004, 2). Al Kajda enciklopedijo odkrito oglašuje kot priročnik, katerega cilj je usposabljanje mladih muslimanov po vsem svetu, da postanejo sveti borci, in to v zavetju lastnega doma. Doslej je izšlo že več kot 20 števil – vse so seveda objavljene tudi na internetu – prva pa se je imenovala Al Battarjevo vadišče za urjenje. V njej je bilo zapisano, kako se uporablja avtomatsko orožje, kako se izpeljejo atentati, kakšne so tehnike za uspešno propagando itd. (Camera Iraq 2004).

Preostale spletne strani: Po 11. septembru 2001 so začele Združene države Amerike nadzorovati številne spletne strani, povezane z Al Kajdo, za katere se je zdelo, da so povezane s kibernetiskim terorizmom. Večina od teh strani ne deluje več ali pa se pojavljajo pod drugim imenom. Poleg Al Nede na alneda.com, za katero so ameriški obveščevalci prepričani, da je vsebovala kodirane informacije, ki so privržence Al Kajde usmerjali na druge, bolj varovane spletne strani z mednarodnimi vsebinami o organizaciji, so na seznamu ameriških obveščevalnih agencij še (Thomas 2003, 2):

- assam.com – domneva se, da je bila stran povezana z Al Kajdo in je služila kot glasnik za džihad v Afganistanu, Čečeniji in Palestini.
- almuhrajiroun.com – spletna stran Al Kajde, ki je simpatizerje pozivala k atentatu na pakistanskega predsednika Mušarafa.
- qassam.net – stran naj bi bila povezana s Hamasom.
- jihadunspun.net – objavila je 36-minutni video posnetek Osame bin Ladna.

- 7hj.7hj.com – na tej strani so se lahko obiskovalci naučili, kako se izvedejo računalniški napadi.
- aloswa.org – predstavljala je citate iz posnetkov Osame bin Ladna in verske odloke, ki so opravičevali teroristične napade ter podpirali načela Al Kajde.
- drasat.com – ustanovil in vodil jo je Center za islamske študije in raziskave, po mnenju strokovnjakov pa naj bi bila ena od najbolj verodostojnih islamskih spletnih strani, ki objavljajo vesti o Al Kajdi.
- jehad.net, alsaha.com in islammemo.com – na svojih spletnih straneh naj bi objavljale sporočila Al Kajde.
- mwhoob.net in aljehad.online – obiskovalcem naj bi nudili politične in verske pesmi, prepletene s fotografijami preganjanih muslimanov, in jih prepričevali, naj se odrečejo ameriški politiki in zahodnjaško usmerjenim arabskim voditeljem.

5 NOVINARSKA ETIKA IN TERORIZEM

Kako bo poročal o nekem dogodku, je odvisno od vsakega novinarja samega, seveda pa obstajajo načela, ki bi ga morala pri tem voditi. Novinar je namreč odgovoren javnosti. Ta od njega pričakuje točne, uravnotežene, nepristranske informacije, ki temeljijo na dejstvih in preverjenih virih.

5.1 KAKOVOSTNO NOVINARSTVO

Osnovni kriteriji kakovostnega novinarstva so natančnost, pravičnost, točnost, celovitost, učinkovitost in tehtnost (Jarvis 2008). Frost pravi, da je dober novinar po definiciji tisti, ki na moralno opravičljiv način zbira aktualne, resnične, z dejstvi podkrepljene informacije, ki so v interesu bralca ali gledalca, množični publiki pa so nato predstavljene vestno in pravočasno. Novinarji se pri svojem delu soočajo z različnimi pritiski urednikov, lastnikov in bralcev, ki zahtevajo najboljšo zgodbo v najkrajšem času. Dober novinar mora zato znati premagati vse te ovire, saj si bo le s točnim, odkritim in pravičnim poročanjem pridobil zaupanje bralcev (Frost 2007, 12).

Deni Elliot razpravlja o treh neprenosljivih načelih novinarstva, tistih, ki ga definirajo kot poklic in vodijo njegova ravnanja. Prvo načelo je, da morajo biti novice točne, uravnotežene, primerne in popolne. Drugič, novinarji delijo načela, da se pri poročanju izogibajo temu, da nekomu škodijo – kar filozofi imenujejo neškodljivost. In tretje načelo novinarjev po Elliotu je, da poročajo o informacijah, ki jih bralci in gledalci morajo vedeti. Za novinarje so tako nesporna osnovna normativna načela govorjenja resnice, neškodljivosti ali pravice javnosti do vedeti. Ti standardi so univerzalni, a so obširni in nedvomno predmet interpretacije (Christians in drugi 1993, 55).

Kakovost novinarstva se povezuje tudi s profesionalizacijo poklica, ki zahteva ustrezno izobraževanje in etične norme. Richards pravi, da se profesije od drugih dejavnosti ločijo s pomočjo petih kriterijev: posedovanje specializiranega znanja ali veščine; sprejetje etičnih standardov, ki so višjih od tistih, po katerih deluje javnost; samokontrola v smislu vstopa v poklic ter kontrola in uveljavitev etičnih standardov; splošno sprejeto prepričanje, da tisti, ki so del dejavnosti, delujejo v dobro in korist družbe; in uživanje določenih pravic in privilegijev, ki niso dostopni drugim skupinam v družbi. Za novinarstvo še ni sprejetega konsenza, ali se lahko uvršča med profesije, in se zato še ni uspelo uvrstiti v ozek krog splošno priznanih profesionalnih etik (Richards 2002, 6).

Polerjeva ugotavlja, da je eden osnovnih elementov profesionalizacije novinarstva stopnja avtonomije novinarstva v določenem družbenem sistemu. Tako lahko novinarstvo v primerjavi z bolj tradicionalnimi profesijami označimo kvečjemu za semi-profesijo – predvsem zaradi odsotnosti avtonomije. Novinarstvo je namreč pretežno podrejeno bodisi politiki, bodisi ekonomiji, ali pa kar obema (Poler 1997, 90).

Naloge in odgovornosti medijev so zapisane in sprejete v mnogih domačih in mednarodnih dokumentih. Kodeks slovenski novinarjev iz leta 2002 že v preambuli pravi:

Prvo vodilo dela novinarjev je pravica javnosti do čim boljše informiranosti. Obveščенost javnosti je temelj delovanja sodobnih družb in je pogoj za delovanje demokratičnega sistema. Da bi zagotovili pravico javnosti do obveščенosti, morajo novinarji vedno braniti načela svobode zbiranja in objavljanja informacij in pravico do izražanja mnenj. Novinarji so dolžni predstavljati celovito sliko dogodkov in svoje delo, ob spoštovanju pravic drugih, opravljati natančno in vestno. Takšno delo je temelj verodostojnosti novinarjev. Kodeks velja za besedilo, fotografijo, sliko in zvok (Kodeks novinarjev Slovenije 2002).

Švicarski medijski svet, ki je bil ustanovljen leta 1977, na primer pravico do informiranja - skupaj s pravicama do izražanja in kritike - označuje kot eno od temeljnih človekovih svoboščin. Dolžnosti novinarjev, prav tako tudi pravice, izhajajo iz pravice javnosti do informiranosti, na sam vrh pa postavlja iskanje resnice, ki je v interesu pravice javnosti do obveščенosti, ne glede na to, kakšne bodo posledice za novinarja, ter varovanje pravice do informiranja, komentiranja in kritike, neodvisnosti in dostojanstva novinarskega poklica (Declaration of the Duties and Rights of Journalists 2000).

Funkcije novinarstva definirajo tudi Deklaracija o množičnih občilih in človekovih pravicah Posvetovalne skupščine Sveta Evrope iz leta 1970, Münchenska deklaracija o dolžnostih in pravicah novinarjev iz leta 1971 ter Resolucija parlamentarne skupščine Sveta Evropa o etičnih načelih novinarstva iz leta 1993.

5.2 KODEKSI NOVINARSKE ETIKE

Delo novinarjev v večini demokratičnih držav po svetu urejajo kodeksi novinarske etike. Etični kodeksi služijo sistematičnim ciljem pri ustvarjanju organizacijske vesti. Čeprav etični kodeks sam po sebi ne more izboljšati službenega delovanja, pa je lahko učinkovit del širše strategije sistemske ureditve etičnega obnašanja. Nekateri pomembni časopisi, televizijske in radijske postaje nasprotujejo zapisanim kodeksom, spet drugi jih sprejemajo vse do zadnje podrobnosti (Christians in drugi 1993, 136).

Prvi etični kodeksi so se pojavili v prvem desetletju prejšnjega stoletja na Poljskem in v Združenih državah Amerike kot del premika proti večji profesionalizaciji poklica (Keeble 2001, 13). Danes so to večinoma sorazmerno kratki dokumenti, bolj pogosti so v tiskanih medijih kot v radijskih ali televizijskih, med seboj pa se ne razlikujejo veliko. Ločijo se le pri obravnavi nasilja, kjer so etična določila za televizijo strožja. Živa slika je namreč precej bolj učinkovita od fotografij, na gledalcih pusti močnejši vtis, zato je potrebno posnetke nasilja (sem spadajo tudi teroristični napadi) na televiziji bolj regulirati (Belsey in Chadwick 1994, 62–64).

Kodeksi novinarske etike opredeljujejo standarde novinarskega delovanja in predstavljajo kriterije za novinarsko samokritiko in zunanjo kritiko. Večina kodeksov vsebuje naslednja določila: zagotoviti pravico do informiranja, prost dostop do virov informacij, objektivnost, natančnost in pravilno predstavljanje dejstev, odgovornost do javnosti ter njenih pravic in interesov, odgovornost do narodnih rasnih in religioznih skupnosti, do naroda in države, obveznost vzdrževati se obrekovanja, neutemeljenega obtoževanja in vdora v zasebnost, integriteto in samostojnost državljana, pravica do odgovora in popravka ter upoštevanje poslovne skrivnosti. Zagovorniki kodeksov trdijo, da so predpisane etične norme edini način, ki zagotavlja, da moralno presojanje ni prepuščeno individualnim sodbam novinarjev. Kritiki kodeksov pa jih razumejo kot omejitev, kot vrsto samocenzure, odmik od neodvisnosti in avtonomnosti, ki sta pogoja svobodnega tiska. Označujejo jih tudi kot preveč splošne, nenatančne in zato neuporabne (Erjavec 1998, 29).

Etične norme novinarjev nikakor ne smejo biti v nasprotju s splošnimi človekovimi vrednotami, vendar pa morajo vsebovati tudi specifično dimenzijo. Splošno in posebno razsežnost moralnega v novinarstvu združuje tudi Mednarodni častni kodeks novinarjev, ki pravi (Erjavec 1998, 30):

1. da je svoboda obveščanja temelj vseh svoboščin iz Ustavne listine Združenih narodov in Splošne deklaracije o človekovih pravicah;

2. da te svoboščine najbolje varujejo novinarji, ki so pri objavljanju in pojasnjevanju dejstev moralno zavezani, da so zvesti resnici;
3. da so obrekovanje, neutemeljena obtožba in plagiat hudi profesionalni prekrški;
4. da zaradi javne radovednosti in zanimivosti ni dovoljeno posegati v zasebno življenje ljudi
5. in da so za polno spoštovanje profesionalne časti odgovorni novinarji, ne vlade.

Posebno pozornost novinarske deklaracije in kodeksi posvečajo novinarjevemu odnosu do človeka, kadar je ta predmet njegovega upovedovanja. »Novinar spoštuje pravico posameznika do zasebnosti«, narekuje 20. člen slovenskega kodeksa in vrsta mednarodnih dokumentov. Posebno naj bi bil novinar pozoren, »ko poroča o nesrečah, družinskih tragedijah, boleznih, otrocih in mladoletnikih« (Košir 2003, 113).

Univerzalen etični kodeks je za profesionalne dejavnosti nujno potreben. Tudi slovenski novinarji imajo kodeks, po katerem naj bi se ravnali. Imenuje se Kodeks novinarjev Slovenije, sprejet pa je bil 10. oktobra 2002 v Izoli. Njegovi ustvarjalci so pri pisanju posebno pozornost posvetili rešitvam kodeksa Mednarodne zveze novinarjev (IFJ) in kodeksa ameriškega Društva profesionalnih novinarjev (SPJ). Kodeks ima poleg preambule 27 členov, ki se tematsko delijo na novinarsko delo, konflikte interesov ter pravice novinarjev in razmerja do javnosti (Kodeks novinarjev Slovenije 2002).

Svoj novinarski kodeks imata tudi dve največji televizijski hiši v Sloveniji – javna RTV Slovenija in komercialna POP TV. Prva ima v kodeksu »Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija« tudi poseben člen, namenjen poročanju o terorizmu. V njem je jasno zapisano, kako morajo v primeru poročanja o terorističnih napadih postopati uredniki in kako novinarji, ter kdo je odgovoren za vsebine, ki se predvajajo javnosti.²⁸

---

²⁸ Člen 5.9.3 - Pri poročanju o terorističnih akcijah morajo novinarji in snemalne ekipe RTV Slovenija upoštevati naslednja navodila: a) o neposrednem pogovoru s teroristi/ugrabitelji, ki vsebuje podatke o poteku ali načrtovanju terorističnega dejanja, je treba nemudoma obvestiti odgovornega urednika informativnega programa; b) neposredno ali pozneje ni dopustno predvajati nobene izjave ali pogovora s teroristi/ugrabitelji, če tega ni odobril odgovorni urednik informativnega programa; kaj takega bo odobril samo v izrednih primerih; c) izjave ali zahteve teroristov/ugrabiteljev so sestavni del izrednega dogodka; v večini primerov je o njih vsekakor treba poročati v povzetku, v obliki zmontiranega prispevka, da bi se izognili nevarnosti manipulacije; d). telefonske ali druge stike s talci ali teroristi/ugrabitelji ali obojimi hkrati je mogoče vzdrževati le, če po presoji odgovornega urednika ne vplivajo na pogajanja z oblastmi in ne ogrožajo varnosti; e) poročevalci in producenti so nadrejenemu uredniku dolžni posredovati sleherno zahtevo policije in drugih pristojnih organov o prepovedi objave določene informacije ali posnetka v interesu reševanja krize, preiskave ali varnosti (Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija).

5.3 CENZURA

Zmožnost medijev, da hitro prenesejo sporočila teroristov, sprožijo reakcijo javnosti in dajo dejanjem pomen, napeljuje nekatere odgovorne – ki so nemočni pri preprečevanju večine napadov – na to, da iščejo načine za prisilo in oviranje medijskega poročanja kot načinov za zmanjšanje sekundarnih posledic (Picard 1993, 109).

Eden od načinov je seveda cenzura. Pravni pristopi k medijskemu poročanju o terorizmu po Picardu sledijo trem vzorcem (Picard 1993, 113):

- avtoritarnemu, ki jasno prepoveduje poročanje
- demokratičnemu, ki ščiti svobodo izražanja in prinaša le neko manjšo kontrolo in
- kazenskem vzorcu, ki nekatere tipe poročanja označuje kot nezakonite.

A strokovnjaki pravijo - zaustavitev medijskega poročanja in dopuščanje neomejenega vladnega delovanja proti teroristom še ni odgovor na terorizem. Pravzaprav lahko popolna prepoved medijskega poročanja celo poveča stopnjo in količino nasilja s strani tistih, ki so odločeni, da si pridobijo priznanje, ki zahtevajo dostop do poročanja in ga izsilijo. Če bi povsem zaustavili poročanje, bi prav zahteve po poročanju postale točka pogajanj v nekaterih situacijah zadrževanja talcev. In ko bi priskrbeli dostop do medijev, bi bilo to glede na zahteve teroristov, kar je še hujša situacija, kot če ne bi nikoli omejevali poročanja medijev. Zmanjšanje medijskega poročanja bi prav tako pripeljalo do nerazumevanja in promocije strahu, ki bi bil večji kot tisti, ki bi ga povzročila poročila. Katharine Graham, ki je bila dolgo časa predsednica uprave družbe Washington Posta, je že leta 1986 v enem od svojih govorov dejala, da »je teroristična dejanja nemogoče ignorirati. Enostavno so prevelika zgodba, da bi šla mimo neopažena. Če o njih ne bi poročali mediji, bi cvetele govorice. In govorice lahko veliko pripomorejo k razvnetju krize« (Picard 1993, 118).

Ni potrebno posebej poudarjati, da večina novinarjev, urednikov ali producentov zavrača kakršno koli vladno vmešavanje in opozarja na ustavno pravico svobode tiska in pravico javnosti do obveščенosti. Tudi če sprejemamo mednarodni terorizem kot obliko vojskovanja in medijsko poročanje kot najbolj učinkovito strelivo teroristov, je cenzura, vsiljena s strani države, še vedno najmanj zaželen način, kako pretrgati to glavno vez v delovanju terorizma (Nacos 1994, 155).

5.4 ETIČNE DILEME PRI POROČANJU O TERORIZMU

Pri poročanju o terorističnih napadih, ki predstavljajo enega najbolj ekstremnih nasilnih dejanj, se mora novinar zavedati tanke meje med senzacionalnostjo in pravico javnosti do obveščeniosti, med lovom za tragičnimi zgodbami in pravico do zasebnosti, med interesom javnosti in dobičkom medijske hiše, za katero poroča. Posebno odgovornost pri poročanju o terorističnih napadih imajo televizijski novinarji. Slika je namreč velikokrat močnejša od besed, posledice terorizma pa večinoma tako grozljive, da je pri objavi posnetkov potrebna dobra presoja.

Picard pravi, da čeprav številni kritizirajo delovanje medijev pri poročanju o terorističnih dejanjih, pa je bila opravljena le peščica raziskav o tem, kaj mediji sploh naredijo in rečejo med poročanjem. Po njegovem prepričanju moramo pri analizi vsebine medijskih poročil o terorizmu preučiti naslednja vprašanja (Picard 1993, 80):

1. O čem natančno se poroča?
2. Kako se o tem poroča?
3. Kako razširjeno je poročanje?
4. Kako se uporablja tehnologija za spreminjanje poročanja?

Ta vprašanja so po Picardu ključna za razumevanje vloge medijev pri terorizmu (Picard 1993, 80–93):

1. O čem natančno se poroča? Prvič, državni terorizem se največkrat prezre. Drugič, količina nedržavnega terorizma je omejena. Tretjič, novice se osredotočajo na incidente in vladne zadeve, informacije iz ozadja se zanemarjajo. In četrtič, obstajajo podobnosti, o čem se v medijih največ poroča. Dalj časa trajajočim incidentom, pri katerih imamo dostop do slik in posnetkov in je nekaj ljudi že mrtvih, se običajno nameni več poročevalskega prostora kot tistim, bolj običajnim terorističnim dejanjem – samostojnim incidentom, manjšim bombnim napadom ali streljanju, kjer je število žrtev omejeno.
2. Kako se o tem poroča? Tehnike poročanja in besede, uporabljene med poročanjem o političnem nasilju, so razkrile, da mediji skušajo biti nepristranski in uravnoteženi pri pokrivanju terorizma in da se takrat, ko poročanje postane pristransko, bolj nagibajo k obstoječemu družbenemu redu in statusu quo. Te študije so prav tako odkrile, da se drama in konflikti še stopnjujejo med poročanjem, da informacije iz ozadja in razlage ne

dobijo zadostnega poudarka in da obstaja podobnost v tem, kako različni mediji poročajo o terorističnem nasilju.

3. Kako razširjeno je poročanje? Ko teroristični napadi postanejo pomembna novica glede na svojo naravo in izbor urednikov, takrat se naznani, da imajo te zgodbe pravico porabiti več medijskega časa in prostora. In sicer nesorazmerno veliko glede na njihov družbeni ali politični pomen.
4. Kako se uporablja tehnologija za spreminjanje poročanja? Tehnologija oddajanja omogoča televizijskim in radijskim mrežam ter posameznim postajam, da imajo zagotovljeno poročanje »v živo« o dogodkih na prizorišču terorističnega napada. Ta tehnologija omogoča takojšnje poročanje, in ta takojšnost povečuje dramatičnost razvijajočih se dogodkov. Takšno poročanje, še posebej televizijsko, gledalca psihološko povleče v dogajanje in postane del njega, saj mu omogoča opazovanje s perspektive, ki je podobna tisti, kot da bi bil dejansko na kraju dogodka.

Vsekakor novinarji opravljajo pomembno družbeno vlogo. Karmen Erjavec je prepričana, da je svobodno novinarstvo temeljni pogoj za obstoj demokracije. Novinarji in mediji izpolnjujejo mnogo funkcij: obveščajo občinstvo in nadzorujejo oblast, zagotavljajo informiranost gospodarstva, seznanjajo občinstvo z neodkritimi dejstvi, z rednim informiranjem dokumentirajo čas, z razvedrilom zagotavljajo pestrost in zadovoljujejo tudi potrebe po zabavnih vsebinah, so nadomestilo za medčloveške odnose, zagotavljajo prostor za javno predstavljanje idej, določajo pomembnost družbenih tem itd. Osnovna funkcija množičnih medijev je omogočiti tako gospodarstvu kot družbi povezavo, sintezo izkušenj in zavedanje celote (Erjavec 1998, 19). Koširjeva pravi, da bi lahko celo trdili, da ta svet ne bi mogel obstajati brez množičnih medijev (Košir 2003, 117).

Po Dayu se novinar pri poročanju o terorizmu srečuje z naslednjimi dilemami (Day 2000, 62):

1. dilema med izpolnjevanjem nadzorne vloge medijev in skrbjo za državno varnost;
2. dilema med pravico javnosti do obveščenosti in pravico žrtev do zasebnosti;
3. dilema med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija;
4. dilema med uravnoteženim poročanjem in neuporabo teroristov kot virov informacij.

Zlato pravilo²⁹, ki izhaja že iz zgodnje antike, in pravi: »Ne stori drugim tistega, kar ne bi želel, da drugi storijo tebi«, je sprejeto kot eno najpomembnejših načel univerzalne etike. V osnovi nasprotuje temu, da se ljudi uporablja kot sredstva za doseg nekaterih ciljev, kar pa je pravzaprav bistvo terorizma – izkoriščanje človeških življenj, uporaba ljudi zgolj kot sredstev za doseg nekaterih višjih ciljev. Menedez, Guardia in Cambra pravijo, da iz tega izhaja (Menedez in drugi 2006):

1. da bi v skladu z etiko morali mediji spregledati vsako teroristično dejanje, pa čeprav bi se izražene družbene in politične zahteve teroristov lahko sčasoma izkazale za primerne in zaželene
2. in da teroristi potrebujejo za doseg svojih ciljev globoko vpletenost medijev. Posledično imajo mediji pri poročanju pomembno etično odgovornost.

Informacije so jedro in hranilo demokratične družbe, ki zahteva svobodo izražanja. Pri tem imajo množična občila življenjsko pomembno vlogo, saj oskrbujejo ljudi z informacijami, ki jih ti potrebujejo, da bi bili demokratični državljani. Tako so državljani lastniki pravice do obveščanja. Lahko zahtevajo dostop do resničnega in raznolikega obveščanja ter do pravičnih in poštenih mnenj, ki ga naj zagotavljajo množična občila (Poler 1997, 87).

Kritiki novinarskega poročanja o senzacionalističnem poročanju, kamor ne spadajo le zgodbe o terorističnih organizacijah in napadih, so vse glasnejši. Novinarstvo, ki poteka kot spektakel medijskih podob s ciljem tržne uspešnosti, v svojih prizadevanjih za zbujanje pozornosti ne izbira sredstev. Tudi človekovo dostojanstvo je uporabljeno za doseganje »višjih« ciljev. Medijska realnost kot prevladujoča stvarnost, svoboda brez odgovornosti, dobičkonosnost kot vrhovno načelo, tržne norme kot novinarski imperativ, izumiranje etike – to so lastnosti zdajšnjega medijskega časa (Poler Kovačič 2003, 7).

---

²⁹ Zlato pravilo uravnava odnose med posamezniki po načelu recipročnosti, kar pomeni vzajemno spoštovanje drug drugega. V celoti se glasi: stori drugim tisto, kar bi želel, da drugi storijo tebi ali, v negativni obliki, ne stori drugim tistega, kar ne bi želel, da drugi storijo tebi (Škerlep 2004, 425).

6 ŠTUDIJE PRIMEROV – GOVORI OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENI NA INTERNETU IN TELEVIZIJI

Primere, ki jih bom preučila v empiričnem delu naloge, bom razdelila na dva dela: govore Osame bin Ladna, objavljene na internetu in na komercialni televiziji POP TV. Primere – tako internetna kot televizijske – sem izbrala glede na Wilkinsonovo razčlenitev³⁰, da teroristi medije potrebujejo in uporabljajo za doseg štirih glavnih ciljev: propaganda in ustrahovanje; poudarjanje pravičnosti ciljev terorističnih organizacij, neizbežnost zmage in mobilizacija podpore; omalovaževanje in podcenjevanje nasprotnika; novačenje, financiranje in spodbujanje novih napadov (Wilkinson 1997, 6). Na podlagi te Wilkinsonove kategorizacije bom razčlenila oba govora Osame bin Ladna na internetu in vseh osem izbranih izjav, objavljenih na televiziji. Pri analizi slednjih si bom glede na slikovno predstavitev in kontekst objave pomagala z Dayevimi štirimi dilemami³¹, s katerimi se novinar srečuje pri poročanju o terorizmu. Pri govorih, objavljenih na internetu, zaradi odsotnosti slike Dayeve kategorizacije ne bom uporabila.

Internet: Analizirala bom dva govora Osame bin Ladna, ki sta v celoti dostopna na internetu.

- Prvi govor je iz leta 2001, na svoji spletni strani pa ga je 7. oktobra tega leta objavila medijska hiša CNN. Naslov je: Bin Ladnovo svarilo - celoten tekst (BBC News 2001).
- Drugi govor je iz leta 2004, na svoji spletni strani pa ga je 1. novembra tega leta objavila katarska medijska hiša Al Jazeera. Naslov je: Celotna transkripcija bin Ladnovega govora (Al Jazeera.net 2004).

Televizija: Analizirala bom osem izjav Osame bin Ladna, ki so bile od 11. septembra 2001 do 14. septembra 2009 objavljene v dnevnoinformativni oddaji 24ur na komercialni televizijski hiši POP TV. Naj omenim, da leta 2005 ni bila objavljena nobena izjava Osame bin Ladna – ne kot del prispevka, ne kot samostojna enota. V izbranem časovnem obdobju so v oddaji 24ur objavili skupaj 26 krajših delov govorov Osame bin Ladna. Od tega je bilo 15 izjav objavljenih kot del prispevka, preostalih 11 pa kot samostojne enote. Izjave bom analizirala kronološko, od leta 2001 dalje:

---

³⁰ Podrobna razlaga na str. 47.

³¹ Podrobna razlaga na str. 64.

- Prva je bila objavljena 14. decembra 2001 kot del novinarskega prispevka. Celoten prispevek je dolg 1 minuto in 22 sekund, v njem se Osama bin Laden pojavi dvakrat. Avtor prispevka je David Jug.
- Druga je bila objavljena 7. oktobra 2002 kot samostojna enota. Izjava Osame bin Ladna je dolga 34 sekund.
- Tretja je bila objavljena 19. oktobra 2003 kot samostojna enota. Izjava Osame bin Ladna je dolga 30 sekund.
- Četrta je bila objavljena 5. januarja 2004 kot samostojna enota. Izjava Osame bin Ladna je dolga 21 sekund.
- Peta je bila objavljena 19. januarja 2006 kot del novinarskega prispevka. Celoten prispevek je dolg 1 minuto in 10 sekund, v njem se Osama bin Laden pojavi dvakrat. Avtorica prispevka je Barbara Levak.
- Šesta je bila objavljena 11. septembra 2007 kot samostojna enota. Poleg Osame bin Ladna je objavljen še Valid al Šehri (eden od ugrabiteljev letala 11. septembra 2001). Izjavi sta skupaj dolgi 26 sekund.
- Sedma je bila objavljena 22. marca 2008 kot del novinarskega prispevka. Celoten prispevek je dolg 1 minuto in 8 sekund, v njem se Osama bin Laden pojavi enkrat. Avtor prispevka je Valentin Areh.
- Osmo je bila objavljena 14. septembra 2009 kot del novinarskega prispevka. Celoten prispevek je dolg 1 minuto in 25 sekund, v njem se Osama bin Laden pojavi enkrat. Avtor prispevka je Valentin Areh.

Po preučitvi gradiva in na osnovi podatkov, zbranih med novinarskim delom v zunanje-politični redakciji dnevnoinformativne oddaje 24ur na televizijski hiši POP TV, sem ugotovila, da so izjave le del celotnih posnetkov, ki nedvomno obstajajo, vendar niso bili glede na informacije tiskovnih agencij Associated Press Television News (APTN) in Reuters nikoli v celoti objavljeni in dostopni zahodnim medijskim hišam. Analizirane izjave so bile pridobljene na komercialni televizijski hiši POP TV, ki jih je prejela od tiskovnih agencij APTN in Reuters. Prevod iz arabskega v angleški jezik je bil v redakcijo 24ur poslan v obliki tako imenovanih skript, v katerih agencije opišejo sliko, prevedejo izjave in posredujejo osnovne informacije o dogajanju.

V analizi izbranih primerov se bom pri govorih, objavljenih na internetu, osredotočila na besedilo, pri izjavah pa dodatno še na sliko. Z njihovo pomočjo bom potrdila ali zavrnila teze, ki sem jih postavila v začetku naloge, in sicer:

- a. Teroristične organizacije in množični mediji so med seboj povezani.
- b. Pri poročanju o terorističnih napadih se novinarji soočajo z etičnimi dilemami.
- c. Al Kajda je v zadnjem desetletju postala vodilna sila virtualnega džihada..

Za tezo a. in b. bom kot primere uporabila tako izjave, objavljene na televiziji, kot govore, objavljene na internetu, medtem ko bom za tezo c. uporabila le primera z interneta. Čeprav v sklop kibernetičnega terorizma spada tudi slika, analizirana primera nista bila podkrepljena z vizualnimi podobami.

6.1 GOVORI OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENI NA INTERNETU

6.1.1 GOVOR ŠTEVILKA 1 – 7. OKTOBER 2001

Pri analizi besedila, pri kateri sem uporabila Wilkinsonovo kategorizacijo, da teroristi medije potrebujejo in uporabljajo za doseg štirih glavnih ciljev, sem s pomočjo metode abstrakcije prišla do naslednjih ugotovitev (pri vsaki točki bom izpostavila nekaj tipičnih primerov):

1. Osama bin Laden je največkrat, kar 18-krat besedilo uporabil v propagandne namene, katerih podlaga je religija, in kot vir ustrahovanja:
  - Primer 1: *Potrjujem, da ni drugega boga kot Boga in Mohamed je njegov hlapec ter prerok.* – S temi besedami Osama bin Laden svetu sporoča, da obstaja le ena prava vera, edini pravi bog pa je Alah. Vsi tisti, ki mu ne sledijo, so neverniki in proti njim se bije džihad.
  - Primer 2: *Vsemogoči bog je udaril Združene države na njihovo najbolj boleče mesto. Uničil je njihove najmogočnejše zgradbe.* – Udaril je bog, ne mi, torej Al Kajda. ZDA so namreč neverniki, sovražniki, ki jih je upravičeno uničiti.
  - Primer 3: *Vetrovi upanja in sprememb so zapihali, da bi odstranili hinavstvo iz [arabskega] polotoka preroka Mohameda, naj bodo božje molitve z njim.* – Propaganda organizacije, ki jo opiše kot vetrovi upanja in sprememb. Z drugimi besedami, prišla je Al Kajda, ki jo je bog poslal, da reši arabski polotok, torej islam. Znova je glavna vera, kajti na arabskem polotoku vlada prerok Mohamed.
2. Sledijo poudarjanje pravičnosti ciljev, neizbežnost zmage in mobilizacija podpore, ki se pojavijo 13-krat:

- Primer 1: *Kar Združene države doživljajo danes, je le majhen delček tega, kar smo mi preživljali desetletja.* – Poudarjanje pravičnosti ciljev Al Kajde, njenih dejanj. Napadi na sovražnika so upravičeni. Gre za obrambo, maščevanje, pravico za njihovo trpljenje v smislu »oko za oko«.
  - Primer 2: *Če pade meč po 80 letih na Združene države, pa hinavščina takoj dvigne svojo glavo in objokuje smrt teh morilcev, ki so se vmešavali v kri, čast in sveta mesta muslimanov.* – Al Kajda je upravičena, da napade nazaj tiste, ki so oskrunili kri, čast in sveta mesta muslimanov, kar je največje bogoskrunstvo. Svoja dejanja brani tudi z argumentom, da je za nevernike njihova kri manj pomembna od krvi njihovih sovražnikov. Med besedami se skriva prikrita grožnja, ustrahovanje morilcev, kot poimenuje svoje sovražnike, ki si zato zaslužijo kazen.
  - Primer 3: *Prišli so se bojevati proti skupini ljudi, ki je razodela svojo vero v boga in ni hotela zavrniti svoje religije.* – Gre za poudarjanje pravičnosti Al Kajdinih dejanj. Osama bin Laden razlaga, kdo je dober in kdo slab, da so vloge dejansko zamenjane in ne takšne, kot jih dojema ves svet. Kajti agresor so ZDA, Al Kajda le brani svojega boga in vero.
3. Govor je 5-krat uporabil kot vir novačenja, financiranja in spodbujanja novih napadov:
- Primer 1: *Vsemogočnega boga prosim, naj povzdigne njihov položaj in jim zagotovi nebesa.* – Bin Laden somišljenikom razkrije, kakšna je nagrada za dobro služnost bogu. To so nebesa. Ta po Koranu za mučenike pomenijo mesto ob Alahu, raj, device, bogastvo. Devetnajsterica si je s svojim dejanjem zaslužila nesmrtnost, največjo čast v islamu.
  - Primer 2: *Kot posledica tega dejanja, sploh pa zdaj, ko so spregovorili višji uradniki ZDA z Bushem na čelu, ki je vodja svetovnih nevernikov, se mora vsak musliman odzvati in obraniti svojo vero.* – Gre za novačenje novih borcev, saj je naloga vsakega pravega muslimana, da brani islam in kaznuje nevernike. Znova uporabi vero kot del

propagande, saj je to Alahova volja, ki jo mora upoštevati vsak pravi vernik.

4. V štirih primerih omalovažuje in podcenjuje nasprotnika:

- Primer 1: *Najmanj, kar lahko nekdo reče za te ljudi, je, da so moralno izprijeni.* – Kritika nasprotnika, ki ga obtoži, da je moralno izprijen. S tem tudi opravičuje svoja dejanja.
- Primer 2: *Največje izdajstvo je, da se podpira mesarja, ne pa njegove žrtve, tirana, ne pa nedolžnega otroka)* – Mesar in tiran so sinonimi za ZDA in nekdanjega predsednika Geoga Busha. Vsi, ki niso na strani Al Kajde, so izdajalci, ki namesto nedolžnih žrtev branijo agresorja.

5. Rdeča nit v celotnem govoru je religija. Osama bin Laden vero v besedilu na takšen ali drugačen način omeni kar 20-krat. Zanj ima različna poimenovanja: bog, Alah, gospod, islam, Mohamedovo ozemlje itd.

- Primer 1: V bogu iščemo zatočišče.
- Primer 2: Ni drugega boga kot Boga in Mohamed je njegov hlapec ter prerok.
- Primer 3: Bog je vsemogočen, slava islamu.

Ta govor Osame bin Ladna je oster, napadalen, prvi mož Al Kajde v svojem besednjaku uporabi veliko groženj, tako eksplicitnih kot prikritih.

6.1.2 GOVOR ŠTEVILKA 2 – 1. NOVEMBER 2004

Pri analizi drugega govora sem prav tako uporabila Wilkinsonovo kategorizacijo, da teroristi medije potrebujejo in uporabljajo za doseg štirih glavnih ciljev. V tem primeru sem s pomočjo metode abstrakcije prišla do naslednjih ugotovitev:

1. Osama bin Laden največkrat, kar 32-krat besedilo uporabil za omalovaževanje in podcenjevanje nasprotnika.
  - Primer 1: *Nihče razen neumnega tatu se ne igra z varnostjo drugih, nato pa sebe prepričuje, da je sam varen. Nasprotno od tega si tisti ljudje, ki razmišljajo, ko udari katastrofa, kot prednostno nalogo postavijo iskanje vzrokov zanjo, da bi jo lahko v prihodnje preprečili.* – Omalovaževanje nasprotnika, v tem primeru Busha, ki ga označi za neumnega tatu, ki se igra

z varnostjo svojih ljudi. Neumen je zato, ker ne razmišlja o tem, zakaj je Al Kajda 11. septembra napadla njegovo državo.

- Primer 2: *To pomeni zatiranje in obsojanje na smrt milijonov ljudi, kot je storil Bush starejši v Iraku, največjem množičnem pokolu otrok, kar ga je človeštvo kdaj videlo. In to pomeni izstrelitev na milijone kilogramov bomb in eksploziva na milijone otrok – prav tako v Iraku – kot je to storil Bush mlajši. Vse zato, da bi odstranil starega agenta in ga nadomestil z novo lutko, ki bi pomagala pri kraji iraške nafte in drugih zločinih. – S prstom pokaže na oba predsednika Busha (mlajšega in starejšega) in ju obtoži zločinov proti človečnosti, genocida. Žrtve so nedolžni otroci, njihuni nameni pa so jasni: denar, nafta, kraja.*
  - Primer 3: *A ker se mu je zdelo bolj pomembno, da se zamoti s tem, da se z majhno deklico pogovarja o kozi, kot pa da se ukvarja z letali, ki so drvela proti nebotačnikom, smo imeli trikrat več časa, kot smo ga potrebovali za izvedbo vseh operacij – vsa hvala gre Alahu. – Gre za posmehovanje. Bush se je raje posvečal majhni deklici kot pa varnosti svoje države in pobojem svojih državljanov, zato je imela Al Kajda toliko več časa, da je izvedla napad.*
2. Izkoriščanje sporočila v propagandne namene, katerih podlaga je religija, in kot vir ustrahovanja, se pojavi 28-krat.
- Primer 1: *In ko sem opazoval porušene stolpe v Libanonu, se mi je porodila misel, da bi morali tirane kaznovati tako, da bi porušili stolpe v Ameriki, in jim pokazati, kaj smo mi prestali ter jih tako odvrniti od ubijanja naših žensk in otrok. – Opravičevanje njihovih dejanj, saj je šlo le za kaznovanje za smrt žensk in otrok. Maščevanje v smislu »oko za oko«. Poudarjanje pravičnosti ciljev, žrtve so oni sami, Amerika je napadalec. Niso imeli druge možnosti, kot da jo kaznujejo.*
  - Primer 2: *Kar se tiče rezultatov, so bili, z usmiljenjem Alaha, pozitivni in velikanski, ter so, v okviru vseh standardov, preseгли naša pričakovanja. Razlogov za to je več, prevladuje pa to, da je bilo za nas težko se spopasti z Bushevo administracijo, saj je zelo podobna režimom v naših državah, od katerih jih je polovici poveljevala vojska, drugi polovici pa so vladali sinovi kraljev in predsednikov. – Propaganda dosežkov Al Kajde in islamske vere.*

Poveličevanje napadov 11. septembra, ki so bili veličastni, kar pa jim seveda ne bi uspelo brez pomoči Alaha. On je tisti, ki jim pomaga v boju proti nevernikom.

- Primer 3: *To je še dodatek našim izkušnjam v uporabi gverilskega bojevanja in vojne do popolne izčrpanosti sovražnika, s katerima se borimo proti tiranskim velesilam. Tako smo na primer Rusiji deset let puščali kri, dokler ni bankrotirala in se je bila prisiljena poražena umakniti.* – Propaganda organizacije, v smislu pogledite, kako dobri smo, kaj znamo. Enkrat nam je že uspelo zmagati proti večjemu in močnejšemu nasprotniku, zakaj nam ne bi še enkrat.

3. Sledi poudarjanje pravičnosti ciljev, neizbežnost zmage in mobilizacija podpore, ki se pojavijo 20-krat.

- Primer 1: *Povem vam, in Alah nam je priča, da nikoli nismo niti pomislili na to, da bi napadli stolpa. A ko so stvari postale nevzdržne in smo bili priče zatiranju ameriško-izraelske koalicije v Palestini in Libanonu, se mi je porodila ta zamisel.* – Propaganda terorističnih dejanj se prepleta s poudarjanjem pravičnosti ciljev. Zatiranje, napadi na Palestino in Libanon so razlogi za 11. september.
- Primer 2: *Nisem mogel pozabiti tistih ganljivih prizorov, krvi in odtrganih okončin, žensk in otrok raztresenih povsod naokrog. Hiš, ki so bile uničene skupaj s svojimi stanovalci, stolpov, ki so se rušili na ljudi, raket, ki so brez milosti padale na naš dom.* – Nedvoumno iskanje razlogov in opravičil za povračilne ukrepe proti ZDA, ki so pravično dejanje. Osama bin Laden pripoveduje čustveno, njegove besede so namenjene iskanju sočutja.
- Primer 3: *Zato vam povem, ubitih je bilo že že več kot 15.000 naših ljudi in na desettisoče ranjenih ter več kot tisoč vaših državljanov in več kot 10.000 ranjenih. In Busheve roke so prelite s krvjo mrtvih na obeh straneh, vse zaradi nafte in ustvarjanja poslov za svoja zasebna podjetja.* – Poudarjanje pravičnosti ciljev Al Kajde. Našteva žrtve in pojasnjuje, da se borijo zato, ker ljudje umirajo.

4. Govor le dva krat uporabi kot vir novačenja, financiranja in spodbujanja novih napadov.

- Primer 1: *Slavljen naj bo Alah, ki je ustvaril svet za svoje čaščenje in mu zapovedal, naj bo pravičen ter napadenemu dovoli, da se maščuje svojemu agresorju.* – Ta stavek služi kot novačenje za maščevanjem nad agresorjem, ki je seveda v obliki ZDA. Poudarja, da so žrtve oni sami, da je potrebno napadalca kaznovati.
- Primer 2: *Mi vemo, da tisti, ki sovražijo svobodo, nimajo v sebi tega kljubovalnega duha, kot ga je imela devetnajsterica – naj se jih Alah usmili.* – Kot način novačenja povečuje 19 napadalcev 11. septembra, ki so v milosti Alaha.

5. V tem govoru je vera manj izražena kot v prvem, v besedilu se takšen ali drugačen način omeni 12-krat.

- Primer 1: Slavljen naj bo Alah.
- Primer 2: Alah nas podpira, nič ni preveliko za Alaha.

Ta govor je odsev nove taktike Al Kajde, ki je v zadnjih letih neposredne grožnje zamenjala za bolj umirjen, premišljujoč besednjak. Osama bin Laden se v njem predstavi bolj kot prijatelj, učitelj, kot pa sovražnik. Pod pretvezo razmišljanja in razkrivanja čustev pa je kljub temu moč zaznati ustrahovanje in grožnje. V tem govoru Osama bin Laden naslavlja neposredno prebivalce ZDA, osredotoči se na navadne državljane in ne na takratnega predsednika Busha ali mednarodno skupnost. Na ta način izpade bolj človeški, celoten govor pa izzveni kot nekakšno predavanje.

6.2 VIDEO POSNETKI GOVORA OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENI V DNEVNOINFORMATIVNI ODDAJI 24UR

Študija primerov video posnetkov govorov Osame bin Ladna, objavljenih v dnevnoinformativni oddaji 24ur, je glede na Wilkinsonovo kategorizacijo pokazala, da je Osama bin Laden največkrat, skupaj sedemkrat, objavljene izjave izkoristil v propagandne namene in kot vir ustrahovanja. Štirikrat jih je uporabil za poudarjanje pravičnosti ciljev teroristične organizacije Al Kajda, trikrat kot sredstvo novačenja in dvakrat za kritiko nasprotnika.

Glede na Dayevo kategorizacijo so se novinarji največkrat, skupaj trikrat, soočili z dilemo med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija. Po dvakrat so se odločali med dilemo, ki se ukvarja s pravico javnosti do obveščeniosti in pravico žrtev do zasebnosti, ter dilemo med uravnoteženim poročanjem in neuporabo teroristov kot virov informacij.

V izjavah Osama bin Laden vero na takšen ali drugačen način omeni šestkrat.

6.2.1 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 1 – 14. DECEMBER 2001

1. Analiza izjav po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Prva izjava – Gre za propagandno sporočilo, ki govori o sposobnostih teroristične organizacije Al Kajda. Osama bin Laden v njem svojim somišljenikom pojasni, kakšna so bila njegova pričakovanja pri napadu 11. septembra in se pohvali, da je bil končni rezultat veliko boljši od pričakovanega. Kot je za propagandna sporočila običajno, je tudi tokrat prisotna omemba vere, Alah je nepogrešljivi del bin Ladnovega besedišča.
  - Druga izjava – Tudi tu gre za propagandno sporočilo, ki govori o sposobnostih teroristične organizacije Al Kajda. Osama bin Laden razkriva podrobnosti priprave napadov 11. septembra in znova uporabi vero kot podlago za uspeh. Samomorilske napadalce označi za mučenike, ki jih v skrajno fundamentalističnih islamskih frakcijah častijo in so prepričani, da si s svojimi dejanji prislužijo vstop v raj. Tako da bi tukaj lahko šlo tudi za prikrito novačenje in povečevanje mučeništva in samomorilskih napadalcev.
2. Analiza celotnega prispevka po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med uravnoteženim poročanjem in neuporabo teroristov kot virov informacij – Pri objavi obeh izjav je novinar Osama bin Ladna izkoristil kot vir

informacij o tem, kaj se je dogajalo v zakulisju terorističnih napadov 11. septembra. Izjavi sta izsek iz dejanskega pogovora Osame bin Ladna s svojimi somišljeniki in gledalcu razkrijeta del delovanja teroristične organizacije Al Kajda. Posnetek je amaterski, nikjer ni zapisano, kdaj in kje je nastal. Novinarjevo besedilo v prispevku je neuravnoteženo napisano. Kljub temu, da trditev Osame bin Ladna ni mogel preveriti pri neodvisnih viri, jih uporablja kot resnične in ne kot domnevne. Takšen primer je naslednji stavek: »Savdski milijonar je skupaj z najožjimi sodelavci iz Al Kajde dogajanje v New Yorku in Washingtonu 11. septembra spremljal po radiu.« Glede na to, da za to izjavo nima potrditve drugega vira, bi moral uporabiti zvezo »naj bi« in s tem gledalcu povedati, da so to le domneve. Tako pa je kot vir uporabil kar besede Osame bin Ladna. Slikovna podlaga prispevka ni problematična.

6.2.2 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 2 – 7. OKTOBER 2002

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Izjava je kot prvo del taktike ustrahovanja. Osama bin Laden ZDA jasno zagrozi z novimi napadi, njegov cilj je ustvariti paniko. S kritiko nasprotnika, ki ga označi za kriminalca, poudarja pravičnost delovanja organizacije, ki se po njegovem prepričanju le brani pred napadalci – Belo hišo in judovskimi agenti – ki so krivi za krivice, agresijo in delitev islamskega sveta.
2. Analiza izjave po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija – Izjava Osame bin Ladna je hujskaška, slavi teroristične napade in ustvarja paniko. Glede na to, da je bila objavljena dobro leto po napadih 11. septembra, v katerih je umrlo skoraj tri tisoč ljudi, se poraja dvom v resnično potrebo njene objave. Razen tega, da najbolj iskan terorist na svetu odkrito grozi z novimi žrtvami in spodbuja ljudi k novim napadom, izjava vsebinsko nima nobene tehtne informacije. Namenjena je le ustvarjanju panike. Ker mediji delujejo po načelu gledanosti, so zanje takšne izjave, ki zagotavljajo močan odziv pri gledalcih, spejmeljive in si zagotovijo mesto v oddaji. Pri tem je pomembna tudi slikovna podlaga, ki je temu primerno grozeča. Izjavo spremljajo posnetki Osame bin Ladna, kako strelja z avtomatskim orožje in nagovarja somišljenike, kar še poveča dramatični vtis objavljene enote. V tem primeru je bila objava te izjave

nepotrebna, v želji po dramatičnosti in senzacionalizmu je gledanost prevladala nad odgovornostjo do javnosti.

6.2.3 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 3 – 19. OKTOBER 2003

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Osama bin Laden poudarja pravičnost delovanja svoje organizacije, ki ima po njegovih besedah pravico, da napade kogar koli in kadar koli hoče. Besede prveg moža Al Kajde so nedvomno namenjene ustrahovanju, izpostavi šest držav, ki jim zagrozi s terorističnimi napadi. (op. p.: Grožnjo je doslej uresničil v dveh državah s seznama: marca 2004 v Španiji, julija 2005 pa v Veliki Britaniji.)
2. Analiza izjave po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija – Ta izjava Osame bin Ladna ni tako eksplicitno grozeča, med državami, ki jih omenja kot potencialne tarče, ni Slovenije. Ker pa je njen namen ustrahovanje in sprožanje panike, bi lahko bila deležna bolj odgovornega razmisleka, še posebej dandanes, ko so potovanja pogosta. Štiri od šest držav je namreč evropskih, ena je celo bližnja soseda. V tem primeru je slikovna podlaga neproblematična in ni izrabljena za poudarjanje dramatičnega učinka objavljene enote.

6.2.4 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 4 – 5. JANUAR 2004

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Gre za taktiko novačenja, Osama bin Laden muslimane poziva k boju proti ameriški okupaciji v Iraku. Vzporedno poudarja pravičnost njihove odločitve, da se pridružijo ciljem organizacije, saj se bodo po njegovem prepričanju borili proti zarotnikom, okupatorjem, nevernikom. Podlaga poziva je vera, sveta vojna proti križarjem.
2. Analiza izjave po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija – Ker gre v tej izjavi za izrazito hujskaštvo in napeljevanje k novim smrtonosnim napadom, je njena objava neodgovorna. Mediji bi se morali izogibati napeljevanju k nasilnim dejanjem, pa čeprav v obliki objave besed tretje osebe. Čeprav slikovna podlaga izjave ni promlematična, pa so v uredništvu oddaje uporabili slabo presojo pri odločanju o objavi. Takšne izjave namreč kažejo na slabo novinarsko odgovornost, za njihovo objavo stoji le želja po dobri gledanosti.

6.2.5 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 5 – 19. JANUAR 2006

1. Analiza izjav po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Prva izjava - Znova gre za ustrahovanje nasprotnika z napovedovanjem novih napadov. Sovražniku sporoča, da je Al Kajda v vsakem trenutku sposobna prebiti varnostni sistem, ki ga brani. Napadi so neizbežni. S takšnimi besedami skuša Osama bin Laden v državi, ki ji grozi, sprožiti paniko.
  - Druga izjava – V tem delu se propagandno sporočilo organizacije prepleta s poudarjanjem pravičnosti njenih ciljev. V širšem kontekstu mednarodne skupnosti se skuša s ponujanjem premirja bin Laden predstaviti kot borec, pripravljen na pravično vojno. Pri tem uporabi vero kot podlago za svoje pošteno delovanje.
2. Analiza prispevka po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med uravnoteženim poročanjem in neuporabo teroristov kot virov informacij – Celoten prispevek je napisan v obliki povzemanja govora Osame bin Ladna, prvi mož Al Kajde je uporabljen kot edini vir informacij. Novinarka

je brez kritične distance navedla trditve bin Ladna, prispevek je zato neuravnoteženo napisan. Druga stran – v tem primeru ameriška administracija – ni dobila priložnosti za predstavitev svoje interpretacije dogajanja. V tretjem stavku, ki se glasi: »Vedite, da vaši varnostni ukrepi niso tisti, ki nam preprečujejo nove napade v Združenih državah«, novinarka naredi še eno napako, saj se postavi v vlogo osebe, o kateri piše. Pred povedjo ali za njo bi morala napisati, kdo je avtor te trditve, tako pa izpade, da so besede njene.

- Dilema med pravico javnosti do obveščенosti in pravico žrtev do zasebnosti - Slikovno prispevek ni problematičen. Tudi dva kadra v sredini prispevka, kjer so prikazani reševalno vozilo, porušena stavba in ulica, polna ljudi, niso preveč eksplіcitni. Čeprav je iz konteksta razvidno, da gre za posledice nekega napada, žrtve niso prikazane. Novinarka se je odločila pravilno in se vzdržala prikazovanja trupel in ranjencev. Običajno je tudi posnetek od daleč dovolj in ima za gledalca ustrezno informativno vrednost.

6.2.6 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 6 – 11. SEPTEMBER 2007

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Gre za tipično taktiko novačenja, ki ima močno podlago v religiji. Osama bin Laden v izjavi mlade muslimane poziva k boju, k žrtvovanju, spodbuja nove napade. S tem si bodo prislužili pot v raj, Alah jih bo nagradil z večnim življenjem, kar je za skrajno fundamentalistične skupine največja čast, ki lahko doleti vernika. Boj proti nevernikom, da se žrtvujejo kot samomorilski napadalci, naj bi bila po besedah bin Ladna celo njihova naloga. Naloga pravega muslimana. S takšnimi besedami skuša somišljenike navdihniti za pripravo novih napadov, prav tako za delovanje svoje organizacije išče širšo podporo.
2. Analiza izjave po Dayevi kategorizaciji:
  - Dilema med novinarsko odgovornostjo in zaslužkom medija – V tem primeru gre znova za tipično hujskaštvo in napeljevanje k nasilju. Osama bin Laden se v izjavi osredotoči na ožje ciljno občinstvo, se pravi mlade muslimane, in jih neposredno nagovarja k samomorilskim napadom in žrtvovanju. Zato je objava takšnega govora neodgovorna. Kot sem že zapisala, bi se morali mediji izogibati napeljevanju k nasilnim dejanjem, pa čeprav v obliki objave besed

tretje osebe. Takšne izjave namreč kažejo na slabo novinarsko odgovornost, za njihovo objavo stoji le želja po dobri gledanosti. Slikovna podlaga izjave sicer ni problematična.

6.2.7 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 7 – 22. MAREC 2008

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Gre za poudarjanje pravičnosti delovanja organizacije. Osama bin Laden navaja palestinsko okupacijo kot enega od razlogov, zakaj se bori proti kristjanom in judom. Namen izjave je znova poudariti, da se Al Kajda le brani pred agresorji, ki že stoletja mučijo islamski svet.
2. Analiza prispevka po Dayevi kategorizaciji:
  - Pri tem primeru je prispevek dobro narejen, ni problematičen ne besedilno ne slikovno. Izjava je nevtralna in le izraža prepričanje Osame bin Ladna. Ne napeljuje k nasilju ali ustvarja paniko. Posnetki gorečega vozila sicer dajejo dramatično podlago, a na njih ni prikazanih človeških žrtev. Novinar ni besedilno nikjer zapadel v pretirano dramatičnost poročanja, prav tako Osame bin Ladna ni uporabil kot edinega vira informacij. Uravnoteženo napisan prispevek.

6.2.8 PRISPEVEK/IZJAVA ŠTEVILKA 8 – 14. SEPTEMBER 2009

1. Analiza izjave po Wilkinsonovi kategorizaciji:
  - Gre za prikrito ustrahovanje. Pod pretvezo, da želi vedeti, kaj Američani mislijo, jim grozi s prelivanjem krvi, smrtjo njihovih otrok, napadom na njihove gospodarske centre. Kritika nasprotnika, v tem primeru kar obeh glavnih sovražnikov, ki sta ZDA in Izrael. Američanom da vedeti, da so neumni, da se žrtvujejo za nekoga drugega, da so pripravljeni žrtvovati svoje otroke. Kajti, če se ne bodo odpovedali zavezništvu z judi, jih bo to tudi doletelo. Obenem leti kritika tudi na Izrael, češ, da judovski otroci niso vredni zaščite. Gre za omalovaževanje nasprotnika.
2. Analiza prispevka po Dayevi kategorizaciji:

- Dilema med pravico javnosti do obveščенosti in pravico žrtev do zasebnosti – pravica med obveščенostjo javnosti in zasebnostjo žrtve je večna dilema pri poročanju o terorističnih napadih. Novinarji bi se pri prikazovanju žrtev morali izogibati bližnjim posnetkom umrlih in ranjenih, česar se avtor tega prispevka ni držal. Čeprav je posnetke trupel pokazal le od daleč, zavite v belo odejo, pa tega ni upošteval pri posnetkih ranjencev. V 14. kadru iz neposredne bližine pokaže obraz ranjenega moškega, ki mu iz nosa teče kri. Na posnetku je razvidno, da trpi bolečine. Takšni bližnji posnetki so nepotrebni in kršijo dostojanstvo človeka. Oddaljenost dogodka in nepoznavanje posameznika ne smeta biti zadostna razloga, da se tepta pravica žrtve do zasebnosti. Novinar bi lahko uporabil bolj oddaljen kader, kjer identiteta oseb ne bi bila razvidna, in prav tako dosegel zadostno dramatično vrednost.

6.3 RAZČLENITEV TEZ

6.3.1 TERORISTIČNE ORGANIZACIJE IN MNOŽIČNI MEDIJI SO MED SEBOJ POVEZANI

Študija primerov objavljenih izjav je pokazala, da je televizijska hiša POP TV v oddaji 24ur v zastavljenem časovnem okvirju, in sicer od 11. septembra 2001 do 25. januarja 2010, objavila 26 domnevnih izjav prvega moža Al Kajde, Osame bin Ladna. V povprečju se je v oddaji na leto pojavil štirikrat, največkrat, skupaj petkrat so bile njegove izjave objavljene leta 2004 in 2006, najmanjkrat pa leta 2005, ko ni bila objavljena nobena njegova izjava. Večina objav je sicer sovpadala z večjimi terorističnimi dogodki ali obletnicami napadov.

S preučevanjem različnega gradiva in študijo primerov sem prišla do zaključka, da teroristi – v tej nalogi se to nanaša na teroristično organizacijo Al Kajda in njenega vodjo Osamo bin Ladna – potrebujejo medije za širjenje svojih ciljev in večjo prepoznavnost v svetu. Sporočila za javnost največkrat uporabljajo za širjenje strahu, grožnje z novimi napadi in obračunavanjem z nasprotnikom. Ostrejšje, kot so besede, ki jih uporabijo, večja je možnost, da bodo njihove izjave objavljene. Osama bin Laden vestno izkorišča še dve prednosti, s katerima si zagotavlja objavo v medijih – ker je najbolj iskan terorist na svetu in ker od leta 2001 ni še nikomur uspelo potrditi, ali je živ ali mrtev, je novičarska vrednost njegovih izjav neprecenljiva.

Mediji na drugi strani pa teroristične napade izrabljajo za to, da povečajo dramatičnost objavljenih prispevkov, na ta način pritegnejo gledalce in si posledično višajo gledanost. Borijo se za svoj del gledalcev, ki so njihov vir preživetja. V lovu na čim boljšo gledanost, čim večji zaslužek, na ekskluzivne posnetke vse bolj uporabljajo moč senzacionalizma. Zaželjeno je vse, kar šokira. In teroristični napadi imajo to moč – šokirajo. Zato se množični mediji ne morejo upreti obsežnemu poročanju (še posebej, če so tarče napadov močne, samozavestne zahodne države), teroristi pa to njihovo nemoč s pridom izkoriščajo. Prelomnica so bili zagotovo napadi 11. septembra 2001 na ZDA, ki so postali sinonim za terorizem in so dolgoročno med novinarji in teroristi ustvarili nenavadno, nenačrtovano, a močno partnerstvo.

6.3.2 PRI POROČANJU O TERORISTIČNIH NAPADIH SE NOVINARJI SOOČAJO Z ETIČNIMI DILEMAMI

Novinarji se pri poročanju o terorističnih napadih soočajo z etičnimi in moralnimi dilemami. Analiza primerov je pokazala, da največkrat prestopijo mejo, ki označuje, kje se konča novinarska odgovornost in kje začne boj za dobiček. Največkrat namreč izbirajo izjave, ki vebujejo grožnje posameznikom ali državam, saj imajo z njihovo objavo večje možnosti, da pritegnejo gledalce. Velikokrat besede podložijo še z močnimi posnetki, na primer Osamo bin Ladnom, kako strelja z avtomatskim orožjem, gorečimi avtomobili ali žrtvami napadov, in tako dosežejo še dodaten dramatični učinek. V večini primerov tako želja po najbolj zanimivem, eksplicitnem in senzacionalnem pretehta dejansko informativno vrednost določenega besedila.

Teroristični napadi so poleg vojne in naravnih katastrof eno najtežjih področij novinarske obravnave. Novinarjem so na voljo močni posnetki, ki vplivajo na čustva ljudi. V takšnih primerih je pri sestavljanju dobre zgodbe težko najti ravnotežje med poročanjem s pieteto in dramatiziranjem, težko je najti mejo, kje se konča pripovedovanje in kje začne pretiravanje. Predvsem je to razvidno pri uporabi posnetkov ranjenih in mrtvih. Novinarji v teh primerih pogosto kršijo pravico žrtev do zasebnosti. Da bi dosegli večji učinek pri gledalcih, uporabljajo bližnje posnetke žrtev. S tem želijo zadostiti potrebi javnosti, da izve, kaj se resnično dogaja po svetu, a na račun dostojanstva posameznika. V analizi primerov takšne kršitve sicer niso prevladovale, morda zato, ker so posnetki prvega moža Al Kajde sami po sebi tako redki, da se novinarji raje odločijo pokazati njegov obraz.

Kolebanje med tem, kaj je prav in kaj ni, kaj objaviti in kaj ne, kje se konča novinarstvo in kje začne dobiček, se dotika vseh vrst novinarstva, zagotovo pa se s temi dilemami največkrat soočajo televizijski novinarji. Njihove prispevke poleg besedila namreč vedno spremlja slikovna podlaga, zato je njihov vpliv na gledalce v primerjavi predvsem s časopisi in radiem precej večji.

6.3.3 AL KAJDA JE V ZADNJEM DESETLETJU POSTALA VODILNA SILA VIRTUALNEGA DŽIHADA

Terorizem se razvija. V svetu globalizacije so nove tehnologije dostopne vsem, v zavetju lastnega doma se lahko posameznik prek računalnika poveže z ljudmi po vsem svetu. Internet je ljudi povezal, to njegovo moč pa so izkoristile tudi teroristične organizacije. Al Kajda je bila ena prvih, ki je odkrila zasebnost in tajnost komunikacije prek spletnih sporočil in forumov, pomanjkanje nadzora ji nudi možnost, da na svetovnem spletu brez zadržkov objavlja sporočila, fotografije, celo videoposnetke. V svojih vrstah ima računalniške strokovnjake, ki urejajo spletne strani, skrbijo za tajnost njihovih uporabnikov in preprečujejo obveščevalnim službam vdor v zasebno spletno pošto. Tiho novačenje organizaciji omogoča, da se s svojimi somišljeniki poveže kjer koli in kadar koli. To sta dokazali tudi preiskavi napadov 11. septembra 2001 v ZDA in julijskih eksplozij bomb sredi Londona leta 2005. Samomorilski napadalci so namreč vse informacije prejeli prek interneta, na njem je potekala celotna koordinacija in celo učenje, kako se pripravi doma narejena bomba. Preiskovalci so ugotovili, da nekateri napadalci niso nikoli osebno srečali nobenega člana organizacije.

Z analizo govorov Osame bin Ladna, objavljenih na internetu, ter identifikacijo določenih spletnih strani organizacije, lahko potrdim, da je Al Kajda v zadnjem desetletju postala vodilna sila virtualnega džihada. Internet uporablja za širjenje svojih lastnih ciljev, rekrutiranje somišljenikov in bojevanje propagandne vojne. Pri tem največkrat uporablja besedila svojega vodje Osame bin Ladna, ki v imenu Alaha in Korana opravičuje teroristične napade na svoje sovražnike.

7 ZAKLJUČEK

Terorizem je v zadnjih dveh desetletjih postal problem, ki je zajel svet, rešitve zanj pa doslej še nikomur ni uspelo najti. Statistika smrtnosti je zgovorna – samo v zadnjih treh najbolj odmevnih terorističnih napadih (11. september 2001 – napad na WTC v New Yorku, 11. marec 2004 – napad na potniški vlak v Madridu in 7. julij 2005 – bombni napadi v Londonu) je skupaj umrlo 3.240 ljudi.

Zdi se, da so teroristi, predvsem Al Kajda, ves čas korak pred nami, so dobro organizirani in dobro obveščeni. Kar vemo o njih, slišimo prek medijev, ozadje njihovega delovanja nam ostaja skrito. Njihov obstanek je odvisen od njihove prepoznavnosti, Al Kajda ima zato od samega začetka delovanja svoj medijski odbor in tiskovne predstavnike. Organizacija se zaveda, da ključ do njenega uspeha leži v rokah množičnih medijev, ki v boju za najboljšo zgodbo, ekskluzivnimi posnetki in rekordno gledanostjo iščejo izredne dogodke, kar terorizem zagotovo je. Kako se upreti zgodbi dveh letal, ki se ob belem dnevu, vpričo televizijskih kamer in milijonov gledalcev po vsem svetu, zaletita v stonadstropni stolpnici sredi ene najmočnejših držav na svetu? Odgovor je enostaven – nemogoče se je upreti.

Katharine Graham, ki je bila med leti 1973 in 1991 predsednica uprave družbe Washington Posta, je nekoč dejala, da je teroristična dejanja nemogoče ignorirati. Enostavno so prevelika zgodba, da bi šla mimo neopažena (Picard 1993, 118). Vklopi novinarjev s kraja dogodka, posnetki razdejanja, žrtev, reševalnih ekip, objokanih svojcev, iskanja preživelih, vse to daje terorističnim organizacijam publiciteto, množičnim medijem pa gledanost, ki jo iščejo.

Z analizo primerov, ki sem jih izbrala za to nalogo, sem ugotovila, da med teroristi in novinarji obstaja vez, ki je ne eni ne drugi ne morejo in ne želijo pretrgati. Novinarji v želji po najboljši zgodbi pogosto zanemarjajo osnovna načela svojega poklica in kršijo etične norme. Izjave, ki so za medijske hiše vredne objave, morajo vsebovati grožnje, ustrahovanja, ostre besede, drugače enostavno niso dovolj zanimive. Filter, ki odloča o tem, kaj je vredno objave in kaj ne, ima vse večje luknje, skozenj se dandanes prebijejo informacije, ki so brez večje informacijske vrednosti. Že sama omemba imena Osama bin Laden je velikokrat dovolj močan argument, da se informacija znajde na prvih straneh časopisov, kar teroristi s pridom izkoriščajo.

A če je še pred desetletjem ali dvema glavno vlogo v teroristični sagi igrala televizija, se je v zadnjih letih v ospredje počasi prebil internet. Njegova prostranost,

nenadzorovanost, dostopnost in hitra rast terorističnim organizacijam nudi virtualno zatočišče, ki se mu Al Kajda ne more upreti. Na njem je zlahka ostati neprepoznaven in skrit, kar daje dobro organiziranim terorističnim organizacijam moč, da pripravljajo napade, širijo svoja prepričanja, zbirajo finančna sredstva, mobilizirajo širšo podporo in bijejo džihad proti sovražniku. Novačenje novih članov, ki je nekoč potekalo preko radijskih sprejemnikov in letakov, se je zdaj umaknilo e-mailom in sms sporočilom. To dokazuje eksplozivna rast skrajnih fundamentalističnih spletnih strani, na katerih lahko vsakdo iz udobja svojega fotelja najde navdih za teroristično dejavnost, ustanovi svojo organizacijo in najde celo navodila za izdelavo bombe. Medmrežje je postalo bojišče virtualne svete vojne, v kateri teroristi z Osamo bin Ladnom na čelu za zdaj zmagujejo.

8 LITERATURA

1. *About Twitter*. Dostopno prek: <http://twitter.com/> (21. februar 2010).
2. Ahrari, Ehsan. 2001. *Al Jazeera's Unwitting Role in the »Unrestricted« Afgan War*. Dostopno prek: <http://www.cdi.org/> (9. januar 2010).
3. *Al Azhar University*. Dostopno prek: <http://www.azhar.edu.eg/En/index.htm> (21. februar 2010).
4. Al-Khattar, Aref M. 2003. *Religion and terrorism – an interfaith perspective*. London: Praeger Publishers.
5. Allied Media Corp. 2007. *Al Jazeera: History of Al Jazeera television*. Dostopno prek: <http://www.allied-media.com/aljazeera/JAZhistory.html> (12. marec 2009).
6. Apple, R. W. Jr. 1985. *Thatcher urges the press to help »starve« terrorists*. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/1985/07/16/world/thatcher-urges-the-press-to-help-starve-terrorists.html> (16. julij 2009).
7. Baudrillard, Jean. 2005. *Duh terorizma*. Ljubljana: Društvo Apokalipsa.
8. BBC News. 2000. *Analysis: Who are the Taleban*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/144382.stm (1. junij 2009).
9. --- 2001. *Bin Laden's warning: full text*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1585636.stm (1. junij 2009).
10. --- 2003. *Who are Islamic Jihad?* Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/1658443.stm> (1. junij 2009).
11. --- 2004. *Timeline: Madrid investigation*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3597885.stm> (1. junij 2009).

12. --- 2008. *Who are Hezbollah?* Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4314423.stm (1. junij 2009).
13. Belsey, Andrew in Ruth Chadwick. 1992. *Ethical issues in journalism and the media*. New York: Routledge.
14. Bergant, Andrej. 2008. *Teroristična mreža Al Kajda*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Bodanski, Josef. 2002. *Mož, ki je napovedal vojno Ameriki, in korenine islamskega terorizma*. Ljubljana: Orbis.
16. Bruno, Greg. 2007. *Inside the Kurdistan Workers Party (PKK)*. Dostopno prek: http://www.cfr.org/publication/14576/inside_the_kurdistan_workers_party_pkk.html (20. januar 2010).
17. Camera Iraq. 2004. *Al Battar: Al Qaeda's Leading Online Publication On Terrorism Techniques*. Dostopno prek: http://www.camerairaq.com/2004/07/al_battar_al_qa.html (25. november 2009).
18. Christians, Clifford G., John P. Ferre in P. Mark Fackler. 1993. *Good news: social ethics and the press*. New York: Oxford University Press.
19. Davis, Spencer S. 2006. *Incitement to terrorism in media coverage: solutions to Al-Jazeera after the Rwandan media trial*. Dostopno prek: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5433/is_200608/ai_n21405358/ (12. januar 2009).
20. Day, Louis A. 2000. *Ethics in media communications: cases and controversies*. Stamford, USA: Wadsworth/Thompson Learning.
22. Di Justo, Patrick. 2002. *How Al-Qaida site was hijacked*. Dostopno prek: <http://www.wired.com/culture/lifestyle/news/2002/08/54455> (13. maj 2009).

23. Eilders, Christiane. 1996. *The role of news factors in media use*. Berlin: Discussion Paper. Dostopno prek: WZB Bibliothek.
24. Erjavec, Karmen. 1998. *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
25. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Založba Sophia.
26. Foster, Leigh. 1994. Changing Ethics in American Media. *Teorija in praksa* 31 (1–2): 122–126.
27. Frost, Chris. 2000. *Media ethics and self-regulation*. Loughman, Harlow: Pearson Education Limited.
28. --- 2007. *Journalism ethics and regulation; second edition*. Harlow, England: Pearsons Education Limited.
29. Gartenstein-Ross, Daveed in Nick Grace. 2007. *Al Qaeda TV*. Dostopno prek: <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cmf?outfit=pmt&folder=10878&paper=2861> (23. januar 2010).
30. Global Jihad – The 21. century`s phenomenon. *As Sahab: Al Qaeda`s Media Arm*. 2009. Dostopno prek: http://globaljihad.net/view_page.asp?id=1132 (18. avgust 2009).
31. Hoekstra, Peter. 2006. *Al Qaeda: the many faces of an Islamist Extremist Threat*. Dostopno prek: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/40.pdf> (17. november 2008).
32. Information Clearing House. 2004. *Al Jazeera: Full transcript of bin Ladin`s speech*. Dostopno prek: <http://www.informationclearinghouse.info/article7201.htm> (16. oktober 2009).
33. Iyengar, Shanto. 1991. *Is anyone responsible? How television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press.

34. Jackson, Richard. 2005. *Writing the war on terrorism: language, politics and counter-terrorism*. Manchester and New York: Manchester University Press.
35. Jarvis, Jeff. 2008. *Defining quality in journalism*. Dostopno prek: <http://www.buzzmachine.com/2008/04/27/defining-quality-in-journalism/> (8. december 2009).
36. Jevnikar, Kristina M. 2002. *Odvisnost Libanona od Sirije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Katzman, Kenneth. 2005. *Al Qaeda: Profile and Threat Assessment*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33038.pdf> (14. februar 2009).
38. Keeble, Richard. 2001. *Ethics for journalists*. New York: Routledge.
39. Klaić, Bratoljub. 1988. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod matice Hrvatske.
40. *Kodeks novinarjev Slovenije*. 2002. Dostopno prek: http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns_txt.php (11. oktober 2008).
41. Košir, Manca. 2003. *Surovi čas medijev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Landau, Elaine. 2002. *Osama bin Laden: a war against the west*. Brookfield, Connecticut: Twenty - First Century Books.
43. Laqueur, Walter. 2003. *No end to war: terrorism in the twenty - first century*. New York, London: Continuum.
44. Mail Online. 2008. *Al-Qaeda propaganda websites close fuelling speculation of cyber attack on »war of terror«*. Dostopno prek: <http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1079663/Al-Qaeda-propaganda-websites-close-fuelling-speculation-cyber-attack-war-terror.html> (6. oktober 2009).
45. Menedez Havia, Tania, Maria Louisa Guardia Garcia in Ubaldo Cambra Cuesta. 2006. *Social communications and terrorism: some ethical considerations*. Dostopno prek:

<http://media.www.mediaethicsmagazine.com/media/storage/paper655/news/2006/12/31/AnalysesCommentary/Social.Communication.And.Terrorism.Some.Ethical.Considerations-2652041.shtml> (18. december 2009).

46. Middle East Online. 2004. *Iraq's Shaalan threatens Al-Jazeera*. Dostopno prek: <http://www.middle-east-online.com/english/?id=11961> (1. junij 2009).

47. *Münchenska deklaracija o pravicah in dolžnostih novinarjev*. 1991. Dostopno prek: <http://www.media-forum.si/slo/pravo/pravni-viri/munchenska-deklaracija.pdf> (2. februar 2008).

48. Myers, Josie. 2009. *What is Facebook?* Dostopno prek: <http://www.wisegeek.com/what-is-facebook.htm> (11. december 2009).

49. Nacos, Brigitte L. 1994. *Terrorism & the media: from the Iranian hostage crisis to the Oklahoma City bombing*. New York: Columbia University Press.

50. *National Commission on Terrorist Attacks: Overview of the Enemy*. 2004. Dostopno prek: http://www.9-11commission.gov/staff_statement/staff_statement_15.pdf (14. marec 2008).

51. Perl, Rafael F. 1997. *Terrorism, the media, and the government: perspectives, trends, and options for policymakers*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/crs/crs-terror.htm> (16. september 2008).

52. Pettiford, Lloyd in David Harding. 2005. *Terorizem nova svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

53. Pezdirc, Marjetka. 2005. *Etične dileme pri poročanju o terorističnih napadih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

54. Picard, Robert G. 1993. *Media portrayal of terrorism: functions and meaning of news coverage*. Ames, Iowa: Iowa State University Press.

55. Pickert, Kate. 2009. *The Tamil Tiger*. Dostopno prek: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1869501,00.html> (11. december 2009).
56. Pohly, Michael in Khalid Duran. 2001. *Osama bin Laden in mednarodni terorizem*. Tržič: Učila International.
57. *Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija*. 2000. Dostopno prek: <http://www.media-forum.si/slo/pravo/samoregulacija/poklicna-merila.pdf> (12. december 2009).
58. Poler, Melita. 1997. *Novinarska etika*. Ljubljana: Magnolija.
59. Poler Kovačič, Melita. 2002. Vplivi odnosov z mediji na novinarski sporočanje proces. *Teorija in praksa* 39 (5): 766–785.
60. --- 2005. *Kriza novinarske odgovornosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
61. Radojković, Miroljub. 1988. *Terorizam i sredstva komunikacije*. Gornji Milanovac: NIRO Dječje novine.
62. *Report of the Official Account of the Bombings in London on 7th July 2005*. 2006. Dostopno prek: <http://www.official-documents.gov.uk/document/hc0506/hc10/1087/1087.pdf> (22. maj 2009).
63. *Report of the U.S. House permanent select committee on intelligence - Al-Qaeda: The many faces of an islamist extremist threat*. 2006. Washington: U.S. House of representatives.
64. Richards, Ian. 2002. *Leading parallel lives: journalism and professional ethics*. Australia: International Institute for Public Ethics.
65. Sandels, Alexandra. 2007. *Al-Jazeera's Yosri Fouda speaks on Al-Qaeda at AUC*. Dostopno prek: <http://www.dailystaregypt.com/article.aspx?ArticleID =10380> (5. julij 2009).

66. Sharaya, Ali. 2009. *Al Qaeda's media war: from Fax to Facebook and Twitter*. Dostopno prek: <http://www.asharq-e.com/news.asp?section=5&id=18200> (2. november 2009).
67. Splichal, Slavko ur. 2000. Novinarji in novinarstvo. V *Vregov zbornik*, ur. Slavko Splichal, 47–56. Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje in kulturo.
68. Svet Evrope. 1993. *Resolucija številka 1003 o novinarski etiki*. Dostopno prek: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA93/ERES1003.HTM>
69. Swain, Jon. 2007. *Who are Hamas and why are they fighting?* Dostopno prek: http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/middle_east/1942878.ece (6. december 2009).
70. *Declaration of the Duties and Rights of Journalists*. 1999. Dostopno prek: http://www.presserat.ch/Documents/Declaration_2008.pdf (8. avgust 2009).
71. Thomas, Timothy L. 2003. *Al Qaeda and the internet: the danger of »cyberplanning«*. Dostopno prek: <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/03spring/thomas.pdf> (24. maj 2009).
72. U.S. Department of State. 2006. *Chapter 3 – Terrorist safe havens*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2005/64333.htm#> (2. marec 2009).
73. Vukosavljević, Bogdan. 2006. *Global terrorism*. Ljubljana: Forma.
74. Whittaker, David J. 2003. *The terrorism reader: second edition*. New York: Routledge.
75. Wilkinson, Paul. 1997. *The media and terrorism: a reassessment*. Dostopno prek: <http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/755/The%2520Media%2520and%2520Terrorism.pdf> (26. november 2008).
76. Wilson, John. 1996. *Understanding journalism*. New York: Routledge.

77. Zalman, Amy. 2010. *Al Qaeda Network: A Guide to Al Qaeda's Network Structure*. Dostopno prek: http://terrorism.about.com/od/groupsleader1/a/Al_Qaeda.htm (10. april 2009).

78. POP TV. 2001. *24ur*. Ljubljana, 14. december.

79. --- 2002. *24ur*. Ljubljana, 7. oktober.

80. --- 2003. *24ur*. Ljubljana, 19. oktober.

81. --- 2004. *24ur*. Ljubljana, 5. januar.

82. --- 2006. *24ur*. Ljubljana, 19. januar.

83. --- 2007. *24ur*. Ljubljana, 11. september.

84. --- 2008. *24ur*. Ljubljana, 22. marec.

85. --- 2009. *24ur*. Ljubljana, 14. september.

PRILOGI

PRILOGA A: PREPIS GOVOROV OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENIH NA INTERNETU

TRANSKRIPCIJA IN PREVOD ŠTEVILKA 1 – 7. OKTOBER 2001

Osama Bin Laden has issued a strongly-worded warning to the United States in a recorded statement broadcast on al-Jazeera television. Below is the full text of his statement. (Osama bin Laden je v posnetem sporočilu na televiziji Al Jazeera objavil ostro opozorilo Združenim državam Amerike. Spodaj je v celoti zapisano njegovo sporočilo.)

1. odstavek: *Praise be to God and we beseech Him for help and forgiveness.* (Slavimo boga in ga prosimo za pomoč in odpuščanje.)

2. odstavek: *We seek refuge with the Lord of our bad and evildoing. He whom God guides is rightly guided but he whom God leaves to stray, for him wilt thou find no protector to lead him to the right way.* (V bogu iščemo zatočišče za vsa naša slaba dela in zla dejanja. Tisti, ki sledi bogu, hodi po pravi poti. Tisti pa, za katerega bog dopusti, da skrene s poti, se zanj ne bo našel zaščitnik, ki bi ga popeljal v pravo smer.)

3. odstavek: *I witness that there is no God but God and Mohammed is His slave and Prophet.* (Potrjujem, da ni drugega boga kot Boga, in Mohamed je njegov hlapec ter prerok.)

4. odstavek: *God Almighty hit the United States at its most vulnerable spot. He destroyed its greatest buildings.* (Vsemogoči bog je udaril Združene države na njihovo najbolj boleče mesto. Uničil je njihove najmogočnejše zgradbe.)

5. odstavek: *Praise be to God.* (Slava bogu.)

6. odstavek: *Here is the United States. It was filled with terror from its north to its south and from its east to its west.* (Tukaj so Združene države. Napolnjene so s strahom od juga do severa in od vzhoda do zahoda.)

7. odstavek: *Praise be to God.* (Slava bogu.)

8. odstavek: *What the United States tastes today is a very small thing compared to what we have tasted for tens of years.* (Kar Združene države doživljajo danes, je le majhen delček tega, kar smo mi preživljali desetletja.)

9. odstavek: *Our nation has been tasting this humiliation and contempt for more than 80 years.* (Naš narod se je soočal s takšnim poniževanjem in prezirom več kot 80 let.)

10. odstavek: *Its sons are being killed, its blood is being shed, its holy places are being attacked, and it is not being ruled according to what God has decreed.* (Njegovi sinovi so žrtve pobijanja, njegova kri se preлива, njegova sveta mesta so tarče napadov in vse to je v nasprotju s tistim, kar je bog odredil.)

11. odstavek: *Despite this, nobody cares.* (Kljub temu za vse to ni nikomur mar.)

12. odstavek: *When Almighty God rendered successful a convoy of Muslims, the vanguards of Islam, He allowed them to destroy the United States.* (Ko nam je vsemogočni bog izročil uspešen konvoj muslimanov, stražarjev islama, jim je dal dovoljenje, da uničijo Združene države.)

13. odstavek: *I ask God Almighty to elevate their status and grant them Paradise. He is the one who is capable to do so.* (Vsemogočnega boga prosim, naj povzdigne njihov položaj in jim zagotovi nebesa.)

14. odstavek: *When these defended their oppressed sons, brothers, and sisters in Palestine and in many Islamic countries, the world at large shouted. The infidels shouted, followed by the hypocrites.* (Ko so ti stražarji branili svoje zatirane sinove, brate in sestre v Palestini in mnogih drugih islamskih državah, je svet kričal na ves glas. Kričali so neverniki in sledili so jim hinavci.)

15. odstavek: *One million Iraqi children have thus far died in Iraq although they did not do anything wrong.* (Milijon iraških otrok je doslej že umrlo v Iraku, pa čeprav niso storili ničesar narobe.)

16. odstavek: *Despite this, we heard no denunciation by anyone in the world or a fatwa by the rulers' ulema [body of Muslim scholars].* (Kljub temu nismo slišali, da bi kdor koli v

svetu to javno obsodil, ali da bi vladajoča ulema [osrednje telo muslimanskih učenjakov] razglasila fatvo³².)

17. odstavek: *Israeli tanks and tracked vehicles also enter to wreak havoc in Palestine, in Jenin, Ramallah, Rafah, Beit Jala, and other Islamic areas and we hear no voices raised or moves made.* (Izraelski tanki in zasledovalna vozila prav tako vdirajo v Palestino, Jenin, Ramalo, Rafo, Beit Jala in druga islamska območja ter za seboj puščajo opustošenje. Pa zato nihče ne dvigne glasu ali ukrepa.)

18. odstavek: *But if the sword falls on the United States after 80 years, hypocrisy raises its head lamenting the deaths of these killers who tampered with the blood, honour, and holy places of the Muslims.* (Če pade meč po 80 letih na Združene države, pa hinavščina takoj dvigne svojo glavo in objokuje smrt teh morilcev, ki so se vmešavali v kri, čast in sveta mesta muslimanov.)

19. odstavek: *The least that one can describe these people is that they are morally depraved.* (Najmanj, kar lahko nekdo reče za te ljudi, je, da so moralno izprijeni.)

20. odstavek: *They champion falsehood, support the butcher against the victim, the oppressor against the innocent child.* (Največje izdajstvo je, da se podpira mesarja, ne pa njegove žrtve. Tirana, ne pa nedolžnega otroka.)

21. odstavek: *May God mete them the punishment they deserve.* (Naj jim bog odmeri kazen, ki si jo zaslužijo.)

22. odstavek: *I say that the matter is clear and explicit.* (Menim, da je zadeva jasna in nedvoumna.)

23. odstavek: *In the aftermath of this event and now that senior US officials have spoken, beginning with Bush, the head of the world's infidels, and whoever supports him, every Muslim should rush to defend his religion.* (Kot posledica tega dejanja, sploh pa zdaj, ko so spregovorili višji uradniki ZDA z Bushem na čelu, ki je vodja svetovnih nevernikov, se mora vsak musliman odzvati in obraniti svojo vero.)

---

³² Fatve so dekreti, ki temeljijo na islamskem pravu in odobrijo določene dogodke, med njimi tudi teroristične napade (Bergant 2008, 29).

24. odstavek: *They came out in arrogance with their men and horses and instigated even those countries that belong to Islam against us.* (Prišli so arogantno, s svojimi možmi na konjih, in proti nam naščuvali celo države, ki pripadajo islamu.)

25. odstavek: *They came out to fight this group of people who declared their faith in God and refused to abandon their religion.* (Prišli so se bojevat proti skupini ljudi, ki je razodela svojo vero v boga in ni hotela zavrniti svoje religije.)

26. odstavek: *They came out to fight Islam in the name of terrorism.* (Prišli so se bojevat proti islamu v imenu terorizma.)

27. odstavek: *Hundreds of thousands of people, young and old, were killed in the farthest point on earth in Japan.* (Na stotisoče ljudi, mladih in starih, je bilo ubitih v najbolj oddaljenem koščku sveta na Japonskem.)

28. odstavek: *[For them] this is not a crime, but rather a debatable issue.* ([Zanje] to ni zločin, ampak predmet razprave.)

29. odstavek: *They bombed Iraq and considered that a debatable issue.* (Zbombardirali so Irak in tudi to smatrajo zgolj za predlog razprave.)

30. odstavek: *But when a dozen people of them were killed in Nairobi and Dar es Salaam, Afghanistan and Iraq were bombed and all hypocrite ones stood behind the head of the world's infidelity - behind the Hubal [an idol worshipped by pagans before the advent of Islam] of the age - namely, America and its supporters.* (Ko pa je bilo nekaj ducatov njihovih ljudi ubitih v Nairobiju in Dar Es Salamu, so zbombardirali Afganistan in Irak, vsi hinavci pa so stali za vodjo svetovnih nevernikov – za Hubalom [idolom, ki so ga častili pogani pred prihodom islama] tega obdobja – ki pomeni Ameriko in njene podpornike.)

31. odstavek: *These incidents divided the entire world into two regions - one of faith where there is no hypocrisy and another of infidelity, from which we hope God will protect us.* (Ti incidenti so ves svet razdelili na dve regiji – tisto z vero, kjer ni hinavščine, in tisto brez nje, za katero upamo, da nas bo bog od nje zaščitil.)

32. odstavek: *The winds of faith and change have blown to remove falsehood from the [Arabian] peninsula of Prophet Mohammed, may God's prayers be upon him.* (Vetrovi

upanja in sprememb so zapihali, da bi odstranili hinavstvo z [arabskega] polotoka preroka Mohameda, naj bodo božje molitve z njim.)

33. odstavek: *As for the United States, I tell it and its people these few words: I swear by Almighty God who raised the heavens without pillars that neither the United States nor he who lives in the United States will enjoy security before we can see it as a reality in Palestine and before all the infidel armies leave the land of Mohammed, may God's peace and blessing be upon him.* (Kar se tiče Združenih držav, pa njej in njenim prebivalcem namenjam naslednjih nekaj besed: prisegam na vsemogočnem bogu, ki je ustvaril nebesa brez opore, da ne Združene države ne tisti, ki tam živijo, ne bodo varni vse dokler ne sprevidimo realnosti v Palestini in dokler vse vojske nevernikov ne zapustijo Mohamedovega ozemlja. Naj mu bog podari mir in blagolov.)

34. odstavek: *God is great and glory to Islam.* (Bog je vsemogočen, slava islamu.)

35. odstavek: *May God's peace, mercy, and blessings be upon you.* (Naj bodo božji mir, usmiljenje in blagoslov z vami.)

TRANSKRIPCIJA IN PREVOD ŠTEVILKA 2 – 1. NOVEMBER 2004

1. odstavek: *Praise be to Allah who created the creation for his worship and commanded them to be just and permitted the wronged one to retaliate against the oppressor in kind. To proceed: Peace be upon he who follows the guidance: People of America this talk of mine is for you and concerns the ideal way to prevent another Manhattan, and deals with the war and its causes and results.* (Slavljen naj bo Alah, ki je ustvaril svet za svoje čaščenje in mu zapovedal, naj bo pravičen ter napadenemu dovoli, da se maščuje svojemu agresorju. Naj nadaljujem: naj bo mir s tistim, ki sledi njegovemu vodenju. Prebivalci Amerike, ta moj govor je za vas, ukvarja se z idealno priložnostjo, kako preprečiti še en Manhattan, obravnava pa tudi vojno, njene vzroke in posledice.)

2. odstavek: *Before I begin, I say to you that security is an indispensable pillar of human life and that free men do not forfeit their security, contrary to Bush's claim that we hate freedom.* (Preden začnem, naj vam povem, da je varnost nenadomestljiv steber človeškega življenja in da se svobodni ljudje ne igrajo s svojo zaščito. Kar je v nasprotju s trditvami Busha, da sovražimo svobodo.)

3. odstavek: *If so, then let him explain to us why we don't strike for example - Sweden? And we know that freedom-haters don't possess defiant spirits like those of the 19 - may Allah have mercy on them. (Če je to tako, naj nam potem razloži, zakaj, na primer, ne udarimo po Švedski? Mi vemo, da tisti, ki sovražijo svobodo, nimajo v sebi tega ključnega duha, ki ga je imela devetnajsterica – naj se jih Alah usmili.)*

4. odstavek: *No, we fight because we are free men who don't sleep under oppression. We want to restore freedom to our nation, just as you lay waste to our nation. So shall we lay waste to yours. (Ne, mi se borimo, ker smo svobodni ljudje, ki ne trpijo zatiranja. Želimo ponovno vrniti svobodo našemu narodu, saj ga uničujete. In zato bomo mi opustošili vašega.)*

5. odstavek: *No one except a dumb thief plays with the security of others and then makes himself believe he will be secure. Whereas thinking people, when disaster strikes, make it their priority to look for its causes, in order to prevent it happening again. (Nihče razen neumnega tatu se ne igra z varnostjo drugih, nato pa sebe prepričuje, da je sam varen. Nasprotno od tega si tisti ljudje, ki razmišljajo, ko udari katastrofa, kot prednostno nalogo postavijo iskanje vzrokov zanjo, da bi jo lahko v prihodnje preprečili.)*

6. odstavek: *But I am amazed at you. Even though we are in the fourth year after the events of September 11th, Bush is still engaged in distortion, deception and hiding from you the real causes. And thus, the reasons are still there for a repeat of what occurred. (A vi me presenečate. Čeprav teče že četrto leto od dogodkov 11. septembra, se Bush še vedno ukvarja s sprevračanjem besed, prevarami in skrivanjem pravih vzrokov. In zato še vedno obstajajo vsi razlogi, da ponovimo tisto, kar smo nekoč že naredili.)*

7. odstavek: *So I shall talk to you about the story behind those events and shall tell you truthfully about the moments in which the decision was taken, for you to consider. (Zato vam bom sam povedal, kakšno je pravo ozadje teh dogodkov, in vam po resnici razkril trenutke, ko je bila odločitev sprejeta. Da lahko razmislite.)*

8. odstavek: *I say to you, Allah knows that it had never occurred to us to strike the towers. But after it became unbearable and we witnessed the oppression and tyranny of the American/Israeli coalition against our people in Palestine and Lebanon, it came to my*

mind. (Povem vam, in Alah nam je priča, da nikoli nismo niti pomislili na to, da bi napadli stolpa. A ko so stvari postale nevzdržne in smo bili priče zatiranju ameriško-izraelske koalicije v Palestini in Libanonu, se mi je porodila ta zamisel.)

9. odstavek: *The events that affected my soul in a direct way started in 1982 when America permitted the Israelis to invade Lebanon and the American Sixth Fleet helped them in that. This bombardment began and many were killed and injured and others were terrorised and displaced.* (Dogodki, ki so me prizadeli naravnost v dušo, so se začeli leta 1982, ko je Amerika dovolila Izraelcem, da napadejo Libanon, ameriška mornarica pa jim je pri tem pomagala. Začelo se je bombardiranje, ki je ubilo in ranilo ogromno ljudi, veliko je bilo prestrašenih, še več je bilo beguncev.)

10. odstavek: *I couldn't forget those moving scenes, blood and severed limbs, women and children sprawled everywhere. Houses destroyed along with their occupants and high rises demolished over their residents, rockets raining down on our home without mercy.* (Nisem mogel pozabiti tistih ganljivih prizorov, krvi in odtrganih okončin, žensk in otrok raztresenih povsod naokrog. Hiš, ki so bile uničene skupaj s svojimi stanovalci, stolpov, ki so se rušili na ljudi, raket, ki so brez milosti padale na naš dom.)

11. odstavek: *The situation was like a crocodile meeting a helpless child, powerless except for his screams. Does the crocodile understand a conversation that doesn't include a weapon? And the whole world saw and heard but it didn't respond.* (Bilo je tako, kot da bi krokodil srečal neboljnjega otroka, ki ni imel druge moči, kot da je kričal. Ali krokodil razume pogovor, ki ne vsebuje orožja? In ves svet je videl in slišal, a se ni odzval.)

12. odstavek: *In those difficult moments many hard-to-describe ideas bubbled in my soul, but in the end they produced an intense feeling of rejection of tyranny, and gave birth to a strong resolve to punish the oppressors.* (V teh težkih trenutkih so se v moji duši porajale mnoge težko opisljive ideje, ki so na koncu obrodile silen občutek zavračanja tiranije in ustvarile močan sklep o kaznovanju zatiralcev.)

13. odstavek: *And as I looked at those demolished towers in Lebanon, it entered my mind that we should punish the oppressor in kind and that we should destroy towers in America in order that they taste some of what we tasted and so that they be deterred from killing*

our women and children. (In ko sem opazoval porušene stolpe v Libanonu, se mi je porodila misel, da bi morali tirane kaznovati tako, da bi porušili stolpe v Ameriki, in jim pokazati, kaj smo mi prestali ter jih tako odvrniti od ubijanja naših žensk in otrok.)

14. odstavek: *And that day, it was confirmed to me that oppression and the intentional killing of innocent women and children is a deliberate American policy. Destruction is freedom and democracy, while resistance is terrorism and intolerance.* (Ta dan je bilo zame potrjeno dejstvo, da je zatiranje in načrtno ubijanje nedolžnih žensk in otrok premišljen način delovanja ameriške politike. Opustošenje je svoboda in demokracija, medtem ko je upor terorizem in nestrpnost.)

15. odstavek: *This means the oppressing and embargoing to death of millions as Bush Sr did in Iraq in the greatest mass slaughter of children mankind has ever known, and it means the throwing of millions of pounds of bombs and explosives at millions of children - also in Iraq - as Bush Jr did, in order to remove an old agent and replace him with a new puppet to assist in the pilfering of Iraq's oil and other outrages.* (To pomeni zatiranje in obsojanje na smrt milijonov ljudi, kot je storil Bush starejši v Iraku, največjem množičnem pokolu otrok, kar ga je človeštvo kdaj videlo. In to pomeni izstrelitev na milijone kilogramov bomb in eksploziva na milijone otrok – prav tako v Iraku – kot je to storil Bush mlajši. Vse zato, da bi odstranil starega agenta in ga nadomestil z novo lutko, ki bi pomagala pri kraji iraške nafte in drugih zločinih.)

16. odstavek: *So with these images and their like as their background, the events of September 11th came as a reply to those great wrongs, should a man be blamed for defending his sanctuary?* (S temi podobami v mislih in tistimi iz preteklosti, ko so dogodki 11. septembra prišli kot odgovor na vse tiste velike krivice, lahko človeka obtožite za to, da je branil svoje svetišče?)

17. odstavek: *Is defending oneself and punishing the aggressor in kind, objectionable terrorism? If it is such, then it is unavoidable for us.* (Je samoobramba in kaznovanje agresorja graje vreden terorizem? Če je to tako, potem je za nas neizogiben.)

18. odstavek: *This is the message which I sought to communicate to you in word and deed,*

repeatedly, for years before September 11th. (To je sporočilo, ki sem vam ga želel prenesti v besedi in dejanju nepretrgoma več let pred 11. septembrom.)

19. odstavek: *And you can read this, if you wish, in my interview with Scott in Time Magazine in 1996, or with Peter Arnett on CNN in 1997, or my meeting with John Weiner in 1998. (To lahko preberete, če želite, v mojem intervjuju s Scottom v časopisu Time leta 1996, ali s Petrom Arnettom na CNN-u leta 1997, ali pa med mojim srečanjem z Johnom Weinerjem leta 1998.)*

20. odstavek: *You can observe it practically, if you wish, in Kenya and Tanzania and in Aden. And you can read it in my interview with Abdul Bari Atwan, as well as my interviews with Robert Fisk. (Lahko si ogledate v praksi, če želite, v Keniji in Tanzaniji ter v Adenu. Ali pa preberete moj intervju z Abdulom Barijem Atwanom ter moje pogovore z Robertom Fiskom.)*

21. odstavek: *The latter is one of your compatriots and co-religionists and I consider him to be neutral. So are the pretenders of freedom at the White House and the channels controlled by them able to run an interview with him? So that he may relay to the American people what he has understood from us to be the reasons for our fight against you? (Slednji je eden vaših rojakov in sovrnikov, smatram pa ga za nevtralnega. Ali so torej tisti, ki si lastijo svobodo v Beli hiši, in programi, ki jih nadzirajo, sposobni objaviti njegov intervju? Da bi lahko ameriškemu ljudstvu prenesel tisto, kar razume kot razloge za naš boj proti vam?)*

22. odstavek: *If you were to avoid these reasons, you will have taken the correct path that will lead America to the security that it was in before September 11th. This concerned the causes of the war. (Če bi se izognili tem razlogom, bi stopili na pravo pot, ki bi Ameriko popeljala do varnosti, ki jo je imela pred 11. septembrom. Tu gre za razloge za vojno.)*

23. odstavek: *As for it's results, they have been, by the grace of Allah, positive and enormous, and have, by all standards, exceeded all expectations. This is due to many factors, chief among them, that we have found it difficult to deal with the Bush administration in light of the resemblance it bears to the regimes in our countries, half of which are ruled by the military and the other half which are ruled by the sons of kings and*

presidents. (Kar se tiče rezultatov, so bili, z usmiljenjem Alaha, pozitivni in velikanski, ter so, v okviru vseh standardov, presegli naša pričakovanja. Razlogov za to je več, prevladuje pa to, da je bilo za nas težko se spopasti z Bushevo administracijo, saj je zelo podobna režimom v naših državah, od katerih jih je polovici poveljevala vojska, drugi polovici pa so vladali sinovi kraljev in predsednikov.)

24. odstavek: *Our experience with them is lengthy, and both types are replete with those who are characterised by pride, arrogance, greed and misappropriation of wealth. This resemblance began after the visits of Bush Sr to the region. (Naše izkušnje z njimi so precejšnje, oba tipa režimov pa sta prepolna tistih, ki jih zaznamujejo napuh, aroganca, pohlep in nezakonita prisvojitve bogastva. Ta podobnost se je razkrila, ko je Bush starejši obiskal regijo.)*

25. odstavek: *At a time when some of our compatriots were dazzled by America and hoping that these visits would have an effect on our countries, all of a sudden he was affected by those monarchies and military regimes, and became envious of their remaining decades in their positions, to embezzle the public wealth of the nation without supervision or accounting. (V času, ko so bili nekateri naši rojaki omamljeni od Amerike in so upali, da bodo ti obiski vplivali na naše države, je nenadoma sam občutil vpliv teh monarhij in vojaških režimov ter postal ljubosumen, da na oblasti ostajajo desetletja, da lahko poneverjajo javno bogastvo države brez nadzora in polaganja računov.)*

26. odstavek: *So he took dictatorship and suppression of freedoms to his son and they named it the Patriot Act, under the pretence of fighting terrorism. In addition, Bush sanctioned the installing of sons as state governors, and didn't forget to import expertise in election fraud from the region's presidents to Florida to be made use of in moments of difficulty. (Zato je prenesel diktaturo in zatiranje svobode na svojega sina in skupaj sta pod pretvezo boja proti terorizmu to poimenovala Domoljubni zakon. Poleg tega je Bush odobril postavitve svojih sinov na položaje guvernerjev zveznih držav, prav tako pa ni pozabil izkoristiti poznanstev lokalnih veljakov v volilni prevari na Floridi, ko jih je uporabil v težavnem obdobju.)*

27. odstavek: *All that we have mentioned has made it easy for us to provoke and bait this administration. All that we have to do is to send two mujahidin to the furthest point east to*

raise a piece of cloth on which is written al-Qaida, in order to make the generals race there to cause America to suffer human, economic, and political losses without their achieving for it anything of note other than some benefits for their private companies. (Vse, kar sem omenil, nam je olajšalo izzivanje in mučenje te administracije. Vse, kar moramo storiti je, da pošljemo dva mudžahedina do najbolj oddaljenega dela na vzhodu in da dvigneta v zrak kos blaga, na katerem piše Al Kajda. Generali namreč v trenutku stečejo tja in Ameriki povzročijo človeške, ekonomske in politične izgube, ne da bi dosegli kar koli drugega kot nekaj koristi za svoja zasebna podjetja.)

28. odstavek: *This is in addition to our having experience in using guerrilla warfare and the war of attrition to fight tyrannical superpowers, as we, alongside the mujahidin, bled Russia for 10 years, until it went bankrupt and was forced to withdraw in defeat. (To je še dodatek našim izkušnjam v uporabi gverilskega bojevanja in vojne do popolne izčrpanosti sovražnika, s katerima se borimo proti tiranskim velesilam. Tako smo na primer Rusiji deset let puščali kri, dokler ni bankrotirala in se je bila prisiljena poražena umakniti.)*

29. odstavek: *All Praise is due to Allah. (Vsa hvala gre Alahu.)*

30. odstavek: *So we are continuing this policy in bleeding America to the point of bankruptcy. Allah willing, and nothing is too great for Allah. (Zato nadaljujemo s to politiko puščanja krvi Ameriki dokler ne bo bankrotirala. Alah nas podpira, nič ni preveliko za Alaha.)*

31. odstavek: *That being said, those who say that al-Qaida has won against the administration in the White House or that the administration has lost in this war have not been precise, because when one scrutinises the results, one cannot say that al-Qaida is the sole factor in achieving those spectacular gains. (Kljub tem besedam pa tisti, ki pravijo, da je Al Kajda zmagala v boju proti administraciji v Beli hiši, ali da je administracija izgubila svojo vojno, nimajo prav. Kajti, ko skrbno preverimo rezultate, ne moremo trditi, da je bila Al Kajda edini faktor pri doseganju teh spektakularnih zmag.)*

32. odstavek: *Rather, the policy of the White House that demands the opening of war fronts to keep busy their various corporations - whether they be working in the field of arms or oil or reconstruction - has helped al-Qaida to achieve these enormous results. (V bistvu je*

Bela hiša s svojo politiko, ki zahteva odpiranje bojnih front le zato, da imajo njihove korporacije dovolj dela – ali je to z orožjem, nafto ali pa obnovo – pomagala Al Kajdi pri doseganju the velikanskih uspehov.)

33. odstavek: *And so it has appeared to some analysts and diplomats that the White House and us are playing as one team towards the economic goals of the United States, even if the intentions differ.* (In zato se nekaterim analitikom in diplomatom zdi, kot da Bela hiša in mi igramo v isti ekipi za doseg nekih ekonomskih ciljev Združenih držav, pa čeprav se naši nameni razlikujejo.)

34. odstavek: *And it was to these sorts of notions and their like that the British diplomat and others were referring in their lectures at the Royal Institute of International Affairs. [When they pointed out that] for example, al-Qaida spent \$500,000 on the event, while America, in the incident and its aftermath, lost - according to the lowest estimate - more than \$500 billion.* (In na takšne in podobne ideje so se britanski diplomati ter drugi nanašali v svojih predavanjih ne Kraljevem inštitutu za mednarodne zadeve. [Ko so izpostavili] na primer, da je Al Kajda za napad porabila 500,000 dolarjev, medtem ko je Amerika v incidentu in po njem izgubila – glede na najnižje ocene – več kot 500 milijard dolarjev.)

35. odstavek: *Meaning that every dollar of al-Qaida defeated a million dollars by the permission of Allah, besides the loss of a huge number of jobs.* (To pomeni, da je vsak Al Kajdin dolar premagal milijon dolarjev, z dovoljenjem Alaha, poleg izgube ogromnega števila delovnih mest.)

36. odstavek: *As for the size of the economic deficit, it has reached record astronomical numbers estimated to total more than a trillion dollars.* (Kar pa zadeva velikost ekonomskega primajkljaja, pa je ta dosegel rekordno astronomsko vrednost, ki jo ocenjujejo na skupno več kot trilijon dolarjev.)

37. odstavek: *And even more dangerous and bitter for America is that the mujahidin recently forced Bush to resort to emergency funds to continue the fight in Afghanistan and Iraq, which is evidence of the success of the bleed-until-bankruptcy plan - with Allah's permission.* (Še bolj nevarno in žalostno za Ameriko pa je, da so mudžahedini pred kratkim

Busha prisilili, da je namenil dodaten denar za nadaljevanje bojev v Afganistanu in Iraku, kar je dokaz, da naš plan puščanja krvi Ameriki dokler ne bakrotira deluje – z dovoljenjem Alaha.)

38. odstavek: *It is true that this shows that al-Qaida has gained, but on the other hand, it shows that the Bush administration has also gained, something of which anyone who looks at the size of the contracts acquired by the shady Bush administration-linked mega-corporations, like Halliburton and its kind, will be convinced. And it all shows that the real loser is ... you.* (Res je, da to prikazuje dosežke Al Kajde, a na drugi strani prikazuje tudi, da je Busheva administracija prav tako nekaj pridobila. O tem se bo prepričal vsak, ki bo preveril obseg pogodb, ki so si jih priborile sumljive megakorporacije, povezane z Bushem, kot so na primer Halliburton in druge. In vse to prikazuje, da ste resnični poraženec...vi.)

39. odstavek: *It is the American people and their economy. And for the record, we had agreed with the Commander-General Muhammad Ataa, Allah have mercy on him, that all the operations should be carried out within 20 minutes, before Bush and his administration notice.* (To je ameriško ljudstvo in njegovo gospodarstvo. In da ne bo pomote, dogovorili smo se z glavnim poveljnikom Muhamadom Ato, naj se ga Alah usmili, da morajo biti vse operacije izvedene v roku 20 minut, še preden Bush in njegova administracija kaj opazita.)

40. odstavek: *It never occurred to us that the commander-in-chief of the American armed forces would abandon 50,000 of his citizens in the twin towers to face those great horrors alone, the time when they most needed him.* (Nikoli nismo pomislili na to, da bo generalni poveljnik ameriških oboroženih sil zapustil 50.000 svojih državljanov v dvojčkih, da se s to strašno grozo soočijo sami, in to v času, ko so ga najbolj potrebovali.)

41. odstavek: *But because it seemed to him that occupying himself by talking to the little girl about the goat and its butting was more important than occupying himself with the planes and their butting of the skyscrapers, we were given three times the period required to execute the operations - all praise is due to Allah.* (A ker se mu je zdelo bolj pomembno, da se zamoti s tem, da se z majhno deklico pogovarja o kozi, kot pa da se ukvarja z letali, ki so drvela proti nebotačnikom, smo imeli trikrat več časa kot smo ga potrebovali za izvedbo vseh operacij – vsa hvala gre Alahu.)

42. odstavek: *And it's no secret to you that the thinkers and perceptive ones from among the Americans warned Bush before the war and told him: »All that you want for securing America and removing the weapons of mass destruction - assuming they exist - is available to you, and the nations of the world are with you in the inspections, and it is in the interest of America that it not be thrust into an unjustified war with an unknown outcome«.* (Nobena skrivnost ni, da so tisti Američani, ki so prav razmišljali in dojemali stvari, svarili Busha pred vojno in mu govorili: »Vse, kar si želiš za zavarovanje Amerike in odstranjevanje orožij za množično uničenje – če predpostavljamo, da sploh obstajajo – ti je na razpolago in države po svetu ti stojijo ob strani pri nadzoru. V interesu Amerike je, da ni potisnjena v neupravičeno vojno z neznanim izidom«.)

43. odstavek: *But the darkness of the black gold blurred his vision and insight, and he gave priority to private interests over the public interests of America.* (A tema črnega zlata je oslepila njegov vid in dojemanje, da je dal prednost zasebnim interesom pred javnimi interesi Amerike.)

44. odstavek: *So the war went ahead, the death toll rose, the American economy bled, and Bush became embroiled in the swamps of Iraq that threaten his future. He fits the saying »like the naughty she-goat who used her hoof to dig up a knife from under the earth«.* (In tako se je vojna začela, število žrtev je naraščalo, ameriško gospodarstvo je krvavelo in Bush se je zapletel v močvirjih Iraka, ki so ogrozila njegovo prihodnost. On ustreza pregovoru, ki pravi: »kot poredna koza, ki je uporabila svoja kopita, da je iz zemlje izkopala nož«.)

45. odstavek: *So I say to you, over 15,000 of our people have been killed and tens of thousands injured, while more than a thousand of you have been killed and more than 10,000 injured. And Bush's hands are stained with the blood of all those killed from both sides, all for the sake of oil and keeping their private companies in business.* (Zato vam povem, ubitih je bilo že že več kot 15.000 naših ljudi in na desetisoče ranjenih ter več kot tisoč vaših državljanov in več kot 10.000 ranjenih. In Busheve roke so prelite s krvjo mrtvih na obeh straneh, vse zaradi nafte in ustvarjanja poslov za svoja zasebna podjetja.)

46. odstavek: *Be aware that it is the nation who punishes the weak man when he causes the killing of one of its citizens for money, while letting the powerful one get off, when he*

causes the killing of more than 1000 of its sons, also for money. (Zavedajte se, da je država tista, ki kaznuje slabiča, ko povzroči smrt enega od državljanov zaradi denarja, medtem ko se vplivnež izogne kazni, pa čeprav je kriv za smrt več kot 1000 svojih sinov, in to prav tako zaradi denarja.)

47. odstavek: *And the same goes for your allies in Palestine. They terrorise the women and children, and kill and capture the men as they lie sleeping with their families on the mattresses, that you may recall that for every action, there is a reaction.* (Enako velja za vaše zaveznike v Palestini. Terorizirajo ženske in otroke, ubijajo in zajemajo moške, ko spijo s svojimi družinami. Zavedajte se, da ima vsako dejanje svojo posledico.)

48. odstavek: *Finally, it behoves you to reflect on the last wills and testaments of the thousands who left you on the 11th as they gestured in despair. They are important testaments, which should be studied and researched.* (Na koncu se spodobi, da se spomnimo poslednje volje in želja tisočih, ki so vas zapustili 11. septembra, ko so se borili za življenje. To so pomembne oporoke, ki jih je potrebno preučiti.)

49. odstavek: *Among the most important of what I read in them was some prose in their gestures before the collapse, where they say: »How mistaken we were to have allowed the White House to implement its aggressive foreign policies against the weak without supervision«.* (Med najbolj pomembnimi deli, ki sem jih razbral v njihovih zadnjih dejanjih pred zrušenjem, je bilo, kot da bi rekli: »Kako smo se motili, da smo dopustili Beli hiši, da je izvršila svojo agresivno zunanjo politiko nad šibkimi brez nadzora«.)

50. odstavek: *It is as if they were telling you, the people of America: »Hold to account those who have caused us to be killed, and happy is he who learns from others' mistakes«.* (Kot da bi vam govorili, državljani Amerike: »Naj odgovarjajo tisti, ki so povzročili našo smrt, vesel naj bo tisti, ki se je naučil iz napak drugih«.)

51. odstavek: *And among that which I read in their gestures is a verse of poetry. »Injustice chases its people, and how unhealthy the bed of tyranny«.* (Med tem, kar sem razbral iz njihovih zadnjih dejanj, je verz iz poezije: »Nepravičnost lovi svoje ljudi, oh, kako nezdrava je postelja tiranije«.)

52. odstavek: *As has been said: »An ounce of prevention is better than a pound of cure«.*
(Kot pravijo: »Ena unča preventive je boljša kot funt kurative«.)

53. odstavek: *And know that: »It is better to return to the truth than persist in error«. And that the wise man doesn't squander his security, wealth and children for the sake of the liar in the White House.* (In zapomnite si to: »Bolje se je vrniti k resnici, kot vztrajati v zmoti«. In še, da moder človek ne zapravlja svoje varnosti, bogastva in otrok zavoljo lažnivca v Beli hiši.)

54. odstavek: *In conclusion, I tell you in truth, that your security is not in the hands of Kerry, nor Bush, nor al-Qaida. No.* (Za konec naj vam povem, da vaša zaščita ni v rokah ne Kerryja ne Busha ne Al Kajde. Ne.)

55. odstavek: *Your security is in your own hands. And every state that doesn't play with our security has automatically guaranteed its own security.* (Vaša varnost je v vaših rokah. In vsaka država, ki se ne igra z našo varnostjo, ima avtomatično zagotovljeno lastno varnost.)

56. odstavek: *And Allah is our Guardian and Helper, while you have no Guardian or Helper. All peace be upon he who follows the Guidance.* (Alah je naš zaščitnik in pomočnik, vi pa imate svojega zaščitnika in pomočnika. Naj bo mir s tistimi, ki sledijo navodilom.)

PRILOGA B: PREPIS PRISPEVKOV/IZJAV OSAME BIN LADNA, OBJAVLJENIH V DNEVNOINFORMATIVNI ODDAJI 24UR

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 1 – 14. DECEMBER 2001

Novinar: Na posnetku, ki so ga ameriški vojaki našli v hiši enega od pripadnikov Al Kajde v Džalalabadu bin Laden razkriva podrobnosti terorističnih napadov. Pojasnjuje, da se skrajneži med seboj niso poznali, prav tako do zadnje minute niso vedeli, kako bodo napad izvedli.

Izjava Osame bin Ladna: »Domneval sem, da bo ogenj, ko se bo vnelo gorivo letala, stalil železno konstrukcijo v zgradbi. Tako bi bil uničen le predel, kamor bi zadelo letalo,

in zgornja nadstropja. To je vse, kar smo želeli. Alahu smo hvaležni, da je škoda toliko večja«.

Novinar: Napadi so povzročili bistveno večjo škodo, kot smo pričakovali, se na posnetku hvali bin Laden, in poudarja, da je akcija velika zmaga islama. Savdski milijonar je skupaj z najožjimi sodelavci iz Al Kajde dogajanje v New Yorku in Washingtonu 11. septembra spremljal po radiu.

Izjava Osame bin Ladna: »Že teden dni pred dogodkom smo vedeli, da bodo mučeniki napad izvedli. Tisti dan nismo delali, radio pa je bil prižgan cel dan. Prvo letalo je zadelo WTC (op. p. Svetovni trgovinski center) ob 5:30 po našem času. Hvala Alahu«.

Novinar: Busheva administracija je za prevod enournega posnetka najela posebne prevajalce, tako jim muslimani ne bi mogli očitati, da je prevod lažen. Bela hiša je z objavo posnetka dolgo oklevala, mnogi ameriški politiki namreč menijo, da bin Ladnu posvečajo preveč pozornosti.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 2 – 7. OKTOBER 2002

Izjava Osame Bin Ladna: »Če sledite kriminalcem iz Bele hiše in judovskim agentom, ki pripravljajo napad na islamski svet in njegovo delitev, niste dojeli sporočila napadov na ZDA. Bog mi je priča, da načrtujejo mladi muslimani dejanja, ob katerih vas bo obšla groza. Ciljali bodo na najpomembnejše sektorje vašega gospodarstva, dokler ne prekinete krivic in agresije«.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 3 – 19. OKTOBER 2003

Izjava Osame bin Ladna: »Naša pravica je, da udarimo nazaj, kadar koli in kjer koli pač mislimo, da je prav. Tako bomo osramotili vse narode in države, ki sodelujejo v tej krivični vojni, še posebej Veliko Britanijo, Španijo, Avstralijo, Poljsko, Japonsko in Italijo«.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 4 – 5. JANUAR 2004

Izjava Osame bin Ladna: »Nadaljujte sveto vojno proti nevernikom, borite se proti zaroti, ki so jo skovali proti muslimanom. Pozivam k boju proti tistim, ki so križarjem in

plačancem pomagali okupirati Bagdad, prestolnico Kalafe, pod pretvezo iskanja orožja za množično uničevanje«.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 5 – 19. JANUAR 2006

Novinar: »Irak ste spremenili v magnet za urjenje novih nadarjenih mudžahidov«, pravi glas na posnetku, ki naj bi nastal decembra. Ameriškega predsednika obtožuje, da laže o svoji podpori med Američani, prikrival pa naj bi tudi informacije o ameriških žrtvah v Iraku. Vedite, da vaši varnostni ukrepi niso tisti, ki nam preprečujejo nove napade v Združenih državah.

Izjava Osame bin Ladna: »Za zastoj pri pripravi podobnih napadov, kot so bili v Evropi, v ZDA, ni kriva naša nezmožnost, da bi se prebili skozi vaš varnostni sistem. Operacijo pripravljamo in napade boste kmalu videli v srcu vaše zemlje«.

Novinar: Američanom pravi: »Imate prav, ko želite umik vaših enot iz Iraka, saj se razmere za vas tam vsak dan slabšajo. V zameno za vaš umik bi bili pripravljene celo na premirje«.

Izjava Osame bin Ladna: »Nimamo nič proti, če bi se na to odzvali z dolgoročnim premirjem, ki bi temeljilo na poštenih pogojih, ker nam bog prepoveduje zavajanje in laganje, da bi obe strani lahko uživali varnost in stabilnost«.

Novinar: Pustite nam obnoviti uničena Irak in Afganistan, nič sramotnega ni pri taki rešitvi, le milijoni dolarjev se več ne bodo stekali na račune vojnih dobičkarjev, ki so financirali Bushevo kampanjo, še dodaja.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 6 – 11. SEPTEMBER 2007

Izjava Osame bin Ladna: »Naj se Alah usmili vseh. Zdaj moramo svoj del naloge opraviti še mi. Mladi muslimani, vaša naloga je, da se pridružite naši karavani, dokler ne bo naša naloga končana in bomo našli pot k vsemogočnemu. Alahovim sovražnikom bomo najbolj škodovali z mučeniškimi samomorilskimi operacijami, le tako jih lahko uničimo«.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 7 – 22. MAREC 2008

Novinar: Glas, ki ga je Al Kajda predstavila kot glas Osame bin Ladna, poziva muslimane, naj se vključijo v iraško vojno, ker bodo le tako lahko pomagali palestinskemu ljudstvu.

Izjava Osame bin Ladna: »Moja svetovna muslimanska skupnost: Palestina že stoletja trpi pod rokami kristjanov in judov«.

Novinar: Al Kajda se s samomorilskimi bombnimi napadi bori proti tujim koalicijskim silam, iraški vladi, iraškim policijskim in vojaškim silam ter proti šiitom, ki jih označuje za krivoverce. V napadih je bilo doslej ubitih več deset tisoč civilistov, tudi žensk in otrok. V zadnjem letu je Al Kajda v Iraku utrpela hude udarce, izgubila več sto borcev in več vodij. Ni jasno, kdaj je domnevni posnetek Osame bin Ladna nastal in če je pristen, sumijo pa, da se vodja teroristične mreže, ki je že večkrat pozival muslimane v versko vojno proti nemuslimanom, skriva v težko dostopnih krajih ob afganistansko-pakistanski meji. Nekateri viri pa še naprej trdijo, da je bin Laden mrtev. To pa naj bi bil tudi vzrok, da že štiri leta nismo videli niti enega njegovega video posnetka ali slike.

TRANSKRIPCIJA ŠTEVILKA 8 – 14. SEPTEMBER 2009

Novinar: Osama bin Laden je v preteklosti večkrat poudaril, da je najpomembnejši cilj Al Kajde popolno uničenje judovske države na Bližnjem vzhodu. Zato bo mir mogoč šele takrat, ko ji bo Zahod odrekel pomoč.

Izjava Osame bin Ladna: »Vprašajte se, kaj vam koristi zavezništvo z Izraelom? Vprašajte se, ali je vredno podpirati Jude in za njih prelivati kri, izgubljati otroke, denar, delovna mesta, domove? Ste se pripravljene temu odreči v zameno za varnost Judov, njihovih otrok in njihovega gospodarstva«?

Novinar: Trdi, da je ameriški predsednik Obama zgolj lutka v rokah judovskih ter konzervativnih lobijev in da mu ne bo uspelo ustaviti vojne. Po hudih izgubah v Iraku, Afganistanu in Pakistanu domnevni bin Ladnov glas opogumlja borce, naj vztrajajo v boju in jim v Alahovem imenu obljublja končno zmago. Toda celo med skrajneži se pojavlja vse več kritikov, ki Al Kajdi očitajo, da ji v dveh desetletjih ni uspelo izvesti niti enega napada na Izrael. Kljub obljubam, da bo v Ameriki in Evropi kri tekla v potokih, ji že več let ni uspelo uresničiti groženj. Številni njeni borci so bili aretirani. Usoda bin Ladna ostaja neznana. Nekateri viri trdijo, da je že mrtev. Posamezni ujeti visoki poveljniki Al Kajde pa

so prepričani, da naj bi se bin Laden skrival v pokrajini Čitral, na skrajnem severu Pakistana, kamor mednarodne sile nimajo dostopa.